ack'- Feb. 26 [illegible]
to the author

THE ECLOGUES OF

PUBLIUS FAUSTUS ANDRELINUS

AND

IOANNES ARNOLLETUS NIVERNENSIS

THE ECLOGUES

OF

FAUSTUS ANDRELINUS

AND

IOANNES ARNOLLETUS

EDITED, WITH INTRODUCTION AND NOTES, BY

WILFRED P. MUSTARD, M.A., Ph.D.

COLLEGIATE PROFESSOR OF LATIN IN THE
JOHNS HOPKINS UNIVERSITY

BALTIMORE
THE JOHNS HOPKINS PRESS
1918

TO

MAURICE HUTTON, M.A., LL.D.

PREFACE

Thanks to the liberal policy of the Johns Hopkins Press, I am able to make this third contribution to the history of the humanistic Pastoral.

The name of Faustus Andrelinus is less familiar than that of either " good old Mantuan " or Sannazaro; he never enjoyed the fame and the influence of the one, he never approached the high poetic plane of the other. And yet in his own day and generation he was a very important personage. One of the Italian scholars who helped to spread the New Learning in France, professor for many years in the University of Paris, the intimate friend of Erasmus, the special protégé of the King and Queen—*diu regnavit Lutetiae.* His Eclogues are always readable, because they contain a certain amount of autobiography, and reflect many of his own experiences in Italy and France. They are interesting because of their 'moral' tone, with occasional bits of proverbial wisdom and frequent echoes of the great Roman Satirists. And they hold an important place in the tradition of the Pastoral, because of their frequent imitation of Calpurnius and Nemesianus—at a time when these two poets were not very widely read.

My Text is based on a comparison of the Paris edition of 1506 with a rotograph copy of the text published by J. Oporinus, Basel, 1546. In a few passages I have adopted the reading of Josentius Josa's edition, Lyons, 1530. The spelling is modified to suit the convenience of the modern reader. The punctuation is my own.

My Notes are mainly concerned with the question of Andrelinus' sources, and only occasionally serve to explain his meaning. I have paid some attention to his fondness for proverbial expressions, and I have tried to indicate some of the traces of his Italian origin. Indeed, there is more than one passage (*e. g.* vii. 44) where without some knowledge of Italian it would be hard to guess his meaning at all.

The Appendices are added to give a part of the historical background of the Eclogues. I have modernized the spelling and punctuation of these documents, but I have been careful not to interfere with anyone's diction, syntax, or meaning. It is mere chance, not design, that my edition will help to mark the fourth centenary of the poet's death.

The four rather prosaic Eclogues of Ioannes Arnolletus are really added as a sort of appendix. They show that Andrelinus had at least one close imitator. And they show that, like Andrelinus, their author was a careful student of Calpurnius and Nemesianus. The text is based on rotograph copies of the editions published by Badius Ascensius, Paris, 1524, and J. Oporinus, Basel, 1546, and on my own copy of the *Poematia* published by Robert Winter, Basel, 1544.

I have three people to thank for special help in the making of this book: Professor John L. Gerig, of Columbia University, Mr. E. H. W. Meyerstein, of the British Museum, and M. Ch. Mortet, of the Bibliothèque Ste-Geneviève, Paris.

W. P. M.

"Homewood", Baltimore,
December 21, 1917.

CONTENTS

INTRODUCTION

PUBLIUS FAUSTUS ANDRELINUS

PUBLIUS FAUSTUS ANDRELINUS was born at Forlì, about 1462. He studied at Bologna, under Filelfo, and at Rome, under Pomponio Leto. About 1483 he was crowned by the Roman Academy,[1] for his *Amores*, or *Livia*—"etsi nondum secundum et vigesimum annum agebat."[2] At Rome he made the acquaintance of Lodovico Gonzaga, Bishop of Mantua, and he enjoyed his patronage for four years (1484-1488). Toward the close of 1488 he went to France, carrying with him letters of introduction to his patron's niece, Chiara Gonzaga, and to her husband, Gilbert de Montpensier, compte-dauphin of Auvergne.[3] On September 5, 1489, he was admitted to lecture publicly at the University of Paris—"ad lectiones publicas in arte humanitatis legendas." In the autumn of 1491 he went to teach for some months at Toulouse; and he also tried his fortune at Poitiers. But he soon returned to Paris, and taught there until his death (about March 1, 1518).

His position at Paris was precarious at first, and, in particular, he had to defend himself against the jealous attacks of another Italian scholar, Hieronymus Balbus.[4] But he soon won the friendship of the distinguished churchman and diplomat Robert Gaguin,[5] and of the brothers Charles and

[1] Iacobus Volaterranus, in Muratori, *Rer. Ital. Script.*, xxiii. 185 (Milan, 1733).

[2] Iohannes Cordiger Alemanus, quoted by Mazzuchelli, *Scrittori d'Italia*, i. 714 (Brescia, 1753).

[3] These letters were published by R. Renier, *Giorn. Stor. d. Lett. Ital.*, xix. (1892) 191. They are dated Sept. 22, 1488. In one of them Andrelinus is called "laureato poeta facundissimo et oratore disertissimo."'

[4] See *Ecl.* xi, 'De Fuga Balbi', and Appendix *A*.

[5] Gaguin, writing to Erasmus about 1495, says of Andrelinus, "veterem iam amicum habeo"; *Roberti Gaguini Epistole et Orationes*, ed. L. Thuasne, ii. 7 (Paris, 1904).

Jean Fernand. And he professes to have enjoyed the patronage of many other eminent people—of four chancellors of France, Guillaume de Rochefort (d. Aug. 12, 1492), Robert Briçonnet (d. 1497), Guy de Rochefort (d. 1507), and Jean de Ganay, of Thomas Ward, ambassador of the King of England, and Pierre Cohardy or Courthardy ("regius advocatus", 1486; "primus Franciae praeses", 1497; d. 1505). Through the influence of Cohardy, he was granted a royal pension, about 1496.[6] On January 17, 1502, he was granted letters of naturalization, by Louis XII. In 1505 he was appointed canon of Bayeux.

His most distinguished friend at Paris was Erasmus.[7] In Erasmus' catalogue of his own writings he mentions a poem which was published soon after his going to Paris (c. 1495) "ad Faustum Andrelinum, quicum mihi tum recens coierat sodalitas." On May 2, 1499, he could write: "cum Faustò mihi . . . summa familiaritas"; and the statement is borne out by other letters written about that time.[8] In 1500 Andrelinus wrote a commendatory letter for the first edition of the *Adagia*. In a later edition of the *Adagia* (c. 1518) Erasmus calls him "vetus congerro meus"; and in mentioning his death he speaks of him as

[6] The pension was continued by Louis XII. In the King's accounts for 1503 there is an entry, "A Faustus, orateur, 180 liv."; R. de Maulde, *Chroniques de Louis XII par Jean d'Auton*, i. 388 (Paris, 1889).

[7] Another early friend at Paris who afterwards became distinguished was Guillaume Budé. In 1496 Andrelinus addressed to him a short poem, *Querela Parrhisiensis Pavimenti*, the tone of which implies a certain degree of intimacy with the recipient. It is quoted by Ludwig Geiger, 'Publio Fausto Andrelini aus Forli', in *Vierteljahrs. f. Kultur und Litt. d. Renaissance*, i. (1886) 535.

[8] For example, the letter of the same year in which he urges Andrelinus to join him in England and tells him of the pretty English girls and of the pleasant English custom of kissing on all occasions; *Letters of Erasmus*, ed. P. S. Allen, i. 238 (Oxford, 1906). A sentence in this letter has been solemnly offered as one of the sources of the legend of Dr. Faust, the famous magician and charlatan of the 16th century: "Quamquam si Britanniae dotes satis pernosses, Fauste, nae tu alatis pedibus huc accurreres; et si podagra tua non sineret, Daedalum te fieri optares." To Herman Grimm this was the earliest trace of the wide-spread belief in Faust's ability to fly through the air (*Preuss. Jahrb.*, xlvii. 456). See also Allen's edition, i. 3, 221, 234, 235, 236, 297, 311.

one who deserved to live forever, "immortalitate dignus." It was only in the following year that he ventured to write a very unfavorable report of his old friend's character and attainments.

In an edition of the *Adagia* published about 1518 Andrelinus is mentioned as "poeta non solum laureatus verum etiam regius atque etiam, si diis placet, regineus" (68, cent. 2, chiliad. 2). Some scholars have seen in this a mere jest on the part of Erasmus, and not an actual title. But the poet is actually called "poeta laureatus regiusque ac regineus" in an undated edition of his 'aegloga moralissima' and in an undated edition of his Hecatodistichon.[9] And he apparently had some right to the full title. In dedicating to him an edition of some of the comedies of Plautus, Simon Carpentarius mentions the "lecturae tum regiae tum regineae quas non sine optima mercede perficis".[10] The queen in question was doubtless Queen Anne. Even in the eighteenth century his unusual title had not been forgotten. Baillet introduces him as "Poëte couronné Poëte du Roi (et de la Reine, si l'on veut rire avec Erasme)".[11] And de la Monnoye has his comment, in the *Menagiana,* iii. 183 (Paris ed., 1715):

> *Poëta Regius*, en bon François, signifie le fou de Roi. Le poëte Régnier le Satirique a dit, sat. 14. v. 30:
> 'Les foux sont aux échets les plus proches des Rois.'
> A ce conte Faustus Andrelinus, qui prenoit tout ensemble la qualité de *Poëta Regius* et de *Regineus*, étoit le fou du Roi et de la Reine.

His popularity and his influence as a teacher are often mentioned;[12] "diu regnavit Lutetiae", as Erasmus said.[13]

[9] Both included in Mlle. Pellechet's list of French Incunabula; i 156 and 158.

[10] Mazzuchelli, op. cit., i. 715. Cp. 'Corydon's' statement, *Ecl.* xii. 190, where after speaking of the King's bounty, "pulchra fetas sub imagine vaccas", he adds, "atque alias Augusta boves dedit uxor".

[11] *Jugemens des Savans*, Paris ed., 1722, iv. 329.

[12] "Ab extremis Franciae et Germaniae oris auditores confluxerunt, ut reconditarum facultatum praecepta audirent, et in suas regiones certatim deferrent"; Marchesi, *Vitae Virorum Illustrium Foroliviensium*, Forlì, 1726 (quoted by R. Renier, op. cit., p. 187). Some of his pupils in Paris were Claudius Budinus Carnotensis, Matthias

In the first edition of his *Livia* (Paris, Oct. 1, 1490) there is a complimentary letter from "Frater Iohannes Cordiger Alemanus sacrae theologiae professor", addressed to the University of Paris:

Nostris quoque temporibus merito gloriari potest vestra Universitas Parisiensis, quod Faustum Andrelinum Foroliviensem nacta est. Is enim, cum omnium disciplinarum studiosissimus sit, solus fuit (ut aliorum pace dixerim) qui Galliam ex ieiuna saturam, ex inculta tersam, ex sicca viridem, ex barbara Latinam fecit; quandoquidem non solum oratoriam et poeticam facultatem, sed etiam sphaericam ipsam tanta omnium admiratione professus est, ut quid dicant alii profecto habeant nihil, et artem ac leporem carminis hoc in Regno antea prorsus incogniti ita patefecit, ut omnes solum Faustum in quovis carminis genere imitari studeant, et integras illius sententias ac versus saepenumero pro suis accipiant. Nec id profecto iniuria factum est, cum Faustus talis sit poeta, ut 'ab eo ceu fonte perenni vatum Pieriis' (ut de Homero scribit Ovidius) 'ora rigentur aquis'.[14]

One of his pupils, Claudius Budinus Carnotensis, could say of him:

Ille est qui Latium Musis spoliavit amoenis,
  Ut coleret Gallas clarus Apollo domos;
Ille est qui primus cis Alpes carmina vexit,
  Quo duce iam Francos nulla Camena latet.

* * * * * *

'Laurea serta gerens Musisque excultus amoenis
  Gymnasium Faustus Parisiense polit.'[15]

In the dedication of an edition of Persius (Lyons, Jan. 27, 1499) Iodocus Badius Ascensius has, "Faustum praecipuum Galliarum specimen ac litteraturae praesidium, regium dico illum musicum ac vatem clarissimum, Parrhisios tot annos erudientem."[16] Beatus Rhenanus, looking back on his own

Ringmann, Sebastian Murrho the Younger, Othmar Nachtigal, Beatus Arnoaldus, and Beatus Rhenanus. See G. C. Knod, *Aus der Bibliothek des Beatus Rhenanus*, pp. 37-43 (Schlettstadt, 1889).

[13] Letter of July 26, 1518; *Opera omnia*, iii. 403 (Leyden, 1703).

[14] Quoted by Mazzuchelli, op. cit., i. 715. Cp. Ovid, *Am.*, iii. 9, 25.

[15] From his poem 'Faustina', in *Poematia aliquot insignia illustrium Poetarum recentiorum*, Basileae, per Robertum Winter, 1544. The last distich here quoted is used as a motto in three Paris editions of the *Buccolica Fausti*, 1496(?), 1501, 1506.

[16] Ph. Renouard, *Bibliographie de Josse Badius Ascensius*, iii. 147

student days at Paris (1503-1507), reports that Faustus was not an ideal teacher: "defunctorie profitebatur, iocis quibusdam magis festivis quam doctis plausum rudium auditorum captans." [17] And Erasmus implies that his lectures sometimes made the judicious grieve: "Lutetiae licuit Fausto profiteri quoslibet poetas usque ad naenias Priapeas, idque more (ne quid aliud dicam) Faustino." Indeed, when Erasmus thinks of his personal and moral character and his rather mediocre learning, he marvels that the University of Paris could put up with him so long:

> Parisiensis Academiae candorem ac civilitatem iam olim sum admiratus, quae tot annos Faustum tulerit, nec tulerit solum, verum etiam aluerit evexeritque. Cum Faustum dico, multa tibi succurrunt quae nolim literis committere. Qua petulantia solitus est ille in Theologorum ordinem debacchari! Quam non casta erat illius professio! Neque cuiquam obscurum erat qualis esset vita. Tantum malorum Galli doctrinae hominis condonabant, quae tamen ultra mediocritatem non admodum erat progressa.[18]

His principal published works were, *Livia seu Amores,* in four books (Paris, 1490); *Elegiarum libri III* (1494); *Bucolica* (c. 1496); *De moralibus et intellectualibus virtutibus* (c. 1496); *Hecatodistichon* (before 1500); *Epistolae proverbiales et morales* (nine epistles in prose, 1507, or earlier). He wrote a number of occasional poems, to court the favor or acknowledge the bounty of his adopted country: on the victories of Charles VIII at Naples and at Fornovo (1496),[19] on the death of Charles VIII (1498), on the capture of Lodovico Sforza, 'Il Moro' (1500), on the second victory of the French at Naples (1502), on the taking of Genoa (1507), on the conquest of Venice (1509), on the career of Georges d'Amboise, Cardinal Archbishop

(Paris, 1908). Ascensius' own edition of Ottavio Cleofilo's *De coetu poetarum* (Paris, Oct. 7, 1503) was dedicated to Faustus, "decus camoenarum".

[17] Epistle to Charles V (June 1, 1540).

[18] Letter to Ludovicus Vives (1519); *Opera omnia,* iii. 535 (Leyden, 1703). See, also, iii. 689.

[19] Cp. Petrus Crinitus, 'Ad Faustum, de Carolo Rege Francorum, cum ad Urbem tenderet cum exercitu', 'Quid occupatum litteris urges tuis | frustraque toties flagitas, | ut impotentis Galliae fastum gravem | regemque dicam Carolum?' Two other poems of Crinitus are addressed 'ad Faustum'.

of Rouen, on the marriage of Claude, daughter of Louis XII, with Francis, Duke of Valois, etc., etc. In 1499 he published an edition of Ottavio Cleofilo da Fano's *De Coetu Poetarum*.[20]

The Eclogues (*i. e.* the first eleven) were printed at Paris about 1496.[21] They seem to have been written at various times between 1488 and 1496; the first refers to the poet's departure for France (toward the end of 1488), the tenth, to the birth of a son to Charles VIII (Sept. 1496). Some of them were ready for publication in 1494: "buccolicum carmen quotidiano prope convicio flagitatum emittam, cum primum a Guilelmo Gualtero certior factus fuero cuinam lucubrationes illae iure dedicandae sint" (Ded. of the Elegies, to Thomas Ward). The twelfth is of later date.[22] It is addressed to Louis XII, and professes to have been written when 'Corydon' (*i. e.* Faustus) was 50 years old.

In the *De Latinae Linguae Reparatione* of M. Antonius Sabellicus there is a brief comment on Andrelinus and his earlier poems. He is mentioned immediately after Baptista Mantuanus: "multum ingenii et in M. Octavio Phanensi, multum in Forliviensi Fausto; verum uterque amorum cantator, et ob id minus quam ille de quo loquor celebrandi." [23] In a Venice edition of the *Amores*, 1501, Bartolomeo Megaluzzi called the author "principem poetarum nostri temporis." [24] And in the dedication of an edition of Plautus, Simon Carpentarius called him "eorum ex numero qui vivunt eruditissimus poeta." [25] The printer of two Paris

[20] In the dedication of his Elegies to Thomas Ward (1494) he mentions an 'opus laboriosissimum De Vera Religione inscriptum' and several 'unfinished' works, most of which seem to have been left unpublished: "Satiras decem, Christianum Adventum, Epigrammata ducenta, Sphaericum Dialogum, Morales centum Epistolas, et Latinae Linguae Observationes."

[21] An edition with a commentary was published at Lyons in 1530: *Bucolica Fausti . . . perdiligenter emendata, cum commento . . . Josentii Josae.*

[22] It is not included in the Paris editions of 1501 and 1506. It was printed at Strassburg in 1512. Mlle. Pellechet, i. 154, includes an undated edition of it in the list of French Incunabula, and L. Thuasne, op. cit., i. 131, says it appeared in 1498.

[23] Venice ed., c. 1495, fol. g. vii.

[24] Quoted by R. Renier, op. cit., 192.

[25] Mazzuchelli, op. cit., i. 715.

editions of the Eclogues, 1501 and 1506 (Ioannes Antonius Venetus) was ready to rank them beside those of Virgil and Calpurnius: "Habes, studiose lector, Fausti poetae Regii Buccolica, quae adeo exculto venustoque carmine composita sunt, ut neque Virgilii neque Calphurnii aeglogis mea quidem sententia cedant." In 1507 Ioannes Murmellius could say: "Faustum saecla futura canent", *Eleg. Mor.*, iii. 1, 54.[26] Ioannes Sapidus thought it worth while to stand out for the superiority of Virgil:

> Sed tua loripedi committe poemata divo;
>   Musa tuos ridet Virgiliana modos.
> Cuique suum pulchrum; te caeca philautia tangit
>   Plus nimio; sine te laus aliena probet.[27]

J. C. Scaliger and Lilius Gyraldus both speak of our poet's 'facilitas': *Poetice*, vi,

> Fausti facilitas viventis in scribendo plausu excepta est. Scholas tamen sapit illa iuniorum; a qua nihil aliud quam hoc ipsum expectes;

and *De Poet. Nostr. Temp.*,

> Faustum Foroliviensem eius commendat facilitas, sed plerumque vulgaris et protrita. Perplura hic scripta reliquit, quae a Transalpinis, apud quos multos annos vixit, magis quam ab Italis in manibus habentur.

G. J. Voss quotes with approval a remark which he attributes to Erasmus:

> de cuius poematis scite aiebat Erasmus unicam in iis syllabam desiderari. Ea erat νοῦς sive *mens*.[28]

Baillet's estimate is not very high:

> Il ne se soucioit pas beaucoup de mettre des sens dans ses compositions pourvû qu' il y mît des mots bien choisis et de riches expressions, comme si les choses étoient faites pour les mots, au lieu d'assujettir les mots aux choses.[29]

[26] Münster ed., by A. Bömer, 1893, p. 76.

[27] Quoted by L. Geiger, op. cit., p. 46.

[28] *Instit. Poet.*, i. 1, 3.

[29] *Jugemens des Savans*, Paris ed. 1722, iv. 329.

And de la Monnoye could say: " Faustus Andrelinus. Poëte moderne trivial" (*Menagiana*, ii. 398).

Quotations from Andrelinus are not very numerous, and the Eclogues seem to be hardly quoted at all. Pierre Gringore quotes the line:

Nil iuvat amisso claudere septa grege

(*Oeuvres*, Paris ed., 1858, i. 32). The *Scoparius* of Ioannes Murmellius (1517) has the distich:

Stentorea obtundunt clamantes voce sophistae,
Dum levibus nugis tempora vana terunt.[30]

There are a dozen quotations (most of them from the *Livia*) in the learned commentary which Benedictus Curtius composed on the *Arrêts d'Amour* of Martial d'Auvergne.[31] And there is one in Grimmelshausen's *Simplicissimus* (1669) i. 17:

Welches auch Faustus Poeta in diesem Disticho exprimiret hat:

Si te rusticitas vilem genuisset agrestis,
Nobilitas animi non foret ista tibi.[32]

Branthôme quotes a striking phrase, in his Life of Charles VIII:

L'Italie ne le plaignit pas: aussy le poëte Faustus disoit que ses victoires et faicts belliqueux estoient autant de (stigmates ou pour mieux parler de vrayes) marques et enseignes, qu'il appelle *vera stigmata* proprement en latin, sur le front des Italiens, qui jamais n' en tomberoient.

And in the Paris edition of the *Menagiana*, 1715, vol. ii, p. 398, de la Monnoye remarks:

Ceux qui citent de mémoire sont sujets à s'équivoquer. Saumaise qui sur Solin, pag. 5 de la 2. édit., a cité comme d'Horace cet hexametre,

Nulla dies abeat, quin linea ducta supersit,

auroit été bien étonné si on lui eût fait voir que c'est un vers de l'Hécatodistichon de Faustus Andrelinus Poëte moderne trivial.

[30] Münster ed., by A. Bömer, 1895, p. 82.

[31] Paris ed., 1566, pp. 36, 53, 82, 91, 261, 473, 625, 721, 723, 835.

[32] Quoted by L. Geiger, op. cit., p. 46.

There is a quotation in one of the *Lamentationes novae Obscurorum Reuchlinistarum* (1518), No. 12: "Infecundi quippe ingenii est (Faustus inquit) praemonstrantem (quanquam illi debeatur plurimum) non excedere". And E. Böcking says in his edition of these *Lamentationes* (Leipzig, 1864, p. 369) that Ortwinus Gratius drew very freely upon Andrelinus' *Epistolae proverbiales et morales.* Compare, also, the expression in *Lament.* 34, 'quid te proprio caedis ligone?' with Andrelinus, *Ecl.* vii. 47-48.

As for his sources and models—he of course owes a great deal to Virgil and Ovid, and in his 'moral' passages he sometimes draws upon Horace, Persius and Juvenal. But the most interesting fact is his free use of Calpurnius and Nemesianus—at a time when these two poets were not very widely read. Indeed, one of his enemies accused him of attempting to pass off the Eclogues of Calpurnius at Paris as his own:

> Mox Calphurnii eglogas, quas certe tum paucissimi viderant, sicuti tuam elucubrationem privatim plurimis exhibuisti, eas (qua es impudentia) tuo nomine editurus, ni Cornelius Vitellius huic tuo temerario ausui obstitisset.[33]

His influence upon the later pastoral is not very great. Perhaps the most important item is the Eclogues of Ioannes Arnolletus Nivernensis, which are included in this volume, as a sort of appendix.

IOANNES ARNOLLETUS NIVERNENSIS

On March 18, 1524, Iodocus Badius Ascensius published at Paris an *Opus de orthographia* by Ioannes Arnolletus Nivernensis, "liberalium artium legumque professor ac protogymnasta academiae Nivernicae". The volume included a collection of Latin poems by the same author, *Bucolica, Ludicra,* etc. Arnolletus had sent his work to the great publisher with a complimentary letter, and Ascensius returned a very

[33] *Invectiva in Faustum Balbi calumniatorem* (quoted by G. C. Knod, op. cit., 96). See Appendix *C.* It has been suggested that Andrelinus knew and imitated the Eclogues of Baptista Mantuanus (E. Carrara, *La Poesia Pastorale*, Milan, 1909, p. 270). If so, he may have known them in manuscript; they were not printed until 1498.

friendly reply: "totas istas laudes, quas minime agnosco, stilo deletili ex hoc albo expunxissem, nisi pluris abs te amari quam a quovis quantumvis laudato viro laudari facerem." [34]

The title of the book seems to say that in 1524 Arnollet was principal of a school at Nevers.[35] And it may perhaps be inferred from his poems that he was a native of Nevers, that he lived for a time in the "agri Fiscalienses", and that about 1520, or a little earlier, he returned to his native town.[36]

The Bucolica were printed again in Robert Winter's *Poematia aliquot insignia illustrium Poetarum recentiorum*, Basel, 1544, and in the famous *Bucolicorum autores xxxviii . . . farrago eclogarum clvi* published by Oporinus, Basel, 1546. They are a rather close imitation of some of the eclogues of Faustus Andrelinus. They show an intimate acquaintance with the eclogues of Calpurnius and Nemesianus. And at least one passage, i. 41-42, is borrowed from "good old Mantuan".

[34] Ph. Renouard, op. cit., ii. 50.

[35] In Victor Gueneau's *Dictionnaire biographique du Nivernais* (Nevers, 1899), p. 4, he is called "le premier régent du collège de Nevers". But neither E. Duminy, *Le Collège de Nevers* (1908), nor C. A. Parmentier, *Archives de Nevers* (1842), mentions him among the principals of that institution. They say that in 1521 a new school was opened at Nevers, that in 1526 this school was transferred to a new building and took the name of 'college', and that the first principal of the new college was Pierre Delafoi.

[36] "Jean Arnoullet . . . paraît vraisemblablement appartenir à la famille des imprimeurs lyonnais, originaire de Bourges, mais aucun document, connu à ce jour, ne permet d'en préciser la parenté"; J. Baudrier, *Bibliographie lyonnaise*, x. 3 (Lyon, 1913).

PUBLII FAUSTI ANDRELINI

BUCOLICA

ECLOGA I.

Faustulus Ausonios indignans linquit agellos,
Et Galla invitum trudit ad arva gregem.

LYGDUS. FAUSTULUS.

Lygdus.

Faustule, tam celeri properans discedere gressu,
Invitas quo trudis oves, cum pinguia carpant
Gramina, cum valeant patula vitare sub ulmo
Iam iam venturum torrenti sole calorem?
Undique nam resonat raucis nemus omne cicadis.

Faustulus.

Pascua iamdudum campo meliora feraci
Luxuriare ferunt, cultos qua flexilis agros
Sequana circumdat fluctuque irrorat amoeno.
Illuc has pecudes longinqua per avia duco.

Lygdus.

Sic patrios fines antiquaque, Faustule, rura
Linquis, ut externi fias novus incola campi?
Ah coeptam dimitte viam; te flebilis arbor,
Te vidui fontes, te flumina maesta dolebunt.

Faustulus.

Heu, possessa diu natalis iugera ruris
Extremus veteri dolor est liquisse colono.
Sed gravis impellit tardantem iniuria gressum,
Nec longum deterret iter, nec fervidus ardor.

Lygdus.

Hac mecum aesculea paulum requiesce sub umbra,
Et refer indignam quae causa incenderit iram,
Cur nolis patrio requiem decerpere campo,
Donec sol nimios declinans temperet aestus.

Faustulus.

Cum foret, heu, genitor multi ditissimus agri,
Dixit, ' Io felix magnum pete, Faustule, Pana,
Haud patrias rediture domos, nisi carmina pago
Invidiosa tuo docta modulere cicuta '.
Dixit, et innumero plenam dedit aere crumenam.
Hic docuit calamos labris inflare sonoros
Nec carmen triviale deus, quod Tityrus ipse
Si semel audisset, tenuem fregisset avenam
Qua sua fagineis sub frondibus otia lusit.
Iubila cum canerem nostris incognita silvis,
Ipse ego rurali sum factus Apolline vates,
Serpentesque meis hederas laurumque virentem
Crinibus imposuit; pagus non inscius exstat.
Muneris accepti dulce est meminisse levamen.
Interea promissa pater vadimonia solvens
Rem totam exhausit, saevo cogente tyranno,
Et mea libertas cecidit, dominoque coactus
Ingrato servire fui; nam tradita, Lygde,
Nulla fuere meo compendia digna labore.
Iam quater incisa est flaventi messis in agro
Ex quo tale iugum subii; dum sustinet aetas,
Sunt alibi miseris quaerenda viatica canis.

Lygdus.

Pro certis incerta petis; sors durior esset,
Si fieret dominus peregrina ingratior ora.

Faustulus.

Lygde, mihi rediens quaerenti dixit Amyntas
Illic esse deum miti pietate foventem
Quos fera praecipitat fato Fortuna sinistro.
Huic animus sollers, huic est pastoria virtus
Grata, nec argutis iuncta est quae fistula cannis
Displicet; augusta si maiestate fruamur,
Hac facilem gracili flectemus arundine divum.

Lygdus.

Faustule, si qua tui tangit te gratia Lygdi,
Dic age, dic dulci dispersum nectare carmen.

Ignibus hibernis, aestiva gratius umbra
Illud erit nobis, et odora suavius herba.

Faustulus.

'Summe deus, nostrae data sunt cui iura salutis,
Indiga paupertas rebusque inimica secundis
Huc lassum me ferre pedem Fortuna coegit.
Da, precor, optata da tanti numinis aura
Posse frui; tutis geminae sub vallibus alae
Infelix tutare pecus, quod viribus haustum
Omnibus esse vides. Vacuas si missa per auras
Verba volant, usto seu tellus subdita Cancro,
Seu me spectabit Thule suprema vagantem,
Donec mansuram liceat mihi ponere sedem.
Ah iustas admitte preces finemque supremum
His impone malis. Semper sollemnia vota
Persolvam, nec pauca tuas ovis imbuet aras;
Et mea iam trito dependens fistula collo
Semper honoratos uni tibi concinet hymnos'.

Lygdus.

Quantum et quale refers carmen, divine poeta.
Ipsa etiam audito mitescent marmora cantu,
Nam strepis arguta nihil armentale cicuta.

Faustulus.

Si loquor haec humiles superantia verba myricas,
Materies erexit opus subiecta remissum.
Si nescis, nihil est triviali more sonandum
Ante sacrum numen; virgulta exilia poscunt
Stridentes stipulas et pastoralia verba.
Sic me Parrhasio docuit Pan primus in antro.

Lygdus.

O felix numen, dulci quod tanta canore
Fistula mulcebit cycnos imitata sonoros.
Frigida iam summis descendens montibus aura
Spirat et accinctum Latiis te subtrahit agris.
Felicem iam carpe viam sedesque beatas,
Fataque perpetuam praestent meliora quietem.

ECLOGA II.

Ecce tuos fallax fugiendos Curia mores
Expertus vero Ianulus ore refert.

LOLLIUS. ORNUS. IANULUS.

Lollius.

Ianulus ecce redit domina modo laetus ab urbe;
Obvius ipse ferar monstrataque gaudia poscam.
Tu vigil observa pascentes, Orne, capellas,
Ne forsan miles nostri populator agelli
Tristia damna ferat; nihil est a milite tutum
Prodiga cui desit consumpti copia nummi.

Ornus.

Si foret hic Argus, centeno lumine custos,
Invia non melius repentes saxa capellas
Servaret, Lolli; vigilem decet esse subulcum.
Vade igitur tutus, ac pleno gaudia sacco
Intellecta refer; propior sed Ianulus instat.

Lollius.

Venisti tandem; num vilia, Ianule, rura
Sordescunt, postquam regalia tecta subisti?

Ianulus.

O felix Lolli villa contente paterna,
Securas quicumque casas et ruris amoeni
Vernantes contemnit agros, ut magna sequatur
Atria, nodosas pro libertate catenas
Triticeoque petit meliorem pane farinam.
Publica fama volat multas quod Regia curas
Sollicitata parit, nec fama est verior ulla.
Cum deprensa putas, artis tunc lubrica palmis
Vota fluunt, tamquam liquidas anguilla per undas
Labitur aufugiens, cum retia cassa fefellit.
Nec desunt promissa tamen. Si nota revisas

Limina, te retrahens intrantem ianitor arcet,
Et magnum causatur opus; tibi clausa moranti
Ostia quam pateant millenus praeterit annus.
Et demum obliquus transverso lumine Caesar
Respicit admissum, tacitoque immurmurat ore.
Auribus hunc pronis vultuque exaudit aperto
Qui sua caudato vestigia syrmate verrit,
Atque illum scalas primum comitatur ad imas.
Postmodo vadit inops simulata fronte vocatus;
Vertice nudato labrisque trementibus orat
Et flexo inculcat titubantia poplite verba.
Huic deus arridens magnis cum montibus ampla
Aequora promittit; sed inania verba feruntur,
Nota sit ut tacito manans ex ore repulsa.
Munera si qua dedit, queritur domus omnis et acri
Rumpitur invidia praesensque avertere numen
Nititur et rabido taetrum vomit ore venenum.
Prospera cui penitus flatu Fortuna benigno
Aspirat rara est niveis cornicula pennis.
Ac veluti cupidus fallacem piscis ad hamum,
Huc properat glomerata cohors similemque referre
Cogitat eventum, donec consumpta iuventa
Se videt irrisam nec habet quo tristia vitae
Tempora sustineat, iustoque affecta dolore
Incidit ante pilos extrema in funera canos.
Ipsa etiam stabulo mendica senecta relicto
Et nuda in palea moritur, nec sicca petitis
Ora rigantur aquis; hic, hic manet exitus illum
Qui rectum sectetur iter nec deviet umquam.
Si cui tecta nitent fulvo radiata metallo
Atque alto vicina polo, seu palpo dolosus,
Versutus seu leno fuit, seu proditor ater,
Sedulus aut magnam stillans delator in aurem,
Vel solas ostentat opes quas praebuit uxor
Omnivolo stuprata duci vel tempore parvo
Quas cumulat rodens imas usura medullas.

Lollius.

Cur igitur tam laetus ades? cur dulcia tecum
Carmina fundebas? numquid mutata fritillo
Alea succedit melioraque puncta ministrat?

Ianulus.

Iam triplex transivit hiems, dum pendulus ipse
Spe fruor incerta, dum vento pascor inani;
Nunc votis lucere meis nubesque fugare
Incipit obscuras caelo sol clarus aperto.
Namque ipsum paucis divum donavimus haedis
Gallica qui firmis moderatur legibus arva.
Hic me sordentem mensa dignatus opima est
Et propria servire manu, conditaque centum
Fercla modis posuit loculosque replevit inanes.
Dixit et, 'O pastor ne crastina Ianule cura
Te premat afflictum; primo cum vere volucrem
Argutam accipies; magalia rustica linque
Et pete neglectis augusta palatia silvis,
Namque tuum aspiciet melior Fortuna laborem'.
Haec et plura reor numen maiora daturum,
Nam rata verba facit, tetrica sed ponderat omnes
Lance viros, Lolli, scandendaque sidera dicit
Passibus alternis, et tempora munere pensat.

Lollius.

Molis inaccessae si summa cacumina prendas,
Fac clavum infigas validum, ne versa revolvat
Sublimem Fortuna rotam, prensamque voluto (*soluto?*)
Crine deam teneas; sudata peculia debent
Cauta mente regi. Fumantia culmina cerno;
Visam ego dimissas saxosa in rupe capellas.

ECLOGA III.

Immiti raptus defletur morte Menalcas
Sparsaque mentito fama sinistra sono.

MOPSUS. LYCIDAS.

Mopsus.

Heus, heus, O Lycida, tacito quid solus in antro
Dulcia contemnis festi consortia pagi,
Consona dum laetos exercet fistula cantus?

Lycidas.

Improba ne rerum quae sit fortuna mearum,
Mopse, petas: veterum seriem meminisse malorum
Nostra recrudescit maiori plaga dolore.

Mopsus.

An tua flagranti traiecit viscera telo
Ille deus curis qui dulcia miscet amaris
Gaudia, qui certo semper domat omnia cornu?

Lycidas.

Heu, nimis urgenti gravioris pondere molis
Opprimor, et damnum nullo reparabile casu
Conqueror, et crebris trita est spelunca querelis.

Mopsus.

Eia age, prome graves imo de pectore curas,
Dum mea pascuntur laetos armenta per agros,
Dum saltat comprensa cohors, dum libera mens est.

Lycidas.

O te felicem, saturas cui pinguia reddant
Prata boves, liceat festa cui semper in umbra
Mollia securos traxisse per otia soles.

Mopsus.

Non minus afflicto magnos sub corde dolores
Ipse premo, rumpuntque meum suspiria pectus,
Sed tenui tristes solamur arundine casus.
Versibus alternis tamen astra infesta queramur
Aversosque deos et lamentabile fatum,
Nam gravis anxietas vario sermone levatur.

Lycidas.

Postquam igitur tantus nostros audire dolores
Ardor inest, sociique iuvant commercia luctus,
Haec preme muscosi nativa sedilia saxi,

Mopsus.

Non ita fontanum sitientia prata liquorem
Affectant, nimio scissa est cum terra calore,
Quam placet haec sedes communibus apta querelis.

Lycidas.

Venerat huc magnus Germanis pastor ab agris
Quos rapidus gelida Rhenus circumfluit unda;
Sive pirum insereret, solidos seu verteret agros,
Seu teneras vites, parvas seu poneret ulmos,
Non fuit in toto maior sollertia campo.
Summa quidem laus est, sed adhuc maiora supersunt
Heu lacrimis memoranda meis. Hic carmine dulci
Attonitas traxit tigres silvasque comantes.
Non ita pulsantem rupes Parnasia Phoebum,
Orphea non Rhodope sensit, non Pana Lycaeus.
Hic mihi caelestes motus causasque latentes
Morigerasque dedit, crassumque ex corde veternum
Expulit agresti, sed non sine munere certo.
Litore quam myrtus gaudet, quam vitibus ulmi,
Mutua tam nostrum commercia foedus habebat.

Mopsus.

O qualem eximio laudem sub corpore iactas;
Quam vellem tantus gracilis moderator avenae
Mulceret nostras optatis cantibus aures.

Lycidas.

Ille senex utinam vocalia solveret ora;
Non mea demissos cervix inculta capillos,
Exsangues nec barba genas prolixa teneret,
Nec gemerem solo tam tristia fata sub antro.

Mopsus.

Quis Notus infelix, subita quae grando procella
Importuna ruit? quae sors tam dira secuta est?

Lycidas.

Sopitis heu muta sonis nunc fistula torpet,
Deflet et artificem crudeli funere raptum

Unica quod rapuit patrio solatia ruri.
Non laurus Phoebo, non illic baca Minervae,
Non Cereri messis gignit, non vitis Iaccho,
Nudaque ieiunis dumescunt arva colonis.
Unde manet tali signatus carmine caespes:
Orbati extinctum pastores flete Menalcam,
Cantibus argutis victus cui cessit aedon.

Mopsus.

Heu fuerat tantus maiori pastor arista
Dignior. Invicta resecat Mors improba falce
Omne genus, veluti faenum per prata resectum
Tonsa iacet, nudos aut messis caesa per agros.
Si foret hic superas ullis revocandus ad auras
Fletibus, aspiceres oculis manantia nostris
Flumina; sed quoniam non est revocabilis illis,
Desine plura queri, nostros simul accipe casus.

Lycidas.

Dic prius ex alto quam sol declinet Olympo.

Mopsus.

Ipse ego vivebam Gallis securus in agris,
Tempus agens placidum; campi nam sola colendi
Cura erat, austerum cantu solante laborem,
Atque meas servare boves, et solibus isdem
Bis mulctram expressis spumantem implere papillis.
Nostra Palatino donata coagula Phoebo
Grata quidem fuerant, vultuque accepta sereno,
Nec spretum est tereti meditatum carmen avena.
Nescio quis pastor tumido fuit advena fastu,
Obscura de gente satus, quem paupere cultu
Excepit coniunx scorto generata salaci.
Hic, quia carmen inops stipula stridebat inani,
Invidus et nostra macrescens laude furensque
Credula seduxit pastorum corda malorum,
Ut mea sanguineo laniarent corpora ferro.
Heu nullo aspiceres tam spissa foramina cribro
Vulnera quot misero crudelia corde tulissem,
Ni placida incensos sedassem voce tumultus.

Lycidas.

Pro scelus infandum! diversa in frusta secandus,
Gutture seu fixo per compita cuncta trahendus,
Perfidus ille foret. Res est dis acta secundis,
Quod non ipsa tuo rubefacta est terra cruore.

Mopsus.

Ecce alius rabido, sed adhuc incognitus, ore
In caput hoc latrat commentaque turpia fingit.
Nam me nuda refert manibus post terga ligatis
Parisiis arsisse rogis, quod sancta deorum
Numina sprevissem; falsoque infamia teste
Auxiliata viget mentitaque crimina vulgat.
Inde fuit populatus ager, raptumque sacellum
Quo tenuis quondam seniorum vita parentum
Sustentata fuit; gravidas, heu, vendere vaccas
Cogor, ut Ausonios mittam Meliboeon in agros
Aere gravem multo, ne ficta iniuria labe
Ignorata fluat, nec iniquo iudice damner,
Et templum amissum reparem. maestosque parentes
Afflictamque domum soler. Dum talia narro,
Vox et lingua cadit nimio suppressa dolore.

Lycidas.

Non mala durabunt tanti contagia morbi,
Sed penitus convulsa ruent, ceu montibus altis
Nix aliquando ruit tepido resoluta calore.
Si modo sollicitos oculis Deus aspicit aequis,
Forsitan auctorem falsi rumoris iniquum
Ignea poena manet. Nullius conscia culpae
Pectora solentur; speculo conspectius ipso
Verum, Mopse, patet; communia verba fatentur
Nulla latere diu vanae mendacia linguae.

Mopsus.

Scis bone, scis Lycida, cum festa Palilia fumant,
Ad sacra quot dederim bifores altaria cantus,
Scis opus assurgens verae quod pandit opertum
Religionis iter; coeptum si quando laborem

Exsequar, invitus rumpetur Livor, et atros
In sua convertet dentes et viscera morsus,
Ut canis in sese dentes rabiosus acutos
Acriter obvertit, postquam saevire negatum est
Corpus in externum, vanasque latravit in auras.
Sed reliquum properans sermonem intercipit Hesper,
Et saturas ad plena boves praesepia cogit
Ducere. Quod superest, cum crastina fulserit hora,
Accipies; iam, iam caeco surgamus ab antro.

ECLOGA IV.

Cantatur victor certanti Carolus ore,
Atque nova Gallus coniuge gaudet ager.

CEDRUS. LAURUS. PINUS.

Cedrus.

Laure, quid absentem tumida me voce lacessis?
En adsum intrepidus, nec bella indicta recuso
Garrulitate tua. Torvo quid lumine Cedrum
Respicis instantem? fumo non terreor illo
Quem lagana emittunt paleis ferventia tostis.

Laurus.

Nubila si fulgens in tempora vertitur aer,
Nil mirum est, viso cum capra haec marcida faeno
Vitanda irritet religatum cornua taurum.

Cedrus.

Audes rasa pecus crepitu balare trementi?
Seu levibus calamis libeat, seu voce sonora,
Sive agili saltu aut forti certare palaestra
Aut iaculo celeri, iam iam mora segnis abesto.

Laurus.

O quanta infelix opprobria victus habebis,
Omnia si fuerint praesenti emissa duello
Hoc inclusa sinu cerebroque reposta profundo.

Cedrus.

Scilicet occulti cerebroso in vertice grylli,
Innumerusque sinu cimex manabit olenti,
Spurcius aut animal, passu cui plurimus arto
Seu pes digna dedit, longus seu nomina pedor.

Laurus.

Non est abiecti nisi vox audita cuculi.
Quid brevis iste pulex, quid vilis homuncio possit.
Parvula quem solo formica voraret hiatu?

Cedrus.

Ipse cani similis scabioso semper apertis
Dentibus oblatras, morsu laniasse rapaci
Nescius et quemvis pronus tremuisse minantem
Et timidam cepisse fugam tritasque latebras.
Efficiam toto fluxas de corpore guttas
Defessa excutias dextra laevaque madenti.

Laurus.

Tu me sudantem efficies, qui frigore nudus
Assiduo confectus eas digitosque coactos
Calfacias pleno solis cum flatibus ore?
Mene putas vilem, digitos quod ruptus hiantes
Calceus ostendat, scissa est quod vestis utroque
Ex umero pendens, et crassa cannabe suta?
Extensane homines palma metiris ineptos?
Gratior hic habitus, quam me vicinia furem
Defraudata vocet. Furto sunt nota patenti
Pallia quae gestas; piceatis omnia palmis
Tacta rapis; quid, si suspendia digna parentur?

Cedrus.

Hoc, nisi conticeas, illisum hastile cerebrum
Sanguineoque solo fundet caput undique fractum.

Laurus.

Crebros puncte nimis calces extendis aselle.
Nunc tua nudarem detracta viscera pelle,

Quam ferres proprio, victus ceu Marsya, dorso;
Sed bonus ecce venit media inter iurgia Pinus.

Pinus.

Arrectum cur, Laure, pedum? cur, Cedre minator,
Saxa parata tenes? num vos male sana furentes
Armatas conferre manus dementia cogit?
Iamque truces iras, iamque aspera mittite bella,
Et vicibus certate piis; me iudice certa
Pignora ponantur, quae pura et candida virtus,
Non odium letale, gerat, nec pugna cruenta.

Cedrus.

Sis ingrata licet crocitanti gutture cornix,
Et dispar certamen eat, tamen ista subibo
Proelia vel raucis numquam dignanda cicadis.

Laurus.

Garrula limoso quid gurgite rana coaxas?
Pignora quid cessas tantam excludentia litem
Ponere? certantes solus probet exitus ambos.

Cedrus.

Terribilem depono bovem palearia longa,
Cervicem immensam, latus ingens, cornua panda,
Hirsutas aures atque ubera plena ferentem.
Calcatam pes signat humum spatiosus, et ipsam
Cauda notam verrit gressus demissa per imos.

Laurus.

Insignem maculis taurum candentibus addo.
Indomitam nulli cervicem subdit aratro,
Cornibus et rigidis pedibusque ferocibus arcet
Vincla iniecta procul, cunctique instare tremiscunt,
Et pleni horrendis reboant mugitibus agri.
Sed cupidas compesce manus, ne mutua iam iam
Vulnera conspiciat litemque infestet amaram
Arbiter electus; vox est cantare parata.

Pinus.

Incipe; communem medio me in caespite ponam,
Iurgia ne surgant factis inopina sinistris.

Cedrus.

Musae felices, Musae, quae pectora semper
Nostra refovistis, Cedro dictate canenti.
A stipula semota levi monumenta precamur,
Non tenui canna, vestro sed digna favore;
Res non parva venit, magnoque est ore sonanda.
Divinum Augusti partum et maiora referte
Incrementa dei triplex cui Gallia servit
Regnaque avita simul, ferro devicta potenti.
Rex fuit, attonito solis qui nutibus orbi
Laetitiam incussit subitam trepidumque timorem.
Legitimi subiens socialia vincula lecti
Ipse Deum supplex humili sic voce rogavit:
'O pater omnipotens, caelum qui mobile et astra
Ignea, qui liquidum pontum terramque rotundam
Aeraque immensum formas, tellure recenti
Primaevum qui fingis Adam costaque virili,
Heu, heu vipereis deceptam fraudibus Evam,
Si te principio veneror, si fine carentem,
Atque unum trinumque simul, da gignere natum
Magnanimis similem proavis nec laude paterna
Degenerem, sed adhuc maiora et plura gerentem'.
Vix ea finierat, gravida cum filius alvo
Materna conceptus erat. Fetuque soluto
Silvestres coiere deae; pars lilia portat,
Pallentes aliae violas rubeosque hyacinthos,
Pars cingit roseis infantia tempora sertis.
Et tenera exsultans dulci cum melle labella
Irroravit apis; pariter longissima nentes
Stamina volverunt concordi mente Sorores.
Postquam prima aetas rigidis instructa magistris
Exiit, et campo fuerat concessa potestas
Liberiore frui, procerum hastile movere
Atque artum in gyrum luctantia flectere colla
Fortis equi didicit, fulvos agitare leones
Spumantesque apros, praedamque referre potitam.

Perdidit ut longa confectum aetate parentem,
Unanimi gratus populo moderamina sumpsit
Immatura puer, iustaque refrenat habena;
Eminet et sensus iuvenili in corde senilis.
Haec cecinit Cedrus; memores narrate Camenae
Congrua quae fuerint Lauri responsa sequentis.

Laurus.

Nunc nunc, Phoebe potens, modulanda in carmina vires
Funde tuas, ne turpe ac victum dedecus astem.
Hunc etiam cantabo deum qui Marte secundo
Infestas acies sternit, gentesque superbas
Sub iuga demittit faciles reddentia mores.
Ecce Minor celeri superata Britannia bello
Paret, et insignis superest nova causa triumphi.
Hunc si magnanimum tractantem proelia Caesar
Strenua vidisset, Romano Gallia numquam
Imperio subiecta foret. Pax aurea nuper
Et secura quies tranquillaque tempora florent.
Deposito squalore nitet nuptaque recenti
Iubilat omnis ager vocemque ad sidera iactat,
Atque alium ex alio natum per laeta precatur
Tempora perpetuo productaque fila metallo.
Dum domus haec stabit solio subnixa verendo,
Afficiet varia totum formidine mundum
Extollens sublime caput famamque perennem.

Pinus.

Arbiter indignus tanti certaminis adsum.
Hoc maior censura notet; nimis alta petuntur,
Iudicio non apta meo. Iam lite peracta
Et pacem aeternam laetasque adiungite dextras.

ECLOGA V

Pinguis ager canitur presso sulcatus aratro,
Uber et aprico vinea culta iugo.

AMYNTAS. CORYDON.

Forte senex Corydon simul et crinitus Amyntas
Sederunt viridi fluvialis margine ripae.
Illi solus ager, sola est huic vinea curae.
Quisque suas extollit opes, sub iudice nullo
Haud discors certamen habent. Prior inquit Amyntas.

Amyntas.

O nimium felix possessum quisquis agellum
Desidis exercet pulso torpore veterni.
Non mala paupertas, non ora famelica cogunt
Improba concussa pelli ieiunia quercu.
Obsequitur bene cultus ager maioraque reddit
Faenora quam capiat, messique capacia desunt
Horrea; tam larga est undanti Copia cornu,
Annua sic nostro respondet glaeba labori.
Cum nimis ignavos intra sua tecta colonos
Aspera claudit hiems, agrestia cudimus arma
Sollertique manu soles superamus inertes.
Vere novo pinguem depresso vomere terram
Curvus aro, fortesque gemunt sub pondere tauri,
Atque iterum obliquo proscissum est aequor aratro,
Et crassas rigido glaebas disrumpo ligone.
Haec eadem autumno tellus versatur aperto
E gremioque habilis deprensum dextera semen
Proicit, et pariter sulcis abscondit aratis
Ardua quos cingunt altae munimina fossae.
Et Cereri sua sacra fero, ne grandis acervus
Desit et optati spes irrita decidat anni.
At cum luxurians tenera seges advenit herba,
Pascimus, ut rarus gravidae sit culmus aristae
Et melius rectum vacuas se extollat in auras.
Nec minus infelix lolium lappasque nocentes
Et crebro sterilem rastro insectamur avenam.

Aestibus in mediis ne flaccida decidat herba,
Exustum induco sinuosum flumen in agrum;
Et bibulis limum sulcis diduco palustrem.
Si qua nocet frondosa satis crescentibus umbra,
Curva falce premo; volucres expello rapaces
Ingenti sonitu fictae vel imagine formae.
Quid, cum matura flavescit campus arista?
Si nostra herbosis obducta est area clivis,
Vertimus, et molli solidata foramina creta
Aequamus tereti saxo plantaque sequenti.
Post seco triticeam segetem, sparsosque maniplos
Ictibus immensis ferio; percussa refertis
Grana fluunt spicis, paleae cumulantur inanes;
Et discussa levem iacio frumenta per auram,
Et mundata loco. Nullis granaria rimis
Rodentem admittunt murem, cribroque frequenti
Excutio infestas spisso cum pulvere blattas.
Urimus et secta stipulas gravitate carentes.
Nec semper frumenta sero; vel pingue legumen
Accipit, aut totum durescit campus in annum,
Et sparso exhaustas reparat laetamine vires.

Corydon.

Graniferum non damno solum camposque feraces
Qui fuerint cupido iussi servire colono;
Non tamen inferior nec dispar vinea; fructu
Uberiore manet; docet experientia saecli
Longa mei; multis exercitus usus ab annis
Doctior est primae molli lanugine barbae.
Vinea sed pigro nil profectura colono;
Exigit ingentem curam durosque labores.
Seu deformis hiems, seu torrida fugerit aestas,
Ipse sero parili distantes ordine vites
Collibus apricis croceam qua conficit uvam
Exoriens Phoebus; sed glaebas ante supinas
Conterit aspirans Aquilo versique bidentes.
Iungimus et rasas contra mala flamina cannas,
Illarum infectus ne qua robigine cortex
Crescentem abrodat vitem. Dum bracchia palmes
Prima tener fundit, manibus decerpo repandis,
Sed validum ferro tabulatum scinditur unco,

Ut melius penetrans gravidam sol decoquat uvam.
Atque infesta vetant textae pecuaria saepes.
Ne calor intensus, nimium ne frigus adurat,
Saepius est ducta vitis circumdata terra.
Et sulco defixa levi propago remittit
Aemula maternis melioraque germina ramis.
Fervida cum summis vindemia collibus instat,
Carpimus ex plenis maturas vitibus uvas,
Fortibus et calathos umeris portamus onustos.
Dumque lacu positas celeri pede rumpimus uvas.
Sordida tinguntur salienti corpora musto.
Desuper expressos torquentia saxa racemos
Ponimus, astrictis munitaque dolia circlis
Implentur, raucumque cient nova musta susurrum.
Inde coronatum patri cratera Lyaeo
Libamus cuncti magno clamore vocantes.
Ut vitem sera spoliatam fronde putavi
Atque fimo sparsi crebro sola fracta bidente,
Sub tectum sarmenta fero, flammaeque salubres
Lucentesque micant, madidus cum defluit umor.

Hi duo pastores placida sic voce canebant
Tityrus Ascraea lusit quae primus avena.
Quisque suam exhausto villam sermone petivit.

ECLOGA VI.

Francus inaudita dammam polit arte nitentem,
Quem ferat ad dominam sorte favente suam.

GALLUS. FRANCUS.

Gallus.

O quam vana teris poliendo tempora damma,
Deliciose puer, nam pectine semper eburno
Mansuetos verris clunes et lactea colla,
Suspensisque fricas manibus, gremioque tepenti
Huius membra foves placido madefacta sopore.
Instruis ut miti porrecta cibaria dente
Carpat, et ad nutus celeri pede currat eriles

Admotasque manus lambat; cervice nitenti
Aurea dat crepitus dependens bulla sonoros
Caelatamque gerens molli sub imagine nympham.
Munditiis innata viget; per vulnera mille
Oppeteret potius, maculis quam sordeat atris.
Frivolus hic labor est; viridi dum gramine gutta
Matutina nitet, fecunda in pascua, France,
Duc avidas potius pecudes comitesque Molossos.
Fructiferis operanda modis studiosa iuventa est
Sedulitate mera, senio ne, France, trementi
Heu sis vicini vanus spectator acervi.

Francus.

Utile consilium profers, nec sancta recuso
Maturi documenta senis, sed, Galle, probandum est
Ingenii iuvenilis opus quod mente sagaci
Omnia praevideat baculo ventura senili.

Gallus.

Si viget in tenera velox prudentia mente,
Cur verbis adversa facis? docilique iuventa
Cur tua venturos aetas non respicit annos?
An dabit iste tuus tam larga obsonia damma,
Ne gregis errandi te cura remordeat ulla?

Francus.

Si labor esset iners, sterili si litus aratum
Vomere, si vigilis consumpta impensa lucernae,
Esset ovis pascenda mihi; maiora recessu
Utiliore feram prima quam commoda fronte.
Nec spes fracta cadet, ni mens praesaga bonorum
Sit falsa decepta fide votisque sinistris.

Gallus.

Haud motu credenda levi est, nisi causa liquescat
Nota prius; dubia dependet sorte futurum.
Votis saepe suis et tempore fallitur ipso
Credula mens hominum; sed si fortuna secundet
Optatis ventura tuis, gaudere necesse est.

Francus.

Edita nympha lacu cycnos pascente canoros
Hic ubi femineum sortita est Mantua nomen
Arverno stat iuncta duci, quo bella movente
Arma infesta tremunt, domitoque ex hoste triumphat.
Qualis Thessalico Caesar memoratur in agro
Hostiles superasse manus, vel qualis Achilles
Hectore ter rapto caesum fuit ultus amicum.
Non ita nix pura est canis quae montibus albet,
Haud planta calcata gravi, quam pulchra nitentis
Membra deae radiant; clarumque decentia factum
Nomina conveniunt sacrato imposta lavacro.
Cornigeros alii cervos capreasque fugaces
Auritosque ferunt lepores ursosque feroces,
Ast ego dona fero roseae quae congrua nymphae
Mansuetaeque reor; damma non tersius ipso
Mitius aut animal, nec forma venustior exstat.

Gallus.

Forsitan haec eadem curas ridebit inanes,
France, tuas, moto nec cardine firma patebit
Ianua pulsanti, neglectaque dona iacebunt.

Francus.

Scilicet hoc tali natum est ex arbore germen
Quae lassum dulci venientem amplectitur umbra.
Nec mundi pars ulla iacet qua mitior arbor
Fructificet; nostro iam nota est illa palato,
Dum vesana fames bilem stimularet acutam.

Gallus.

Omnia ieiuno sapiunt vel pessima ventri.
Saepe bibi crassam caenosi fluminis undam
Aestibus in mediis; sitienti molle Falernum
Illa mihi visa est, grato vel suavia gustu
Massica, civili pressus vel clade Lyaeus.

Francus.

Dulcior haec nympha est illa quam daedala cera
Mellificavit apis; tali pro nectare linquam

Caelestem ambrosiam sacrum quae spirat odorem.
Interea coctum ferventi sinciput olla
Atque unctos lardo caules comedamus opimo.
Ecce vocat tardos mensa nos, Galle, parata
Docta saporiferas Phyllis condire popinas.

ECLOGA VII.

Splendida sunt magno laudanda palatia luxu,
Parva sed exilis tecta colenda casae.

BRUNUS. HARMON.

Iam medium Titan scandebat torridus orbem
Et lassos stimulabat equos, cum flebilis Harmon
Intravit gelidi sinuatum fornicis antrum.
Quem procul ex alto prospectans vertice Brunus
Speluncam celeri cursu devenit eandem,
Atque ait, ' O superis descendens cantibus Harmon,
Quem (*quos?*) crebra fecere novem vertigine caeli,
Argutam nunc tange chelyn quam doctus Apollo
Donat, et ipse suas monstrat non invidus artes.
Sed facilis resonetur amor ; nam basia centum
Attica nunc tribuit redolenti mella labello
Panthea, me nitidis medium complexa lacertis.
Tange, nec optati differ modulamina plectri.

Harmon.

Heu, mea nunc solito mens est aliena canore,
Et nova causa subest iustaeque inopina querelae.
En pecus infelix vix mucida vellera portat
Aegraque membra trahit macieque affecta suprema ;
Invenit et nullo pascendum gramen in agro.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.

Brunus.

Certe rumor erat Gallis vulgatus in agris
Quod tandem emeritus donati cultor agelli
Numine Caesareo fueras, viridique sub umbra
Dulcia permolli resonabas carmina voce.

Harmon.

Heu, quam sunt ipso (*isto?*) distantia murmure facta.
Non leve sic folium summaeque moventur aristae
Mobile quam verbum est quod subdola Curia iactat,
Curia sollicitis non absona nomina curis
Iure gerens, blandis arridens Curia verbis.
Credula corda fovet ventosaque facta ministrat.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.
O ego vixissem patrio contentus agello
Nec factus proprio maior pede passus inesset,
Et steriles Musae, desertaque plectra fuissent,
Nam melior cura est simas pavisse capellas
Quam terere incertam per inania tempora vitam
Ridendisque manu muscis mansisse referta.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.
Quam mens laeva fuit, quam vanum pectus et excors,
Curia cum subiit pedibus fugienda citatis,
Ut fugit infernus sacratam spiritus undam.
A cane deluso documenta sequenda dabantur,
Ne peterem certis vanam pro carnibus umbram,
Quamvis maius erat visa sub imagine frustum.
Sed plena extremis fossa est et sensibus arvum.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.
Heu numquam rigidus fidisque monentibus asper
Exemplo sis, Brune, meo, ne vulnere turpi
Ipse cadas proprii percussus saepe ligonis.
Quam facile imprudens puteum delapsus in imum
Vix est difficili multoque labore retractus
A sapiente manu. Laudato ingentia tecta,
Exiguas habitato casas; nidoque relicto
Ne sis laudatam praeceps volitator ad urbem.
Muscosos iterum fontes silvasque comantes
Et lympham optabis per levia saxa fluentem.
Vertitur in longos grata est quae Curia luctus,
Inscia ceu volucris iactam cum viderit escam
Advolat, et laeto depascitur ore; dolosis
Mox laqueis deprensa gemit, sortemque priorem
Optat, et assiduis maeret sua fata querelis.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.
O proprie felix sorti quicumque quiescat
Nec nimias affectet opes miseraeque fugator

Ambitionis eat, popularis spretor et aurae,
Ponat inornatas simplex cui vilica mensas
Cum revocat serus sub nigra crepuscula Vesper,
Et dulcis coniunx, et circum pignora cara
Assideant passumque levent sermone laborem.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.
Credideram nummis seniores, Brune, parentes
Sustentare meis, sed mercenaria cogor
Vincla pati varias mundique errare per oras,
Ut spes frustratas multo sudore reponam,
Si modo cura potest vigiles operata labores
Amissam reparare diem. Quam fabula turpis
Heu fierem rediens Latios pannosus in agros.
Namque putat simplex nulloque expertus ab usu
Alliget ut pinguis Gallas lucanica vites.
Conveniens curis modulandum est carmen amaris.

Brunus.

Cautior ipse meas per inhospita tesqua capellas
Semper agam, certos cantuque amplectar amores.
Sunt fugienda cito monstrata pericula cursu.

ECLOGA VIII.

Infelix Corydon sortem deplorat amaram;
Si nescis, maestum non nisi maesta decent.

QUIRINUS. CORYDON.

Quirinus.

Esse quid hoc dicam querulo quod semper in ore
Flebile carmen habes nec rebus laeta profanis
Inseris, o Corydon? Dulces modo cantat amores
Tityrus, amissum pulsus modo deflet agellum.
Diversum delectat opus; fastidit eisdem
Semper onusta cibis et eodem mensa sapore.
Pulchrior est varias tellus quae parturit herbas,
Ipsaque non uno confecta ex flore corona.

Corydon.

Sulcandum est aequor ceu conscia tempora suadent :
Si fera perstat hiems, non est de litore tuto
Dissolvenda ratis, Zephyro sed danda secundo.
Ut strictum evasit furibundi militis ensem
Praecipiti saltu vicinam iactus in undam,
Tityrus uda gemit siccantem vellera caprum.
Postmodo frondosa lentum meditatur in umbra
Carmen, et erecta est bis senis ara diebus
Quae iuveni ablatum reddenti fumat agellum.
Nos quoque securi iuveniles lusimus ignes,
Nec quisquam tam laetus erat per compita festa;
Sublimem aereis feriebam saltibus auram.
Primas vere rosas, Cerealem aestate corollam
Cumque autumnali brumalia munera fructu
Noster habèbat amor, furtivaque gaudia sumpsi.
Tunc bene, tunc capto fervens in pectore sanguis,
Mollities tunc apta fuit; nunc vita severo
Tempore mutata est, et maior cura subivit.
Intempestiva decerptum ex arbore sorbum
Tempora maturant et acerbos longa racemos.
Non tamen exhaustus vigor est nec languida segnis
Corpora torpor habet : quamvis iam tempus utrumque
Canescat, nondum digitis numerata recurrunt
Septima lustra meis; sed dulcia gaudia pellit
Sollicitudo gravis vultusque obnubilat albos.
Nulla adeo spinosa riget quae tempore longo
Anxietas non mitis eat; sed nostra dolores
Auget inexhaustos, nec durum avertere fatum
Tam tristis fortuna potest. Praesentia semper
Transactis peiora manent, nec certa futuri
Signa boni video; tanta est caligo malorum.
Nulla quidem est arbor docta quae falce notata
Non servet nostros inciso cortice versus;
Lassus et umbrosa recubans sub fronde viator
Carmine perlecto vires instaurat ademptas,
Et bona discedens auctori fata precatur.
Sed sine fruge labor, sed barbarus arida verba
Heu male singultans multo ditabitur aere
Et niveis incedet equis ostroque superbus

Contemnet morsu quem rustica cingit adunco
Fibula, et attrito vincta est cui sura cothurno.
Dulcis et Amphion et magnus habebitur Orpheus.

Quirinus.

Barbarus ingenuas vis muneret inscius artes?
Vis humilem indigno vestitum murice asellum?
Ausonios repetas fines qua Martia septem
Addita Roma iugis reliquas supereminet urbes
Alta velut lentum pinus Cybeleia vimen.
Illic praesentes divos et prospera forsan
Sidera cognosces, ut Tityrus ipse solebat.

Corydon.

Nescis, heu nescis quam sit mutata, Quirine,
Illorum natura deum; modulabile carmen
Degustant, fateor, sed nummi solus habendi
Fervet amor; radio solari est gratius aurum.

Quirinus.

Huc modo, quid facias, Corydon, modo distrahor illuc,
Ceu dubius quo vertat iter si quando viator
Incidit in bivium; sed tandem Gallica tellus
Forsitan in sola tua damna resarciet hora.

ECLOGA IX.

Silvestres generosus agros contemnit Iolas,
Agrestique statu grandius optat opus.

Numquam sorte sua pastor contentus Iolas
Agresti maiora statu volvebat, et illi
Rusticitas invisa fuit; contraria fata
Res nimis arta dabat. Tandem sub vallibus imis
Hos secum accenso rupit de pectore questus:
'O sors infelix, o dura et tristis egestas,
An cedes mutata loco? numquamne ligones
Deponam rigidos? sic valle inglorius ista

Vivam ego? sic custos immobilis usque videbo
Avia pascentes inter dumeta capellas?
Ah potius pecus omne cadat, silvasque recisas
Exustumque nemus spectem quam gnava iuventa
Tam vilem sortita locum contenta quiescat.
Cum lux albescet gallo praedicta canenti,
Maiores tentabo vias, panesque recentes
Rubraque poma feram; nec pressis turgidus uvis
Cantharus abfuerit, nec magno caseus orbe.
Ut deerunt duplici portata viatica pera,
Silvestres comedam bacas praeduraque corna;
Puro fonte bibam, donec meliora dabuntur
Pascua. Sed quidnam miseri penuria victus
Magnanimo fortique viro metuenda videtur?
Nondum tinctus erat prima lanugine vultus,
Cum Felsina meas Patavinaque rura Camenas
Ocnaeique lacus Tiberinaque senserat unda.
Nec satis hoc fuerat; gelidas transcendimus Alpes
Longum iter ingressi, campus qua Belgicus et qua
Celticus apparet, nec non, vesane Garumna,
Pestifero calidi qua flamine tolleris Austri,
Et Pyrenaei saxosa cacumina montis
Sunt pedibus calcata meis; nec defuit umquam
Fertilis audito partûs modulamine victus.
Et nisi liventi Discordia tincta veneno
Inceptas fregisset opes, non viveret alter
Ditior in Gallis nec fortunatior agris.
Hoste tamen domito solor; quid victa iuvaret
Pectora tam grandis congesti summa peculi?
Strenua paupertas rebus praelata subactis
In pretio maiore venit nec laude minori.
Infima sunt, fateor, generis natalia nostri,
Sed nullum inveni generoso corde priorem.
Namque alius pastor vel sola mapalia curat
Aut asinum lana venali ducit onustum
Non tacita exclamans emptricem voce per urbem;
Sarcula, marra, ligo, rastrum, traha, vomer, aratrum,
Aut ovis assiduo seu bos versatur in ore.
Haec animis aliena meis quis crederet umquam,
Inclita quod tenui regnarent stemmata panno?

Hinc freta lata petam vel gurgite mergar in alto
Vel capiam ingenti spatiosum pondere piscem;
Hic nisi pungentes spinas caenumque palustre
Prendere nil possum. Sed mobilis ipse putabor,
Quod pelle indigner propria. Male providus essem,
Si plebem incertam sequerer; mutabile vulgus
Fortunam extollit facilem duramque reprendit.
Hoc saltem laudabit iter cui mente profunda
Excellens natura subest; stat pectoris alti
Quaerere fortunam quacumque in parte latentem.
Virtus rara iuvat, fateor, sed maximus ille,
Ille deus nostras solitus laudare Camenas,
Numina dextra dabit reliquosque in vota ligabit
Nostra deos. Ipsis res est non parva misellis,
Si faveat sanctus caelo vel solus in alto.

ECLOGA X.

Regia magniloquum faciunt stipendia vatem
Qui poterat nullos pauper inire sonos.

CORYDON. IOLAS.

Corydon.

Tantane visendi tenuit mora regis, Iola,
Ut tua cessarit taciturnis fistula cannis
Parisio defleta solo? nam garrulus Idas
Omnia disperdens raucum per compita carmen
Ingenti simulata bovi ceu rana tumebat.
Ignoto solitus latuisse foramine sorex
Non viso media infenso lascivit in aula.
Tota sed absentem clamabant rura poetam,
Deliciis privata suis; nisi tempore sero
Amissam infelix caudam non noscit asellus,
Scilicet aestivis quando stimulatus ab oestris
Ille furit nec habet denso quo possit ab hoste
Offensam texisse cutem, sed corpore toto
Non evitati patitur fera vulnera morsus.

Iolas.

Si strepat ingrata raucescens voce cicada,
Nil mirum est; vitium geniali sorte tributum
Insequitur; vis est Naturae invicta potentis.
Sed nequit insanus rudentis clamor aselli
Arcanos penetrare polos. Facit aemulus hostis
Obsita ne possit longa robigine virtus
Aeterno marcere situ; miseranda loquaci
Invidia fortuna caret, livorque probatur
Commiserante vicem melior pietate sinistram.
Sed cum falsa semel trivialem suasio Musam
Imbuit, haec vano petulans in corde senescit
Non ullis vellenda modis, alienaque damnat
Carmina concinno quamquam modulata canore;
Verba rudes inter balbutit inepta catervas.
Scilicet incedens puerili inflatus honore
Corvus et argutum crocitans si tentet olorem,
Aufugit explosus totisque irrisus ab agris,
Lucifuga obscuro latitat ceu noctua luco.
Nec quisquam infestat doctam nisi stultus avenam,
Omnis et aucta viget crassis inscitia fibris.
Si mulces gratis raras concentibus aures,
Garrula contemnas ventosae murmura plebis.

Corydon.

Ista Theocritio gravior sententia versu
Nescio quid nostras maius diffudit in aures
Quam tua praeteritis aetas praeluserit annis.

Iolas.

Heu, heu pauperies victum pannosa minutum
Sollicito acquirens animo non ructat hiatu
Grande Sophocleo carmen; vix publica vena,
Vix stridens sterili culmus succurrit in agro.
Ipsa etenim nimio mens intercepta dolore
Et vegeti clauso sensus fudisse meatu
Robora nulla potest, viresque hebetata potentes
Strangulat illa suas, reserant quas gaudia tandem
Auxiliis concepta novis, grandesque profunda

Materias tellure cavant. Sublatus ab ipso
Tityrus Augusto Mavortia coeperat arma
Horribili resonare tuba, pressusque maligna
Paupertate miser nullaque afflatus ab aura
Vix minimum rudibus culicem deflevit avenis.
Sic ego, sic tandem secessum nactus amoenum
Et pulsa optatam iam paupertate quietem
Nescio quid magnum tacitis excudo sub antris
Fabrilis nequeat tota quod malleus arte
Cudere; nam triplex, quo non praestantius ullum
Eminet, ingenio fabricandum est numen et arte.
Atque ipsos fulvo conflatos aere colossos
Marmoreo in templo ponam, cunctisque Kalendis
Ad sacrum tauros mactabo altare nitentes.
Nobilis est campos animi vulgare per omnes
Otia quis dederit vitae tranquilla beatae.

Corydon.

Ante alios felix pastores, profer, Iola,
Gaudia, nam praestant maius narrata levamen.

Iolas.

Stat deus, o Corydon, Rhemensi summus in orbe
Regalem sacro frontem qui tingit olivo
Sedibus a superis misso, cui iure regenda
Gallica Caesareo commissa est numine tellus.
Exstat et alter adhuc quovis celebrandus honore,
Regia communem fecit quem cura patronum
Imperio consulta suo. Non posset utrumque
Dicere lingua deum milleno gutture nixa;
Deficit humanum tanto sub pondere robur.
Scilicet est inopem miseratus uterque senectam
Et nostrum augustas nomen portavit ad aures.
Iuppiter ille novus fama compulsus eadem
Me voluit medio cantantem audire theatro.
Ut primum intravi, Tyrio vestita colore
Corpora spectavi membris compacta torosis
Pendentesque suo torques gestantia collo;
Et nitida fultus gemma circumdabat orbis
Formoso digitos Baccho vel Apolline dignos.

'O quantum haec', dixi, 'villo indumenta caprino
Et distant duro suris perone revinctis'.
Iuppiter ecce venit magno stipatus honore.
Ipse olim vultus inter nutritus agrestes
Admiror primo aspectu, mox poplite flexo
Ante ipsum quaesita Iovem modulamina fundo,
Scilicet ut bello claram expugnavit aperto
Parthenopen patrios victorque redivit in agros,
Quamvis Hesperio vetitus foret orbe regressus.
Nescio qua nostri captus dulcedine cantus
Ille fuit; fulvi saccum donavit et aeris
Vix istis delatum umeris, cunctosque per annos
Pensio larga datur qualem non lentus habebat
Tityrus umbrosis resonans sua gaudia silvis.
Quid referam celeri scriptas brevitate tabellas
Signatasque simul? nostris quid ovantia Musis
Atria? vel medios virtus it grata per hostes.
Post caecas semper lux est speranda tenebras.

Corydon.

O quanta in tacito concepi gaudia corde,
Ex vultu manifesta meo; non fictus, Iola,
Semper amor durat fortuna notus utraque.
Ne tumida sis mente, precor, sortemque secundam
Aequa mente feras; totum est invisa per orbem
Quae ruit ex alto deiecta Superbia caelo.

Iolas.

Immo ego nescio quem figulo genitore creatum
Hyblaeis imitabor agris; subvectus in altum
Ille apicem cenans patriae non immemor artis
Aurea fictilibus miscebat pocula vasis.
Providus hic docuit sortem reverenter habendam
Exili cuicumque viro cui dona repente
Ditia proveniant. Bavio vel iudice dicar
Laudandum servasse modum; submissior ibo
Quo maior blando Fortuna arriserit ore.
Nam si quis nimium caelo confisus aperto
Gestiat, adversa non nubila tempora ferre
Tempestate potest; tanta imprudentia regnat.

Dicere plura libet, magno sed nata Tonanti
Progenies alia iam iam modulanda cicuta
Materiam praebet laetis concentibus aptam.
Est aliquid dextris descendens omen ab astris.

Corydon.

Irrita ni vanam fallant praesagia mentem,
Accedet maior meritorum summa tuorum,
Et demum gradiens donata in templa sacerdos
Mystica sacra feres; totus concurret ad unum
Pagus adorantem, neque enim te gratior alter.

Iolas.

Iam contenta manent certo patrimonia fine
Munifico concessa deo; nova taedia gignit
Heu nimium linguae vox importuna procacis.
Muta licet fuerint, servi benefacta probati
Maxima quaeque petunt; bene agenti prospera cuique
Omnia succedunt nullis sperata diebus.

ECLOGA XI.

Quid fugis o Gallas paedico Balbe favillas?
Gallica quod nequeat, flamma Britanna dabit.

LYCIDAS. MOPSUS.

Lycidas.

Vix fugat exoriens gelidas Aurora tenebras,
Tu tamen irrigua meditans spatiaris in herba,
Mopse, pruinoso nec lubrica terra liquore
Sparsa nec impediunt canenti gramina rore.

Mopsus.

Nunc tua quam fuerint veri praesaga futuri
Verba revolvebam, Lycida, quam praescius augur
Phoebeo quodcumque canas veracius ore.
En detecta patet nostrarum iniuria rerum

Fatidico praedicta tibi; mendacia tandem
Caeca relucescunt. Iusti manifesta dedere
Signa dei cunctos soliti punire nocentes
Imaque scrutantes taciti penetralia cordis.

Lycidas.

Quis purum indigna candorem labe notavit,
Mopse, tuum? volitans quae murmure fama sinistro
Heu te Parisiis combustum dixit in agris,
Et sanctam sprevisse fidem Christumque potentem?

Mopsus.

Balbica forte tuam levitas pervenit ad aurem,
Lanigeras dum pascis oves haedosque petulcos;
Nulla etenim silva est, nullum nemus, avia nulla,
Nulla levem quae non exclamant marmora Balbum.
Postquam furtivi celatos carminis usus
Prodidit haec cornix alieno picta colore,
Et falsa assumpsit Balbae cognomina gentis
Quem vendens minimo vilissima scruta triente
Accelina domus stabulo generavit olenti,
Turpior hic vivens et crimine foedior omni
Parisios infecit agros ceu pessima messes
Herba resurgentes. Ipso mirabile dictu
Heu scelus admisit: noctem cum lusa per altam
Alea cessarat, varium spoliabat ovile
Et tacito praedam furto comedebat adeptam.
Altus inexpleto gurges dabat omnia ventri
Luxuriosa suo: plebeiae vilia mensae
Pocula spernebat, spumanti prodiga Baccho
Cinnama commiscens summaque voragine potans
Ebria nec certo ponens vestigia gressu,
Sola resumebat pingui saginata popina.
Immemor ah nimium priscique oblite veterni
Balbe tui, quondam pedibus cum rura petisti
Gallica nudatis laceroque obductus amictu
Euganeam fugiens Troiani Antenoris urbem,
Exstructis ne iusta rogis incendia ferres.
Ut fuerat satiata fames et plena tumebant
Corpora, pro superi, molles fodiebat ephebos

Vulnere postico; tenti simul inguina drauci
Podice laxato fellantique ore subibat.
Prodigiosa iacens Veneris post furta nefandae
Iam nitidae mediam lucis stertebat ad horam
Cruda vomens multo commixtaque frusta Lyaeo.
Maius et ille nefas multoque urgentius addit:
Scilicet in sacro nullum libamine Christum,
Et casu volvente refert nulloque moveri
Aeternos rectore polos, ipsasque suprema
Casuras post fata animas; quin ore profano
Heu nimis ignaro coepit suadere popello
Ducendam quovis genialem tempore vitam.
Hic sanctas Veneres devotaque Sabbata ridens
Polluit et sumpta ieiunia mystica carne,
Et nullum intrabat fassurus crimina templum
Innumeris admissa modis, verique iacebat
Religio neglecta Dei cultusque superni.
Sic levitas innata ruit, sic pectore caeco
Mens insana furit stultique inscitia cordis
In damnum laqueata suum casusque futuros.
Interea accenso missus censore satelles
Hoc monstrum prensurus erat populoque vidente
Igniti plenis olei cocturus aenis,
Sed volat admonitus celeri properantior Euro
Fertilis Oceanus qua rura Britannica ditat.
O foedam turpemque fugam, nam nocte silenti
Obscurum infelix servili inductus amictu
Praecipitavit iter; nummos cum veste latentes
Interiore iacit, stricto quasi noxia ferro
Viscera transfodiens. Quid agat mens conscia facti
Non videt ulla mali; tanta est caligo malorum.
Mendicum adiuvit decocta pecunia Balbum.
Insontis tamen ante mei mentita professus
Crimina curvato veniam tulit ore petitam.
Ut semper divina pii vestigia Christi
Sanctaque facta sequar, debet quaecumque remitti
Ultori vindicta Deo; quod Galla nequivit,
Flamma Britanna dabit; maiori faenore dicunt
Offensi dilata Dei tormenta venire.

Lycidas.

Cur non ista solo sentina voratur hiante?
Cur pluvius non ignis adest qui tanta cremaret
Infandi portenta mali? ceu Gomora quondam
Et Sodoma exarsit caelestibus obruta flammis.

Mopsus.

O quam perversa est Balbi natura profani,
Quae melius reticenda fuit quam pauca referre
Sordentis delicta viri; brevitate probantur
Crimina quae volitant cunctos dispersa per agros.
Nauseet ista licet scabies, tamen ulcus apertum
Et sanies monstrata iuvat quoscumque disertos
Et mala conficiunt cautos aliena notantes.
Si videat certo coniunctas foedere mentes
Concordesque animos, Discordia seminat arma
Unanimi annexos astro fractura gemellos.
Candidus en pastor, qui Gallica personat arva
Carmine concinno, primis dilexit ab annis
Divinum ambrosio sortitum nectare nomen,
Et parilis crescebat amor, cum perfidus iste
Fraudibus occultis vinctos dissolvit amantes.
Heu quam lingua nocet diro suffusa veneno
Et Stygiis imbuta malis; non ossea lingua est,
Omnia cum tritis sed dissipat ossa medullis.
Ast adamanteo religata est gratia nodo
Et solida duplicata fide, cum proditus auctor
Et committentis nota est fallacia linguae.
Hic gnavos quoscumque odit rabidoque probatos
Dente viros lacerat morsuque cruentat acerbo:
Testis adest Corydon teneros qui corrigit annos
Arte Palaemonia, testis Meliboeus, et Idas,
Pectine vocali stupefacta arbusta trahentes.
Quos modo praesentes fictis laudavit amicos
Vultibus et dulci palpo cum melle perunxit,
Ipse venenati cauda serpentis acuta
Pungit et absentes aloe denigrat amaro.
Illius, o Lycida, factis caritura relatis
Verba fluunt veluti rimosa lympha lagena
Deperitura fluit; semper torquetur opima

Vicini tellure sui redituque beato.
Semper honesta fugit; pathicis stipata cinaedis
Huic tantum caupona placet, talique diurni
Nocturnique simul scelerisque inventor iniqui.
Ni fallor, radix tantorum incepta malorum
Ventura non morte cadet; ceu quercus adulta
Diffundet vacuas ramalia longa per auras.
Ista sit o potius valida seu caesa bipenni,
Seu rapidis exusta rogis, quam fronde nocente
Letiferum germen radix infecta remittat.
Numquam speratis commissa piacula poenis
Perditus iste luet, genitus qui crimen ad ipsum
Ardet in omne scelus laudemque ex crimine quaerit.
Improba non umquam capitis delicta nefandi
Impunita vigent; sequitur sua poena nocentes,
Seu velox, seu tarda, viros. Sed numine dextro
Sedula proveniunt sincerae praemia vitae.
Ieiunas pascamus oves Christoque merenti
Solvamus tenui modulatas carmine grates.

ECLOGA XII.

Adversam superat tolerans industria sortem,
Semper et ex humili surgit in alta loco.

MOPSUS. CORYDON.

Mopsus.

Unde ista, o Corydon, laetos armenta per agros
Herbida lascivo carpentia pabula morsu?

Corydon.

Lubrica continuo tellus non imbre madescit,
Mopse, nec excelsos semper ferientia montes
Fulmina cernuntur; nitidum post tempora caelum
Atra serenatur tenebrisque renidet abactis.

Mopsus.

Quorsum tam longo repetita exordia versu?

Corydon.

Scilicet est salsis cui plena cucurbita granis
Frigentem ad Boream durat Zephyrumque tepentem
Vere novo exspectat, sorti nec cedit iniquae.

Mopsus.

Ast ego verba sequens pagos detrita per omnes
Frigora tum primum gelido nascentia vento
Deteriora puto Borea quam hiberna gelante.
Pello igitur crebro spirantia flamina potu
Magnos ante focos; nec abest formosa Neaera
Quae dulci argutos cantu devincit olores.

Corydon.

Qui primae adverso fortunae decidit ictu
Nec sperat meliora sequi non tempore quoquam
Lanigeras proprio pecudes includet ovili,
Sed custos alienus erit vitamque per omnem
Emendicato deget sua tempora pane.

Mopsus.

Ergo si mixta venturum grandine nimbum
Coniciam, mediis maneam securus in agris
Et pluviae contemptor aquae, nec tecta subibo,
Nubila dum fuerint caelo resoluta sereno?

Corydon.

Haud subito interdum fodiendos impete cervos
Sollicitus venator habet; nunc valle sub ima,
Nunc saxosa inter montanae devia silvae
Vestigat multa latitantem indagine praedam.
Interea magno nigrum cum murmure caelum
Intonat, et rapido fulmen ruit igne trisulcum.
At non tecta petit timido vicina pavore
Coeptum opus immensum linquens venator ob imbrem.
Ingentique canes clamore instigat odoros.
Ecce alta occurrit ramosus cornua cervus.
Hic armos, hic colla rapit, hic crura Molossus:

Advolat et praeceps cursu venator anhelo
Atque intra lacerum figit venabula cervum
Robusta ferrata manu, victorque triumphans
Quaesitam multo praedam sudore reportat.
Tota domus plausum ciet exhilarata frequentem
Ardentesque focos silvam superingerit altam;
Attonita exsiliunt lambentes sidera flammae;
Corpora laetantur vestes exuta madentes
Quae recreant frictis fomenta calentia membris.
Mox cervum excoriat centumque in frusta resectum
Abluit, et partim verubus transfixa salignis
Viscera detorret, partim spumantibus ollis
Elixat, dapibusque alii diversa futuris
Condimenta parant segnem irritantia gustum.
At non ora gerunt torpens venata palatum
Nec poscunt vario confecta sapore moreta.
Accita ad lautam properans vicinia cenam,
Pars vetera impletis, pars vina recentia vasis,
Fumosum fissa portat pars sinciput aure.
Pro re quisque sua convivam laetus amicum
Rurali de more refert; onerantur opimis
Structae epulis mensae, atque avido discumbitur ore.
Praeteritas multo curas Meliboeus Iaccho
Diluit. 'Hos montes, haec,' inquit, 'concava vallis
Ima relustravi, hoc cervum sub colle vagantem
Confodi, canibus totos laniantibus artus.'
Scilicet emerito non parva est cuique voluptas
Ardua perpessos post facta referre labores.
Ut satura explerunt turgentem ad guttura ventrem,
Saltantes ducunt choreas festivaque dicunt
Carmina tam pinguem multum extollentia cenam.
Dumque remissa silet languenti fistula folle,
Desistit resoluta cohors, cyathosque capaces
Sumit et immersam pleno se ingurgitat haustu.
Cornuaque infigunt muro cervina tenaci
Ante coronatos tali cum carmine postes:
Haec rediens caeso Meliboeus cornua cervo
Aeternum posuit tolerandi insigne laboris.
Inde casas repetunt humiles vilique grabato
Imponunt nimio titubantia membra Lyaeo.

Mopsus.

Quid si frustrata consumptum luce laborem
Cerneret? ingenti nonne hic maerore sepultus
Impia neglectis faceret convicia divis?

Corydon.

Immo constanti solans sua pectore fata
Diceret: 'O pueri, quam lux hodierna negavit
Crastina concedet duplici cum faenore praedam.
Nulla umquam veniunt durae infortunia sortis
Desperanda; uno si spem delusit inanem
Ementita Ceres, alio felicior anno
Grandia composito frumenta reponit acervo.
Quare agite et largo mecum decocta vetusto
Pisa edite, et vosmet potiorem semper ad esum
Invicto servate animo; tolerata sinistro
Aerumna in casu fortissima pectora monstrat
Mascula femineo succumbere nescia ritu.'

Mopsus.

Pingue meum exacuit sumen, non larda palatum
Rancida; tunc inter convictor edulia fortis
Vilia consisto, quotiens lautissima desunt.
Quod cogit vesana fames compulsa voluntas
Acriter exsequitur; sed mens aliena repugnat
Ac si aloen renuens glutirem aegrotus amaram.

Corydon.

Immensa ingluvies denudat, et alea pernox,
Et meretrix lasciva; istas torpentia pestes
Otia parturiunt molli gaudentia luxu.
At contra duros inter versata ligones
Et callosa manus fossa tellure recludit
Thesaurum ignotum; tensos quo dirigat arcus
Adnotat infixum sollers industria signum.

Mopsus.

Ista decent longa decoctam aetate senectam
Consilia, exhaustum cui sit iam sanguine corpus

Ardenti, et sola vicini cura sepulcri.
At sua ferventes iuvenili membra calore
Haud curant serus clauso quid Vesper Olympo
Aut quid purpureo sol crastinus advehat ortu,
Dilectamque imo suspirant Phyllida corde.

Corydon.

Quam petit incipiens Venerem lanugo salacem
Cum barba crescente secet; iuvenilia delet
Crimina cum studiis mutata prioribus aetas.
Ipse (nec inficior) primo cum sanguis in aevo
Concitus arderet, caecos furibundus in ignes
Irrueram atque imas torrebat flamma medullas,
Me miserum, nulla flamma extinguibilis arte.
Non secus urebar flavo quam messis in agro
Accensa, indomitis cum perfurit auctus ab Euris
Aestus et aerias sublimis fertur in auras.
Tanta nec a pluvio possunt incendia fluctu
Extingui; totum in lacrimas se solvit amaras
Agricola et frustra damnum irreparabile deflet.
Ut melior stultam vertit sententia mentem,
'Infelix Corydon, quanta est dementia,' dixi,
'Sic vanos transire dies, nec fortibus annis
Missa reposcentem rastra exercere iuventam.
Esto pharetratam superet Galatea Dianam
Illecebris formosa suis, nonne ora venusta
Ut rosa pulchra senent, croceo quae mane rubescit,
Vespere sed vegetum redeunte amittit odorem?
Edita cur fertur salso Cytherea profundo?
Quod sit amans semper sudore inspersus amaro.
Cur pharetratus Amor? tristes quod missa dolores
Spicula configant. Duplici cur lumine cassus?
Non oculis videat quod facta decentia claris.
Cur tectum nullo corpus velamine monstrat?
Stultitia insani manifesta patescit amantis.
Cur puer incedit pictis circumdatus alis?
Quod nequeat levior vernaque incertior aura
Ullo stare loco, et verba imperfecta relinquat,
Et careat firmo regnanti in pectore sensu.
Quin repete innumeram fudit quam prodiga dotem
Praelarga Natura manu; iactura pudenda est,

Gratia cum dextris infusa recumbit ab astris.
Certi fige aliquid, quo se ventura senectus
Conferat exsanguem; longos ne differ in annos.
Tardantes iam pelle moras, nam mitia poma
Caenosa ignavi non grunnit inertia porci.
Aestiva in fossis condens frumenta cavernis
Non incauta hiemis magno formica futurae
Exemplo sit, stulte, tuo, ne turpis egestas
Inveniat tremula mendicam aetate senectam.
Tristius, ut fertur, nihil est quam nuda senectus.
En patrias Thyrsim res oblimare nepotem
Insanus compellit amor; sed tempore parvo
Evulsa ut gallus pluma nudatus abibit
Perque omnes explosus agros. Sapientia summa est
Exemplo instantes alieno evadere casus.'
  His dictis mens est iusto suffusa rubore,
Spinosasque meo curas de corde revelli,
Aspera triticeo ceu silva evellitur agro,
Ne teneram interimat segetem et fallacibus herbis
Luxurient rigidae per culta nitentia lappae.
Mox tanto ruris flagravi ardore colendi,
Ut nimio immorerer studio; non frigus adurens,
Torrida non aestas vetuit, non horrida grando
Plurimus aut imber calido demissus ab Austro.
Sedula sollicito reparavit cura labore
Quod stolidus consumpsit amor. Multa undique pubes
Ad mea ceu densae volitavit tecta columbae;
Et pretium non vile dedit, quo scilicet aptam
Disceret in tenues tellurem abscindere glaebas.
Primus ego agricolas docui quos Franca tenebant
Arva rudes; at nunc possunt cum laude magistra
Certare ac docta peregrinos arte colonos
Vincere; monstrati tanta est sollertia cultus.
Nescio qui nostram pastores rodere famam
Mordaci coepere sono; tumore maligno
Invidia exsultat liventi aspersa veneno.
Ut leo terribilis rabida stimulatus ab ira
In iuvenile caput temeraria tela retorsi.
Altius infigit lassus vestigia taurus
Grandia cui pendent hirto palearia mento.
Inclita Caesareas victoria venit ad aures

Quasque vides pulchra fetas sub imagine vaccas
Laeta fronte dedit, neque enim praesentior alter
Cum videt illustri pastorem laude micantem.
Atque alias Augusta boves dedit uxor, in ista
Quas nunc Thyrsis aget resonanti pascua cornu.
Ingenium nec torpet iners, quod Copia tanta
Fundat inauditos cornu praedivite census;
Sed maius procudit opus mens nescia turpi
Ignavire situ et vita segnire palustri.
Venturam excubitor lucem vix nuntiat ales;
Excitor et tepidis rapio mea corpora stratis
Assuetum ad studium stertenti gratius ore.
Praegnantes cum laeta sinus Fortuna relaxat,
Ne posito sudore vaces. Cui provida mens est
Haud dormit rebus ceu glis hibernus adeptis.
Parta fluunt, praeceps cursu velut unda citato,
Ni cura invigilet totum irrequieta per annum.

Mopsus.

Cum tua cycneis albescant tempora plumis,
Tanta fatigatae perfers incommoda vitae?

Corydon.

Difficilis rigidos res est tolerare labores,
Mopse, homini plumis nutrito in mollibus; at qui
Iam rerum longo durarum incalluit usu
Huic notum grata est pondus subiisse voluptas.
Si mutata foret, multos non vita Decembres
Cerneret; usque adeo est solitum vertisse tenorem.
Emisso umores sudore expellit iniquos,
Incocta et stomacho labor improbus omnia crudo
Digerit in numerum, partesque resolvit in omnes,
Efficit et valido vivax in corpore robur.
Hinc nova (nec fallor) seniores musta bibentes
Rustica prela vident plures quam urbana per annos.
Ipse ego—sed quamquam vitae bis quina peregi
Lustra meae, forti gero corpora plena vigore
Et raris tentata malis; tam cruda senectus
Praeteritae ostendit non segnia facta iuventae.
Sum forsan nimius proprii laudator honoris,

Ut cuncti suevere senes qui temporis acti
Facta sua extollunt verbisque loquacibus ornant;
Sed magis ipse ferum pungo stimulator inertem,
Tangat ut excurso sudatam pulvere metam.
Haud spernenda rudi praestat documenta iuventae
Ducta vel ad mediam verbosa licentia noctem
Annoso concessa seni; non garrit inepte
Quem longa erudiit multi experientia facti.

Mopsus.

Sic incessanti defessum membra labore
Non requies alterna levat, sic omnibus horis
Sedula ceu medios vivet salamandra per ignes.

Corydon.

Annua si semper sulcatae semina terrae
Credideris, fiet crebros ut femina partus
Enixa, et vires effeta gemiscet ademptas.
Demulcet dulci sudorem nocte diurnum
Scilicet exacti cum corda oblita laboris
Altus somnus habet; cunctarum provida rerum
Alternas Natura vices non invida donat
Queis sine terrenis nihil est durabile rebus.
Quae reficit maior festa quam luce voluptas
Seu nuda in forti membra exercere palaestra
Nec sociis cessisse tuis, vibratave pila
Sublimem ingenti torquere per aera nixu,
Seu vastum solo saxum excussisse lacerto
Et fixam transisse notam, seu saltibus altis
Sive pedum ardenti volucrum contendere cursu?
Aut hos aut similes debet robusta iuventus
Exercere iocos animumque referre virilem.
Magnanimum et vilem testantia pectora sexum
Ex studiis sunt nota suis; mens pronior ultro
Flammante instinctas natura exardet ad artes.

Mopsus.

Iam cano imberbis monitori cedit ephebus
Quem velut ipsa dies sorbum maturat acerbum.

In tua sed (referas) potuit quis commoda tantos
Conciliare deos; certe est hic tempus in omne
Publica cantari dignus per compita pastor.

Corydon.

Ardua, Mopse, fuit Francae qui pondera molis
Sustinet, excelsum notus super aethera Daphnis.

Mopsus.

O te felicem, totus cui rideat aether,
Et tellus unita simul, cui sidere ab alto
Candida lux fulsit primo natalis in ortu.

Corydon.

Tunc ero, terrestri si quisquam est orbe, beatus,
Assequar invicto cum sponsum a Caesare saltum
Quo mea pascantur proprios armenta per agros.
Est etenim ductas aliena in pascua vaccas
Difficilis servare labor, ne mutua fiant
Iurgia. Di superi, quanta est dixisse voluptas,
'Haec ovis, hic haedus, caper hic, haec pabula et hic bos.
Haec casa, Mopse, mea est; nec faena aliunde petita.
Depastas revocant cum sera crepuscula vaccas.'

Mopsus.

Cum biberis sitiens optatam hydropicus undam,
Maiorine petes alios de gurgite fluctus?

Corydon.

Infelix cui sit votum insatiabile pastor.
Quando iam tuti tantum congessit acervi
Quantum hic, externae vivat non indigus arcae:
Haud plures affectet opes, extinctus habendi
Cesset amor; certo frenanda est fine libido.

Mopsus.

Quid si sponte daret longe maiora petitis?

Corydon.

Tangeret excordes a quanta insania sensus,
Si neglecta forent; maiorum ingrata deorum
Munera sunt numquam rapidas mittenda per auras.
Sed satis est promissa dari, nec mente labasco
Ambigua; semper solido stat firmius aere
Regalis quod spondet apex, et principis alti
Manat ab immotis verbum irrevocabile labris.

Mopsus.

Rarior est corvo Caesar tuus iste nitenti,
Cum nullo, Corydon, aut raro in principe regnet
Cana et pura fides saeclo servata recenti.

Corydon.

Quantum humiles superat pinus praecelsa myricas,
Tantum alios claris reges supereminet actis.
Dum fuerint lato squamosi gurgite pisces,
Dentati et celsis frendentes montibus apri,
Ipse meo semper cara cum coniuge Caesar
Pectore fixus erit; nec magni oblivia Daphnis
Ulla umquam venient; citius conversa recurrent
Flumina, lanigero pecus omne carebit amictu
Atque coaxatrix limosa rana palude,
Optimus ex isto Daphnis quam corde recedat.

Mopsus.

Adsint ista tuis, Corydon, tria numina votis
Semper, et optatis spirent successibus. Amen.

NOTES

ECLOGUE I.

'Faustulus' is leaving Italy to seek his fortune in France. He announces his departure to his friend 'Lygdus', and repeats the address which he is to make to some new patron. The poem apparently alludes to Andrelinus' own departure for France (toward the close of 1488). The name 'Faustulus' is used in Mantuan's ninth eclogue. It is found again in two of the eclogues of Jacobus Sluperius (Antwerp, 1575).

3-4. Calpurn. v. 2, 'torrentem patula vitabant ilice solem'.

5. Virg. *Ecl.* ii. 12, 'raucis . . . resonant arbusta cicadis'.

10. Virg. *Ecl.* i. 67, 'patrios . . . fines'.

11. Ovid, *Pont.* i. 1, 1, 'novus incola terrae'.

12. Ovid, *M.* ii. 598, 'nec coeptum dimittit iter'.

15. Virg. *Ecl.* ix. 4, 'veteres migrate coloni'.

18. Nemes. iv. 46, 'hac age pampinea mecum requiesce sub umbra'.

21. Calpurn. i. 1, 'Nondum Solis equos declinis mitigat aestas'.

22. Virg. *Aen.* i. 343, 'ditissimus agri'.

24-25. Calpurn. iv. 13, 'nostro tantum memorabile pago'; Virg. *Ecl.* x. 51, 'carmina . . . modulabor avena'.

27. Nemes. i. 4, 'nam te calamos inflare labello | Pan docuit'.

28-30. Nemes. iv. 3, 'nec triviale sonans'; Virg. *Ecl.* i. 1-2, 'Tityre, . . . sub tegmine fagi . . . musam meditaris avena'. **Tityrus** means Virgil, as in Virgil's first Eclogue. So, too, in Calpurn. iv. 62; Nemes. ii. 84; Boccaccio, *Ecl.* i. 82-85, x. 66; Mantuan, *Ecl.* ii. 9, iii. 174, v. 86, ix. 220. In Spenser's imitation of Mantuan (*S. C.* x. 55) Virgil is called 'the Romish Tityrus'. Juvenal has 'carmen triviale', vii. 55.

31. Cp. Calpurn. i. 30, 'nec montana . . . iubila'.

32. Nemes. i. 65, 'ruralis Apollo'.

33. Andrelinus was crowned poet at Rome about 1483.

38-42. From 1484 to 1488 Andrelinus was in the service of Lodovico Gonzaga, Bishop of Mantua.

41. Virg. *G.* iv. 126, 'flaventia culta'.

43. Persius, v. 65, 'miserisque viatica canis'.

50. Cp. Virg. *Ecl.* iii. 25, 'fistula cera | iuncta'.

53. Nemes. i. 21, 'quare age, si qua tibi Meliboei gratia vivit, | dicat honoratos praedulcis tibia manes'.

61. Catull. 69, 6, 'valle sub alarum'; Vulg. *Ps.* 16, 18, 'sub umbra alarum tuarum protege me'.

63-64. Virg. *Ecl.* iii. 73, 'partem aliquam, venti, divum referatis ad aures'; *Aen.* xi. 794, 'audiit et voti Phoebus succedere partem'

mente dedit, partem volucres dispersit in auras'; Ovid, *Tr.* i. 2, 15, 'terribilisque Notus iactat mea verba, precesque | ad quos mittuntur non sinit ire deos'.

68. Virg. *Ecl.* v. 74, 'sollemnia vota'.

69. Virg. *Ecl.* i. 7-8, 'illius aram | saepe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus'.

72. Virg. *Ecl.* v. 45, 'tale tuum carmen nobis, divine poeta'.

73. Calpurn. iii. 41, 'forsitan audito poterit mitescere cantu'.

74. Calpurn. i. 29, 'nihil armentale resultat'; vii. 12, 'arguta . . . cicuta'.

75. Virg. *Ecl.* iv. 2, 'non omnes arbusta iuvant humilesque myricae'.

77. Calpurn. i. 28, 'non haec triviali more viator, | sed deus ipse canit'; iv. 10, 'sed magnae numina Romae | non ita cantari debent ut ovile Menalcae'.

79. Virg. *Ecl.* iii. 27, 'stridenti . . stipula'; Nemes. iv, 15, 'pastoralia . . . carmina'.

ECLOGUE II.

'Ianulus' discourses on the ways of the 'Curia'—on the hardships of the poor but honest client. After three years of uncertainty and anxiety he has found favor with the ruler of the Gallic fields, and hopes for still brighter days in the future. With the name 'Ianulus' compare Mantuan's 'Iannus', *Ecl.* iv.

1. Nemes. i. 83 and ii. 84, 'dominam . . . urbem'; Calpurn. iv. 161, 'dominam . . . urbem'; Ovid. *R. A.* 291, 'domina . . . urbe'.

4-6. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* iii. 23-24, 'latro insidias intentat ovi | atque lupus milesque lupo furacior omni'; H. Eob. Hessus, *Id.* vi. 31, 'et lupus et miles praedator ovilia lustrans | debacchatur, agens effuso sanguine praedam'.

7. Persius, v. 6, 'centeno gutture'; Virg. *Aen.* x. 207, 'centenaque arbore'.

9. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* i. 5, 'melior vigilantia somno'.

12-13. Cp. Hercules Strozza, *Ad Iulium Caesarinum Cardinalem*, 'An tibi post magnae repetita palatia Romae | sordet Atestinae nobile gentis opus?'; Ovid, *Tr.* i. 10, 30, 'Cyzicon, Haemoniae nobile gentis opus'. 15. Hor. *Ep.* i. 10, 6, 'ruris amoeni'.

18. Cp. the English proverb, 'that would have better bread than is made of wheat', Heywood, ii. 7 (1562). Petròcchi gives an Italian version, 'cercare miglior pane che di grano'.

19-20. Cp. *Ecl.* vii. 20-22, 'certe rumor erat . . . quod . . . fueras'.

24-29. Juvenal, iii. 183, 'omnia Romae | cum pretio. quid das, ut Cossum aliquando salutes? | ut te respiciat clauso Veiento labello? | ille metit barbam, crinem hic deponit amati; | . . . praestare tributa clientes | cogimur et cultis augere peculia servis'; Hor. *Ep.* i. 14, 37, 'obliquo oculo'.

26-27. Cp. the Italian expressions, 'parer mill' anni', 'gli pareva mill' anni che venisse'.

30. Cp. Tac. *Hist.* i. 1, 'pronis auribus accipiuntur'.

31. Cp. Virg. *G.* iii. 59, 'et gradiens ima verrit vestigia cauda'.

34-35. Calpurn. v. 4, 'talia verba refert tremulis titubantia labris'; Stat. *Theb.* vi. 590, 'poplite . . . flexo'.

36-37. Sallust. *Cat.* 23, 3, 'maria montesque polliceri'; Pers. iii. 65, 'magnos promittere montes'. Cp. Andrelinus' distich on the Curia: 'Larga quidem magnos promittit Curia montes, | Irrita sed rapidis verba feruntur aquis'.

40. Virg. *Ecl.* vii. 26, 'invidia rumpantur'; i. 42, 'praesentes . . divos'; Hor. *Ep.* ii. 1, 134, 'praesentia numina'.

41. Cp. Virg. *Aen.* x. 349, 'crassum vomit ore cruorem'.

42-43. Juv. vii. 202, 'felix ille tamen corvo quoque rarior albo'.

44. Hor. *Ep.* i. 7, 74, 'occultum visus decurrere piscis ad hamum'.

49. Cp. Pers. iv. 5, 'ante pilos venit'.

54. Cp. Ovid, *Pont.* iii. 4, 103, 'scuta sed et galeae gemmis radientur et auro'.

57. Juv. iii. 123, 'facilem stillavit in aurem | exiguum de naturae patriaeque veneno'.

59. Catull. 68, 140, 'omnivoli plurima furta Iovis'.

60. Cp. Lucan, i. 181, 'usura vorax'.

64-72. If this means that Andrelinus has been three years in France, the 'ruler of the Gallic fields' is perhaps the Chancellor, Guillaume de Rochefort, to whom the four books of *Amores* were dedicated (Paris, 1490). 'Quem quidem extinctum nisi veris lacrimis, et eis quidem assiduis, lugerem, omnium profecto quos terra sustinet ingratissimus essem; tanta in me et liberalitate et patrocinio usus est, quippe qui unicum emporium esset ad quod tuto litterati omnes viri confugerent' (Ded. of the Elegies, Paris, 1494).

65. Cp. the Italian expression 'pascersi di vento'; Vulg. *Prov.* x. 4, 'qui nititur mendaciis, hic pascit ventos'.

67. Virg. *Aen.* i. 155, 'caelo . . . aperto'.

73-77. Cp. Calpurn. iv. 160-5, 'Tum mihi talis eris qualis qui dulce sonantem | Tityron e silvis dominam deduxit in urbem | ostenditque deis et "spreto" dixit "ovili, | Tityre, rura prius, sed post cantabimus arma". | *A.* Respiciat nostros utinam fortuna labores pulchrior', etc.

84-85. Probably Fortune is here conceived (as sometimes in antiquity) as possessing one of the attributes of *Kairos*, the Greek personification of opportunity, or the favorable moment. Cp. Cato, *Dist.* ii. 26, 'fronte capillata post est Occasio calva'; Auson. *Epigr.* 33; Anthol. Pal. xvi. 275. 'Tener la fortuna pel ciuffetto'.

85. Cp. the Italian expression 'quattrini sudati'.

86. Virg. *Ecl.* i. 82, 'et iam summa procul villarum culmina fumant'.

ECLOGUE III.

'Lycidas' bewails the death of a German shepherd 'Menalcas'. 'Mopsus' complains of the jealous attacks of two of his rivals.

4-6. Cp. Spenser, *S. C.* ix. 12, 'Hobbinol, I pray thee gall not my

old griefe: Sike question ripeth vp cause of newe woe, For one opened mote vnfolde many moe'.

8. Cp. Catull. 64, 95, 'sancte puer, curis hominum qui gaudia misces'.

10. Cp. Virg. *G.* ii. 351, 'ingentis pondere testae | urgerent'.

11. Ovid, *M.* i. 379, 'damnum reparabile'.

13-15. Cp. Nemes. i. 6, 'incipe, dum salices haedi, dum gramina vaccae | detondent'.

18. Cp. Ovid, *M.* i. 100, 'mollia securae peragebant otia gentes'.

22-23. Virg. *Ecl.* vii. 18, 'alternis . . . versibus'; *ib.* v. 23, 'atque deos atque astra vocat crudelia'.

24. Cp. Virg. *Aen.* viii. 309, 'varioque viam sermone levabat'; Ovid, *M.* iv. 39, 'utile opus manuum vario sermone levemus'.

25. Virg. *Aen.* ii. 10, 'si tantus amor casus cognoscere nostros'.

26. Cp. Ovid, *Tr.* v. 10, 35, 'sociae commercia linguae'; *Ib.* iv. 3, 37, 'est quaedam flere voluptas; | expletur lacrimis egeriturque dolor'; *Ib.* v. 1, 63, 'strangulat inclusus dolor'; Petrarch, *Ecl.* xi. 3, 'est gemitus magni solamen grande doloris . . . enecat artatus mentem dolor; optima maesti | pectoris est medicina palam lugere'; Spenser, *S. C.* ix. 17, 'Eche thing imparted is more eath to beare'.

27. Virg. *Aen.* i. 167, 'vivoque sedilia saxo'; Calpurn. vi. 70, 'dabit ecce sedilia tophus'.

38. Val. Fl. *Arg.* i. 429, 'silvasque comantes'.

39-40. Virg. *Ecl.* vi. 29-30, 'nec tantum Phoebo gaudet Parnasia rupes, | nec tantum Rhodope miratur et Ismarus Orphea'.

41. Virg. *Aen.* iii. 32, 'causas . . . latentes'.

44. Virg. *G.* ii. 112, 'litora myrtetis laetissima'.

46. For the use of *sub*, cp. *Ecl.* vi. 10, vii. 43, xii. 187.

51. Cic. *T. D.* iii. 12, 26, 'exsangues genas' (in a poetical quotation); Virg. *Ecl.* viii. 34, 'promissaque (prolixa *det.*) barba'; Hieron. *Ep.* 125, 6, 'prolixa barba'; Sidon. *Ep.* iv. 24, 3, 'barba prolixa'.

56. Virg. *Ecl.* v. 20, 'extinctum . . . crudeli funere'.

57. Cp. Virg. *Ecl.* ix. 17-18, 'heu, tua nobis | paene simul tecum solatia rapta, Menalca'.

61. For the use of *manet*, cp. *Ecl.* v. 56, vii. 36.

64. Cp. Servius on Virg. *Ecl.* i. 69, 'quasi rusticus per aristas numerat annos'; Claudian, *Quart. Cons. Hon.* 372, 'decimas emensus aristas'.

71. Virg. *Ecl.* ix. 66, 'desine plura, puer'.

75. Hor. *Sat.* ii. 2, 12, 'austerum studio fallente laborem'; Virg. *G.* i. 293, 'longum cantu solata laborem'.

77. Virg. *Ecl.* iii. 30, 'bis venit ad mulctram'; *G.* iii. 177, 'implebunt mulctralia vaccae'; *ib.* 309, 'quam magis exhausto spumaverit ubere mulctra, | laeta magis pressis manabunt flumina mammis'.

78. Calpurn. iv. 159, 'Palatini . . . Phoebi'.

81. **advena:** probably an allusion to one of Andrelinus' Italian rivals at Paris. Cp. Ovid, *A. A.* i. 715, 'tumidos . . . fastus'.

84. Virg. *Ecl.* iii. 27, 'stridenti miserum stipula disperdere carmen'.

85. Cp. Hor. *Ep.* i. 2, 57, 'invidus alterius macrescit rebus opimis'.

88. Cp. Plaut. *Most.* 55, 'o carnuficium cribrum', and the modern expressions 'crivellare a coltellate', 'riddle with shot', etc.

92. Cp. Lucan, *Phars.* vi. 637, 'electum tandem traiecto gutture corpus | ducit, et inserto laqueis feralibus unco | per scopulos miserum trahitur'; Juv. i. 156, 'qui fixo gutture fumant'.

95 ff. An allusion to Balbi's attack on Andrelinus. See *Ecl.* xi. 15-17, and Appendix *A*. Cp. Virg. *Aen.* vi. 80, 'os rabidum'.

97. Ovid, *M.* iii. 575, 'manus post terga ligatae'.

104. **Meliboeon:** his name is given in one of Andrelinus' Elegies (iii. 8) as 'Brunorus Bulgarus'.

105. Virg. *Ecl.* i. 36, 'gravis aere domum mihi dextra redibat'.

108. In one of Andrelinus' Elegies, ii. 10 (written before 1492), he mentions a sister 'immatura et acerba morte praeventa'. And some of his later verses were written to commend a brother, Andreas, to the favor of Pope Julius II; see G. C. Knod, op. cit., 106-7.

110. Virg. *Ecl.* i. 51, 'mala . . . contagia'; Lucr. vi. 1236, 'avidi contagia morbi'; Sil. Ital. xi. 13, 'foedi contagia morbi'.

116. **solentur:** used as a passive, or middle; cp. *solor*, ix. 36. Cp. the expression 'chiaro com' uno specchio'.

119. Cp. Persius, i. 72, 'fumosa Palilia faeno'.

120. Virg. *Aen.* ix. 618, 'biforem dat tibia cantum'.

121. In the dedication of his Elegies to Thomas Ward (Paris, 1494) Andrelinus speaks of an unpublished work 'laboriosissimum illud opus De Vera Religione inscriptum'.

123-124. Virg. *Ecl.* vii. 26, 'invidia rumpantur ut ilia Codro'; Ovid, *Rem. Am.* 389, 'rumpere, Livor edax'; Hor. *Sat.* ii. 1, 76, 'invita fatebitur usque | Invidia'; Calpurn. i. 48, 'in sua vesanos torquebit viscera morsus'.

127. Virg. *Aen.* v. 257, 'saevitque canum latratus in auras'.

128-130. Virg. *Ecl.* vi. 85, 'cogere donec oves stabulis . . . iussit . . . Vesper'.

130. Ovid, *Her.* iii. 57, 'cum crastina fulserit hora'.

ECLOGUE IV.

A singing match between two unfriendly shepherds, on the model of Virgil's third Eclogue, or Calpurnius' sixth. They sing of the birth of Charles VIII, and of his glorious reign. The approximate date of the poem is suggested by the reference to the King's recent marriage (Dec. 6, 1491).

3-4. Virg. *Aen.* iii. 677, 'astantes nequiquam lumine torvo'.

5. Ravisius Textor, *Officina*, 'Laganum cibus est ex farina et aqua, distentus in modum membranulae'. Orlando Pescetti, *Proverbi italiani e latini* (Venetia, 1618, p. 11) has, 'Non ho paura di fumo di raffioli (= *ravioli?*)'.

6. Ovid, *Tr.* i. 9, 6, 'tempora . . . nubila'.

7-8. Cp. Hor. *Sat.* i. 4, 34, 'faenum habet in cornu; longe fuge'.

11. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* v. 3, 'certare palaestra'.

12. Ovid, *M.* iii, 563, 'mora segnis abesto'.

22. Hor. *Sat.* i. 1, 33, 'parvula . . . formica'.

27. Cp. Ovid, *M.* v. 633, 'caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae'.

31. **cum:** cp., perhaps, line 100, 'dulci cum melle'.

32-34. Cp. Juv. iii. 148-151, 'si foeda et scissa lacerna, | si toga sordidula est et rupta calceus alter | pelle patet, vel si consuto vulnere crassum | atque recens linum ostendit non una cicatrix'.

35. 'Gli uomini non si misurano a spanne'.

38. Cp. Martial, viii. 59, 4, 'non fuit Autolyci tam piceata manus'.

46. Cp. the umpire's command, Bapt. Mant. *Ecl.* x. 45, 'pone pedum, Myrmix, et tu quoque, Batrache; non est | orandum armatis manibus, sed mentibus aequis'.

55. Virg. *Ecl.* ii. 12, 'raucis . . . cicadis'.

58. Ovid, *H.* ii. 85, 'exitus acta probat'.

59. Virg. *Ecl.* iii. 29-31, 'hanc vitulam . . . depono'.

59-67. Cp. Virg. *G.* iii. 51-59, 'Optima torvae | forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix, | et crurum tenus a mento palearia pendent; | tum longo nullus lateri modus; omnia magna, | pes etiam; et camuris hirtae sub cornibus aures. | Nec mihi displiceat maculis insignis et albo, | aut iuga detractans interdumque aspera cornu | et faciem tauro propior, quaeque ardua tota, | et gradiens ima verrit vestigia cauda'.

72-73. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* x. 93-95: 'Candide, utrumque pedum procul hinc (rogo) protinus aufer; | inter eos hodie video bellum acre futurum. | Clam cape et auferto; subter sarmenta reconde'.

78. Virg. *Ecl.* iii. 54, 'res est non parva'.

79. Virg. *Ecl.* iv. 49, 'magnum Iovis incrementum'.

84. Cp. Ausonius, *Epigr.* 67, 1, 'legitimi genialia foedera coetus'; Stat. *Th.* iii. 300, 'Sidonii genialia foedera Cadmi'.

91. Auson. *Ephem.* 49, 'principio extremoque carens'.

98. Virg. *Ecl.* ii. 45-47, 'lilia . . . pallentes violas'; iii. 63, 'suave rubens hyacinthus'.

102. Virg. *Ecl.* iv. 47, 'concordes . . . Parcae'.

106-7. Cp. Ovid, *Her.* iv. 79, 'sive ferocis equi luctantia colla recurvas'.

107-8. Virg. *Aen.* iv. 158, 'spumantemque . . . aprum aut fulvum . . . leonem'.

109. Virg. *Aen.* iv. 599, 'confectum aetate parentem'. Louis XI died Aug. 30, 1483, when his son Charles was only 13 years old.

113. Virg. *Ecl.* viii. 63, 'Haec Damon; vos, quae responderit Alphesiboeus | dicite, Pierides'; Nemes. ii. 53, 'Haec Idas calamis. Tu quae responderit Alcon | versu, Phoebe, refer'.

118. Virg. *Aen.* viii. 561, 'primam aciem . . . stravi'.

120. A reference to the reunion of Brittany and France, which was marked by the marriage of Anne of Brittany to Charles VIII.

124-126. Calpurn. i. 42, 'aurea secura cum pace renascitur aetas et redit ad terras tandem squalore situque | alma Thetis posito'.

127. Virg. *Ecl.* v. 62, 'voces ad sidera iactant'.

129. Calpurn. iv. 140, 'et date perpetuo caelestia fila metallo'.

132. Virg. *Aen.* ix. 79, 'fama perennis'; *Ecl.* i. 24, 'caput extulit'.

133-5. Cp. Virg. *Ecl.* iii. 108, 'non nostrum inter vos tantas componere lites'.

136. Cp. Calpurn. ii. 99, 'este pares, et ob hoc concordes vivite'.

ECLOGUE V.

This poem is modeled on the fifth Eclogue of Calpurnius, "a kind of Georgic in a bucolic form". 'Amyntas' sings of the life of the farmer; 'Corydon' describes the care of the vine—"Tityrus Ascraea lusit quae primus avena".

1. Cp. Calpurn. v. 1, 'Forte Micon senior Canthusque'; Nemes. iv. 4, 'crinitus Iollas'; Virg. *Aen.* i. 740, 'crinitus Iopas'.

5. Cp. Calpurn. ii. 27, 'prior incipit Idas'.

7. Cp. Virg. *G.* i. 124, 'nec torpere gravi passus sua regna veterno'.

9. Virg. *G.* i. 159, 'concussaque famem in silvis solabere quercu'; *Aen.* iii. 356, 'improba ventris . . . rabies'.

10-11. Cp. Cicero, *C. M.* xv. 51, 'terra quae numquam recusat imperium nec umquam sine usura reddit quod accepit, sed alias minore, plerumque maiore cum faenore'; Ovid, *Pont.* i. 5, 26, 'et sata cum multo faenore reddit ager'.

11. Virg. *G.* i. 49, 'illius immensae ruperunt horrea messes'.

13. Virg. *G.* i. 47, 'illa seges demum votis respondet avari | agricolae'.

14-15. Virg. *G.* i. 259-261, 'frigidus agricolam si quando continet imber, | multa . . . maturare datur'; *Ib.* i. 160, 'quae sint duris agrestibus arma'.

17-18. Virg. *G.* i. 43-46, 'vere novo . . . depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro | ingemere'; *Ib.* ii. 203, 'presso pinguis sub vomere terra'.

19. Virg. *G.* i. 97-98, 'et qui, proscisso quae suscitat aequore terga, | rursus in obliquum verso perrumpit aratro'.

20. Virg. *G.* i. 94, 'rastris glaebas qui frangit inertes'.

25. Virg. *G.* i. 339, 'sacra refer Cereri'.

27-28. Virg. *G.* i. 111-112, 'quid qui, ne gravidis procumbat culmus aristis, | luxuriem segetum tenera depascit in herba?'

29. Virg. *Aen.* xii. 592, 'vacuas . . . ad auras'; *G.* ii. 287, 'in vacuum poterunt extendere rami'.

30. Virg. *G.* i. 154, 'infelix lolium'.

31. Virg. *G.* i. 155, 'assiduis herbam insectabere rastris'; *ib.* 154, 'steriles . . . avenae'.

33. Virg. *G.* i. 107, 'cum exustus ager . . . undam elicit'.

34. Virg. *G.* i. 113, 'quique paludis | collectum umorem bibula deducit harena'.

35-37. Virg. *G.* i. 156, 'et sonitu terrebis aves, et ruris opaci | falce premes umbras'.

38. Virg. *G.* i. 316, 'flavis . . . arvis'.

39-41. Virg. *G.* i. 178-80, 'area cum primis ingenti aequanda cylindro | et vertenda manu et creta solidanda tenaci, | ne subeant herbae'.

42. Virg. *G.* i. 219, 'triticeam in messem'; *ib.* i. 399, 'solutos . . . maniplos'.

45. Varro, *R. R.* i. 52, 1, 'discutit e spica grana'.

49. Virg. *G.* i. 85, 'levem stipulam crepitantibus urere flammis'.

50-52. Virg. *G.* i. 70-80, 'alternis idem tonsas cessare novales, | et segnem patiere situ durescere campum; . . . ne saturare fimo pingui pudeat sola', etc.

56. For the use of *manet*, cp. *Ecl.* vii. 36.

60. Virg. *G.* iv. 144, 'labore . . . duro'.

61. Juv. iv. 58, 'deformis hiems' (so Sen. *Apocol.* 2; Sil. Ital. iii. 489); Virg. *Ecl.* vii. 47, 'aestas torrida'.

61-62. Virg. *G.* ii. 319-22, 'optima vinetis satio, cum vere rubenti candida venit avis longis invisa colubris, | prima vel autumni sub frigora'.

63. Virg. *G.* ii. 298, 'neve tibi ad solem vergant vineta cadentem'; ii. 112, 'apertos | Bacchus amat colles'.

64-65. Virg. *G.* ii. 261-4, 'ante supinatas Aquiloni ostendere glaebas, | quam laetum infodias vitis genus . . . et labefacta movens robustus iugera fossor'.

66. Virg. *G.* ii. 358, 'leves calamos et rasae hastilia virgae'.

68-70. Virg. *G.* ii. 362-66, 'ac dum prima novis adolescit frondibus aetas, . . . uncis | carpendae manibus frondes, . . . tum bracchia tonde | (ante reformidant ferrum)'; *ib.* 361, 'summasque sequi tabulata per ulmos'.

72. Virg. *G.* ii. 371, 'texendae saepes etiam et pecus omne tenendum'.

73. **calor intensus:** Italian rather than Latin ('caldo intenso'). Virg. *G.* i. 93, 'frigus adurat'.

74. Virg. *G.* ii. 354, 'deducere terram | saepius ad capita'.

77-81. Nemes. iii. 41-45, 'decerpunt vitibus uvas | et portant calathis celerique elidere planta | concava saxa super properant: vindemia fervet | collibus in summis, crebro pede rumpitur uva | rubraque purpureo sparguntur pectora musto'.

84. Calpurn. i. 3, 'et spument rauco ferventia musta susurro'; Franciscus Modius, *Eleg.* xii. 7, 'quod spument rauco ferventia musta susurro'.

85. Virg. *G.* ii. 528, 'socii cratera coronant, | te libans, Lenaee, vocat'.

86. Virg. *G.* i. 347, 'et Cererem clamore vocent in tecta'.

87. Virg. *G.* ii. 403, 'seras posuit cum vinea frondes'.

89. Virg. *G.* ii. 408-9, 'primus humum fodito, primus devecta cremato | sarmenta, et vallos primus sub tecta referto'.

ECLOGUE VI.

'Francus' is to take a tame deer as a present to his mistress. The poem apparently alludes to Andrelinus himself and his relations with Chiara Gonzaga. See note on line 30. Line 40 implies that the poem was written at Mantua in 1488.

4. Cp. Lucretius, v. 1069, 'suspensis . . . dentibus'.

5. Virg. *Aen.* iv. 522, 'placidum . . . soporem'.

6-7. Cp. Calpurn. vi. 35-36, 'scit frenos et ferre iugum sequiturque vocantem | credulus et mensae non improba porrigit ora'; Virg. *Aen.* vii. 490, 'ille manum patiens mensaeque assuetus erili'.

10. Cp. Virg. *Aen.* vii. 179, 'curvam servans sub imagine falcem'. For *sub*, cp. *Ecl.* iii. 46, vii. 43, xii. 187.

13-14. Calpurn. v. 55, 'et matutinae lucent in gramine guttae'.

18. Virg. *G.* i. 158, 'heu magnum alterius frustra spectabis acervum'.

27. Cp. Virg. *Aen.* i. 261, 'haec te cura remordet'; *Aen.* vii. 402, 'si iuris materni cura remordet'.

28. Ovid, *Pont.* iv. 2, 16, 'siccum sterili vomere litus aro'; Juv. vii. 48, 'litus sterili versamus aratro'.

29. Hor. *Od.* iii. 8, 14, 'vigiles lucernas'.

30-31. Quintil. i. 4, 2, 'plus habet in recessu quam fronte promittit'; *ib.* vii. i. 56, 'dura prima fronte quaestio'.

32. Virg. *Aen.* x. 843, 'praesaga mali mens'.

34. Perhaps 'Gallus' means that a motive (*causa*) is not to be lightly trusted, unless it is clearly known beforehand. With *motu . . . levi* cp. Plin. *Ep.* iii. 4, 9, 'consilii mei motus'. With *credenda* cp. Virg. *Aen.* ii. 196, 'credita res'; *ib.* 247, 'ora . . . credita'. Du Cange cites from Johannes de Janua (1286) a substantive *liquescentia*, with the meaning of 'apparentia'.

39. Virg. *G.* ii. 198, 'et qualem infelix amisit Mantua campum pascentem niveos herboso flumine cycnos'. **nympha**: Clara Gonzaga, niece of Lodovico Gonzaga, Bishop of Mantua, and wife of Gilbert de Montpensier, comte-dauphin d'Auvergne. Andrelinus carried a letter of introduction to her from the Bishop Lodovico (dated 22 Sept. 1488).

40. Virg. *Aen.* x. 199, 'fatidicae Mantus et Tusci filius amnis, qui muros matrisque dedit tibi, Mantua, nomen'.

45. Virg. *Aen.* i. 483, 'ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros'.

46. Virg. *G.* i. 43, 'canis . . . montibus'; Ovid, *Pont.* ii. 5, 38, 'et non calcata candidiora nive'.

48-49. **nomina**: Chiara ('Clara').

50. Ovid, *M.* vii. 701, 'cornigeris . . . cervis'; Virg. *G.* i. 308, 'auritos . . . lepores'.

56. Cp. Ovid, *Am.* i. 6, 2, 'difficilem moto cardine pande forem'.

61-62. Andrelinus was in the service of Lodovico Gonzaga from 1484 to 1488. In *Ecl.* ix. 25, 'Iolas' (Andrelinus) speaks of his residence at Mantua.

62. Virg. *Aen.* ix. 340, 'vesana fames'; Tibull. i. 5, 53, 'fame stimulante'; Ovid, *Tr.* i. 6, 9, 'stimulante fame'.

63. 'Delicias panis non quaerit venter inanis.' Cp. Hor. *Sat.* ii. 2, 38, 'ieiunus raro stomachus volgaria temnit'.

67. Cp. Hor. *Od.* iii. 14, 18, 'cadum Marsi memorem duelli'; Juv. v. 31, 'calcatamque tenet bellis socialibus uvam'.

68. Calpurn. ii. 20, 'daedala . . . apis'.

71. Pers. vi. 69, 'coquatur . . . sinciput'.

72. Cp. Hor. *Sat.* ii. 6, 64, 'uncta satis pingui ponentur holuscula lardo'.

ECLOGUE VII.

'Harmon' (like 'Ianulus' in *Ecl.* ii) still finds the Curia disappointing. He wishes now that he had remained contented with his lot, and not grasped at the shadow to lose the substance. He may even have to return to Italy poorer than he came.

1. Virg. *Aen.* viii. 97, 'Sol medium caeli conscenderat igneus orbem'.

2. Cp. Petrarch, *Africa,* viii. 3, 'Sol rapidos stimulabat equos'.

3. Cp. Calpurn. vi. 67, 'scopulisque cavum sinuantibus arcum'.

5. Virg. *Aen.* iv. 165, 'speluncam Dido dux et Troianus eandem | deveniunt'.

9. Cp. Virg. *Aen.* xii. 393, 'ipse suas artes . . . Apollo . . . dabat'; Calpurn. i. 27, 'procerumque dedit mater non invida corpus'.

10. Cp. Hor. *Sat.* i. 2, 119, 'parabilem . . . venerem facilemque'.

12. **Panthea.** The name recalls Filippo Beroaldo's poem *Osculum Pantheae.*

15. Cp. Virg. *Aen.* vi. 103, 'non ulla laborum, | o virgo, nova mi facies inopinave surgit'.

17. Virg. *Aen.* iii. 140, 'aegra trahebant | corpora'; *Ib.* iii. 590, 'macie confecta suprema'; Livy, xxii. 2, 7, 'fessa aegre trahentes membra'.

19. Cp. Ovid, *Tr.* iii. 1, 10, 'carmine temporibus conveniente suis'; *Ib.* v. 1, 6, 'materiae scripto conveniente suae'.

20. Cp. Virg. *Ecl.* ix. 7, 'Certe equidem audieram, . . . Audieras, et fama fuit'; Andrel. *Ecl.* ii. 19-20, 'publica fama volat multas quod Regia curas | sollicitata parit'.

24. **facta:** 'the facts'. Cp. *Ecl.* vi. 48, *factum;* xi. 48, *factis.*

25-26. Cp. Ovid, *H.* v. 109, 'tu levior foliis . . . et minus est in te quam summa pondus arista'; Cic. *Att.* viii. 15, 2, 'nec me consules movent, qui ipsi pluma aut folio facilius moventur'.

31. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* ix. 11, 'paenituit longaeque viae patriaeque relictae'.

33. Cp. Calpurn. iv. 23, 'inanes desere Musas'.

34. Virg. *Ecl.* x. 7, 'simae . . . capellae'.

36. **mansisse:** reflects the Italian use of *rimanere* or *restare.* Cp. the proverb, 'restar con un pugno di mosche'.

38. Virg. *Ecl.* i. 16, 'si mens non laeva fuisset'; Vulg. *Prov.* xxi. 6, 'vanus et excors est'.

40. 'Fuir quelque chose comme le diable l'eau bénite.' Cp. the English expression, 'as the Devil loves holy water'.

41-43. Cp. Spenser, *S. C.* ix. 58-61, 'Wel-away the while I was so fonde, To leaue the good, that I had in honde, In hope of better, that was vncouth: So lost the Dogge the flesh in his mouth'.

43. For the use of *sub,* cp. *Ecl.* iii. 46, vi. 10, xii. 187.

44. Cp. the Italian proverb, 'Del senno di poi son piene le fosse' (used of wisdom which comes too late).

46. Cp. Hor. *A. P.* 163, 'monitoribus asper'.

51. Virg. *G.* ii. 412, 'laudato ingentia rura, | exiguum colito'.

54. Virg. *Ecl.* vii. 45, 'muscosi fontes'; Val. Fl. *Arg.* i. 429, 'silvasque comantes'.

55. Virg. *G.* i. 109, 'per levia . . . saxa'.

56-60. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* ix. 120-128.

63. Cp. Ovid, *Tr.* iv. 10, 38, 'sollicitaeque fugax ambitionis eram'.

64. Virg. *Aen.* vi. 816, 'gaudens popularibus auris'; Hor. *Od.* iii. 2, 20, 'arbitrio popularis aurae'.

68. Cp. Virg. *Aen.* viii. 309, 'varioque viam sermone levabat'; Ovid, *M.* iv. 39, 'opus manuum vario sermone levemus'.

71. Hor. *Ep.* i. 7, 67, 'et mercenaria vincla'.

75. Cp. Hor. *Epod.* xi, 8, 'per urbem . . . fabula quanta fui'; *Ep.* i. 13, 9, 'fabula fias'; Ov. *Am.* iii. 1, 21; Tib. i. 4, 83. Cp., also, *Ecl.* iii. 107, 'et templum amissum reparem'.

78. Ravisius Textor, *Officina*, 'Lucanica genus farciminis, quod porcina carne fieri consuevit'. Pescetti, *Prov. ital. e lat.*, has, 'E vi si legan le vigne con le salsiccie', with a Latin equivalent, 'Lucanicis pluit'.

80. Hor. *Ep.* i. 14, 19, 'deserta et inhospita tesqua'.

ECLOGUE VIII.

'Corydon' laments that his songs bring but a scanty pay. It is hopeless to return to Rome. Still, his position in France may improve.

1. Cp. Ovid, *Am.* i. 2, 1, 'esse quid hoc dicam quod tam mihi dura videntur | strata'; Martial, v. 10. 1, 'esse quid hoc dicam vivis quod fama negatur?'

2. Ovid, *Tr.* v. 1, 5, 'flebile carmen'.

12-14. Cp. Servius, *Bucol. praef.*, 'ab Arrio centurione . . . paene est interemptus, nisi se praecipitasset in Mincium; unde est allegoricos <iii. 95>: "ipse aries etiam nunc vellera siccat"'.

15. Virg. *Ecl.* i. 4, 'tu, Tityre, lentus in umbra'.

15-17. Virg. *Ecl.* i. 1-2, 'Tityre, tu patulae recubans sub tegmine fagi | silvestrem tenui Musam meditaris avena'; *ib.* 43-44, 'hic illum vidi iuvenem, Meliboee, quotannis | bis senos cui nostra dies altaria fumant'.

20. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* ii. 71, 'saltu fertur bovis instar ad auras'.

21. Cp. Calpurn. iii. 78, 'per me tibi lilia prima | contigerunt primaeque rosae'; Virg. *G.* iv. 134, 'primus vere rosam atque autumno carpere poma'.

32. Cp. Martial, xii. 31, 7, 'post septima lustra'.

38. **manent:** cp. Ecl. vii. 36, *mansisse;* also, iii. 61; v. 56.

40-41. Calpurn. i. 21, 'properanti falce notavi'; Nemes, i. 29, 'inciso servans mea carmina libro'.

44. Cp. Tibull. ii. 4, 49, 'et "bene" discedens dicet "placideque quiescas"'.

45-46. Calpurn. vi. 23-24, 'qui vix stillantes, aride, voces | rumpis et expellis male singultantia verba'.

47. Virg. *Aen.* xii. 126, 'ostroque superbi'.

48-49. Calpurn. vii. 81, 'pullaque paupertas et adunco fibula morsu'; Virg. *Ecl.* vii. 32, 'puniceo stabis suras evincta cothurno'.

50. Cp. Virg. *Ecl.* viii. 56, 'sit Tityrus Orpheus, | Orpheus in silvis, inter delphinas Arion'.

51. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* v. 164, 'barbarus est, neque carmen amat'. **muneret**: perhaps reflects the obsolete Italian verb *munerare*, 'to remunerate.' Ovid, *Pont.* i. 6, 7, 'artibus ingenuis'.

55. Virg. *Ecl.* i. 25, 'verum haec tantum alias inter caput extulit urbes | quantum lenta solent inter viburna cupressi'.

56-57. Virg. *Ecl.* i. 41, 'nec tam praesentes alibi cognoscere divos'.

58-61. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* v. 119-123, 'Romana palatia vidi, | sed quid Roma, putas, mihi proderit? o Silvane, | occidit Augustus numquam rediturus ab Orco. | si quid Roma dabit, nugas dabit, accipit aurum, | verba dat. heu Romae nunc sola pecunia regnat'; Calpurn. *Ecl.* iv. 63, 'modulabile carmen'.

61. Cp. Andrelinus' distich, 'Clara quidem profert Phoebeus lumina fulgor, | purius ast aurum splendidiusque micat'.

62. Cp. Virg. *Aen.* viii. 20, 'atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc'.

ECLOGUE IX.

'Iolas' complains of his lowly lot, and thinks of trying his fortune elsewhere. He had been successful at various places in Italy and France; but his enemies have done him much harm. Still, he has one good patron to rely on.

1. Cp. Petrarch, *Ecl.* iv. 68, 'sorte tua contentus abi'; Bapt. Mant., *Ecl.* v. 46, 'sorte tua contentus abi'.

4. Virg. *G.* i. 374, 'vallibus imis'; *Aen.* ix. 244, 'obscuris . . . sub vallibus'.

5. Virg. *Aen.* iv. 553, 'rumpebat pectore questus'.

10. Calpurn. v. 5, 'quas errare vides inter dumeta capellas'; Virg. *G.* ii. 328, 'avia . . . virgulta'.

12. Calpurn. v. 11, 'gnavam . . . iuventam'.

19. Virg. *Aen.* iii. 649, 'bacas lapidosaque corna'.

21. Hor. *Sat.* i. 1, 98, 'penuria victus'.

22. Cic. *Off.* i. 19, 63, 'viros fortes et magnanimos'.

24. **Felsīna.** In his Elegies, i. 8, 28, Andrelinus gives the word its usual quantity, *Felsĭna*. Cp. Baptista Mantuanus, *De Vita Lodovici Morbioli*: 'Felsina dicta fuit sermone Bononia prisco, | metropolis Tuscae dum regionis erat'.

25. **Ocnaei.** Cp. Virg. *Aen.* x. 198, 'ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris, | fatidicae Mantus et Tusci filius amnis, | qui muros matrisque dedit tibi, Mantua, nomen'.

28. **Garumna**: the Garonne. An allusion to Andrelinus' visit to Toulouse, in the autumn of 1491.

29. Virg. *Aen.* i. 66, 'et mulcere dedit fluctus et tollere vento'; Hor. *Od.* i. 3, 16, 'tollere seu ponere vult freta'.

33. Sil. Ital. ii. 707, 'liventi . . . veneno'.

36. **solor**: used as a passive, or middle. Cp. *solentur*, iii. 116.

39. **venit**: cp. Virg. *Aen.* v. 344, 'gratior et pulchro veniens in corpore virtus'.

43-44. Calpurn. iv. 25, 'et lac venale per urbem | non tacitus porta'; Bapt. Mant. *Ecl.* vi. 157, 'cum lac vociferans ibam venale per urbem'; Leonardo Dati, *Mirilta*, 12, 'portaram pressum tum lac venale per urbem'.

47-48. Cp. Andrelinus' distich, 'Si te rusticitas vilem genuisset agrestis, | nobilitas animi non foret ista tibi'.

53. Hor. *Sat.* i. 6, 22, 'quoniam in propria non pelle quiessem'.

54. Val. Fl. i. 761, 'mutabile vulgus'.

57. **pectoris alti:** locative, on the analogy of *animi* (which was sometimes mistaken for a genitive).

61. Cp. *Ecl.* xi. 136, 'numine dextro'.

ECLOGUE X.

'Iolas's' days of poverty are done. He has appeared before the King, and there sung of the conquest of Naples (1495). For this he has been granted a royal pension, and may even hope for greater favors in the future. The date of the poem is fixed by the reference to the birth of a son to Charles VIII (Sept. 8, 1496).

2. Calpurn. vii. 8-9, 'cur tua cessaret taciturnis fistula silvis | et solus Stimicon caneret pallente corymbo'.

4. Virg. *Ecl.* iii. 37-38, 'in triviis . . . miserum . . . disperdere carmen'.

6-7. 'When the cat's away, the mice will play.'

9-10. 'L'asino non conosce la coda, se non quando non l'ha più.' 'Wenn der Esel den Schwanz verloren, dann weiss er, wie viel er werth ist.'

15. Virg. *Ecl.* ii. 12, 'raucis . . . cicadis'.

16. Plin. *N. H.* xviii. 24, 197, 'sors genialis'.

18-19. 'Raglio d'asino non va al cielo.' 'Ein Esel kann lange schreien, ehe es der Himmel hört.'

19-21. Cp. Ovid, *Pont.* ii. 3, 53, 'et bene uti pugnes bene pugnans efficit hostis'.

22-23. Cp. Spenser, *S. C.* v. 57, 'I (as I am) had rather be envied, | All were it of my foe, then fonly pitied'.

36. Hor. *Ep.* i. 19, 37, 'non ego ventosae plebis suffragia venor'.

41-42. **hiatu . . . Sophocleo.** Cp. Ottavio Cleofilo, *De Coetu Poetarum*, 'anne Sophocleo qui grandia pandat hiatu'. Andrelinus published this poem in 1499, and dedicated it to Gaguin. Cp. also Juvenal, vi. 636, 'grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu'; *Ib.* vii. 53, 'sed vatem egregium, cui non sit publica vena'.

58-59. Virg. *Aen.* vi. 164, 'quo non praestantior alter'. *Triplex numen* means three of the poet's patrons: *deus* (67), *alter* (71), *Iuppiter ille novus* (78). Cp. *tria numina, Ecl.* xii. 301.

60-62. Cp. Virg. *G.* iii. 13, 'et viridi in campo templum de marmore ponam . . . in medio mihi Caesar erit . . . ad delubra iuvat caesosque videre iuvencos, . . . stabunt et Parii lapides, spirantia signa', etc.

67. Apparently this means Robert Briçonnet, Archbishop of Rheims

(1493) and Chancellor of France (1495-1497). Andrelinus' Eclogues were first dedicated to him; Mlle. Pellechet mentions an edition so dedicated 1496(?).

71. **alter.** Perhaps this was Pierre Cohardy or Courthardy, to whom the second edition of the Eclogues was dedicated. He was *regius advocatus* ('avocat général') from 1486 to 1497. In the dedicatory epistle addressed to Cohardy the poet says, "ut te auctore regio stipendio donatus fuerim".

72. Cp. Ovid, *Pont.* ii. 8, 26, 'terrarum dominum quem sua cura facit'.

73. **consulta:** perhaps used as a middle.

74. Pers. v. 6, 'centeno gutture'.

76. Calpurn. iv. 34, 'tu nostras miseratus opes'.

77. Calpurn. i. 94, 'forsitan augustas feret haec Meliboeus ad aures'.

84. Cp. Ovid, *M.* iii. 421, 'et dignos Baccho, dignos et Apolline crines'.

87. Cp. Ovid, *M.* vi. 451, 'ecce venit magno dives Philomela paratu'.

89. Stat. *Theb.* vi. 590, 'poplite . . . flexo'.

91-92. An allusion to Charles VIII and his expedition to Naples, 1495.

94. Virg. *G.* i. 412, 'nescio qua praeter solitum dulcedine laeti'.

96. **istis:** for *his.* Cp. *Ecl.* ix. 8; xii. 300.

97. An allusion to the poet's royal pension. Cp. Virg. *Ecl.* i. 4, 'tu, Tityre, lentus in umbra | formosam resonare doces Amaryllida silvas'.

101. Virg. *Aen.* xii. 477, 'medios . . . per hostes'; *ib.* v. 344, 'gratior . . . virtus'.

104. Cp. *Ecl.* ii. 2, 'monstrataque gaudia'.

107. Horace, *Od.* ii. 3, 1, 'aequam . . . mentem'.

109-115. Ausonius, *Epigr.* viii, 'Fama est fictilibus cenasse Agathoclea regem | atque abacum Samio saepe onerasse luto, | fercula gemmatis cum poneret horrida vasis | et misceret opes pauperiemque simul. | quaerenti causam respondit: "rex ego qui sum | Sicaniae, figulo sum genitore satus". | fortunam reverenter habe, quicumque repente | dives ab exili progrediere loco'. In Schenkl's edition of Ausonius it is noted that this epigram is quoted by Caecilius Balbus, lib. iiii *de nug. Philosophor.*, and by Ioann. Sarisb., *Pol.* v. 17. See, also, Plutarch, *Reg. et imperat. Apothegm.*

111. Virg. *G.* iv. 440, 'ille suae contra non immemor artis'.

115. Cp. Hor. *Sat.* i. 2, 134, 'Fabio vel iudice vincam'.

119. Cp. Ovid, *Tr.* i. 1, 40, 'nubila sunt subitis tempora nostra malis'; *Ib.* i. 9, 6, 'tempora si fuerint nubila, solus eris'.

121-122. Cp. Ovid, *H.* xiv. 131, 'scribere plura libet, sed'; *Tr.* iii. 3, 85, 'scribere plura libet, sed'. A second son was born to Charles VIII, Sept. 8, 1496, and died Oct. 3 of the same year; Le Roux de Lincy, *Vie de la Reine Anne de Bretagne*, i. 134 (Paris, 1860). His first son was born Oct. 10, 1492, and died Dec. 6, 1495.

125. Cp. Calpurn. iii. 96, 'nisi me praesagia fallunt'.

127-129. Andrelinus was made canon of Bayeux in 1505. Cp. a

passage in his *De Secunda Victoria Neapolitana* (1502): 'Est etiam merces longos firmata per annos | iam Carlo concessa pio. Quin templa dabuntur | regali promissa fide' (quoted by G. C. Knod, op. cit., 104).

133. Cp. Guazzo, *Civil Conversatione*, lib. iv, 'Et sapete il commun proverbio, Chi ben serve e tace, assai dimanda'.

ECLOGUE XI.

The eclogue *De Fuga Balbi ex Urbe Parisia* was dedicated "Ad litteratissimum Robertum Gaguinum Divi Maturini Parisiensis Ministrum bene merentem". L. Thuasne (op. cit., i. 339) thinks that Balbus left Paris in 1491, and that the poem must have been finished early in February of the same year. It was printed at Paris in 1494 (Pellechet, i. 158). P. S. Allen sets the departure from Paris "possibly in the end of 1492", and says it "cannot well have been later than the spring of 1493" (*Eng. Hist. Rev.*, xvii. 427).

1. Ovid, *M.* ii. 144, 'effulget tenebris Aurora fugatis'.

3. Cp. *Ecl.* xii. 3, 'lubrica . . . tellus'.

18. Virg. *G.* iv. 10, 'oves haedique petulci'; *Aen.* iii. 660, 'lanigerae . . . oves'.

21-22. In a letter to Robert Gaguin, Andrelinus states that when Balbus first came to Paris he tried to pass off as his own certain verses of Ottavio Cleofilo and Tito Strozzi. See Appendix *A*. Cp. a letter of Charles Fernand to Arnold de Bost: 'ceterum si ex Tago, Pactolo atque Meandro collectum tibi vis aurum cumulare, Balbicos perlege codicillos; illic enim auri rapti plurimum, proprii invenies parum' (quoted by L. Thuasne, op. cit., i. 93).

22. Hor. *Ep.* i. 3, 19, 'cornicula . . . furtivis nudata coloribus'.

23-25. A reply to this Eclogue was published by one of Balbus' pupils, 'J. M.', c. 1495. This reply explains Balbus' change of name: 'Balbus a materno avo post immaturum patris obitum adoptatur; huic Balbus cognomen fuit, quod noster Balbus sibi assumpsit; neque id egit, ut delirus iste vociferat, quod eum suae puderet originis, cum id cognomen non ab extraneis mutuaverit, sed veluti hereditarium suo sibi iure vindicarit'. See Appendix *C*.

24. Cp. Hor. *Ep.* i. 7, 65, 'vilia vendentem tunicato scruta popello'.

26. Juv. iv. 14, 'et foedior omni | crimine'.

32. Plin. *N. H.* x. 48, 133, 'Apicius . . . nepotum omnium altissimus gurges'; Stat. *Theb.* ii. 518, 'inexpletam . . . alvum'.

41. **Antenoris urbem:** Padua. See Virg. *Aen.* i. 247.

44-47. In the text published by Oporinus, Basle, 1546, these four lines are cut down to one: *corpora, mox Veneri concessit tota nefandae*. Cp. the verses written some years later by Balbus' friend at Prague, Bohuslaw von Hassenstein: 'Attulit is nobis Musas legesque Lycurgi, | attulit Ausonium Cecropiumque sophos; | afferat et si vis Pharios Arabumque magistros, | tantum ne mores afferat ille suos. | Barbara gens simus, dum nullum inclinet Hamillus | hic novus Idaei discipulusque Iovis' (quoted by R. Aschbach, *Die Wiener Universität und*

ihre Humanisten, Wien, 1877, p. 153). Cp. Juv. x. 224, 'quot discipulos inclinet Hamillus'.

49. Ovid, *M.* xiv. 212, 'frusta mero glomerata vomentem'; Virg. *Aen.* iii. 632, 'frusta . . . commixta mero'.

51-54. Cp. Bohusl. von Hassenstein, *Epigr.* lib. iii, 'Ecclesiae membrum est Balbus, gaudete Camenae: | Tartareum membrum scilicet ante fuit. | Censuit is nostras animas cum corpore solvi, | et nullum in caelo censuit esse Deum' (quoted by R. Aschbach, op. cit. 154).

57-58. **Veneres,** 'Fridays'; cp. the Italian 'venerdì santo'. **devotaque Sabbata:** cp. Auson. *Vers. Pasch.* (*Id.* i), 1-2, 'Sancta salutiferi redeunt sollemnia Christi | et devota pii celebrant ieiunia mystae'. In Guillaume Tardif's *Antibalbica* (1487) Balbus is accused of eating meat in Lent (P. S. Allen, op. cit. 419).

68. Virg. *Aen.* viii, 223, 'fugit ilicet ocior Euro'; *Ib.* xii. 733, 'fugit ocior Euro'.

70. Ovid, *M.* iv. 84, 'nocte silenti'; Virg. *Aen.* iv. 527, 'sub nocte silenti'.

74. Cp. Virg. *Aen.* i. 604, 'mens sibi conscia recti'.

82-83. [illegible] Cp. Val. Max. [illegible] ext. 3, 'lento enim gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatemque supplicii gravitate pensat'.

87. Cp. Lucret. v. 1094, 'caelestibus . . . flammis'.

94. 'Felix quem faciunt aliena pericula cautum'.

96-97. Cp. Virg. *Aen.* vii. 335, 'tu potes unanimos armare in proelia fratres'; Id. *G.* ii. 496, 'infidos agitans Discordia fratres'.

98-100. **'Candidus'** is Robert Gaguin; "hunc Balbus noster primus (ut arbitror) mutato nomine Candidum appellavit, quod videlicet ut veste sic quoque moribus ipse candidus esse videatur" (Letter of Jean Fernand, quoted by L. Thuasne, op. cit. i. 88). The 'Ambrosius' referred to is perhaps Ambroise de Cambray, Chancellor of Paris.

99. Hor. *Ep.* ii. 1, 74, 'versus paulo concinnior'; Virg. *Aen.* viii. 517, 'primis et te miretur ab annis'.

101. Cp. Nemes. *Ecl.* iv. 5, 'parilis furor'.

104-5. Werner gives a medieval Latin proverb, 'Non os lingua gerit, sed tamen ossa terit'. Heywood has, 'Tongue breaketh bone, itself having none' (1562). Wander gives French and German versions, *s. v.* 'Zunge'.

111-113. Cp. Pers. v. 36, 'teneros tu suscipis annos'; Juv. vi. 452, 'Palaemonis artem'. **'Corydon'** is probably Guillaume Tardif, professor in the University of Paris. On March 14, 1486, Balbus asked the University to appoint a committee to examine errors in Tardif's grammar — "quidam poeta nomine Hieronymus Balbus supplicavit Universitati ut viros aliquot doctos nominaret qui Grammaticam Tardivi examinarent; in qua dicebat quam plurimos errores contineri, quos se declaraturum pollicebatur". For the quarrel between Balbus and Tardif, see L. Thuasne, op. cit. i. 89 ff; P. S. Allen, *Eng. Hist. Rev.* xvii. 419 ff. **'Meliboeus'** and **'Idas'** may be Charles and Jean Fernand, "who had some reputation in letters, and were both musicians to the king" (P. S. Allen, op. cit. 420). Cp. Andrelinus, *Eleg.*

i. 2 (addressed to Charles Fernand), 'nam modo Threicio defessum pectine Faustum | et modulis relevas, fratre iuvante, tuis'.

118. **factis . . . relatis** may mean something like 'the corresponding facts, or actions'. Perhaps *relatis* here represents the vernacular *relativo*, or *relatif*. Cp. the *mansisse* of *Ecl.* vii. 36, which seems to reflect a Romance usage of *rimanere*, or *rester*.

120. Cp. Hor. *Ep.* i. 2, 57, 'invidus alterius macrescit rebus opimis'; Ovid, *A. A.* i. 349, 'fertilior seges est alienis semper in agris, | vicinumque pecus grandius uber habet'.

125. Vulg. *1 Tim.* 6, 10, 'radix . . . omnium malorum'.

127. Virg. *Aen.* xii. 592, 'vacuas . . . ad auras'.

131. Virg. *Aen.* vi. 569, 'commissa piacula'.

135. Cp. Tibull. i. 9, 4, 'sera tamen tacitis poena venit pedibus'; Hor. *Od.* iii. 2, 31, 'raro antecedentem scelestum | deseruit pede Poena claudo'.

136. Pers. v. 114, 'Iove dextro'.

ECLOGUE XII.

The twelfth Eclogue is an 'aegloga moralissima', addressed to Louis XII. It was not included in the editions of the *Buccolica* printed at Paris in 1496(?), 1501, 1506. L. Thuasne (op. cit. i. 131) says it appeared in 1498, and Mlle. Pellechet (i. 154) includes an undated edition of it among the French Incunabula. It was printed at Strassburg in 1512 and in 1513. In one of these Strassburg editions, the title states that 'Corydon' is Andrelinus himself—"in qua Corydon senex sub persona Fausti admonet Mopsum iuvenem", etc. At line 218 'Corydon' professes to be 50 years old—which might have led one to set the poem about 1511 or 1512.

2. Cp. Calpurn. v. 6, 'canaque lascivo concidere gramina morsu'.

3-6. Cp. Hor. *Od.* ii. 9, 1, 'non semper imbres nubibus hispidos | manant in agros'; *Ib.* ii. 10, 11, 'feriuntque summos | fulgura montes'.

7. Cp. Cic. *De Orat.* iii. 24, 91, 'Quorsum igitur haec spectat, inquit, tam longa et tam alte repetita oratio?'

11. 'Mopsus' follows a common country saying.

13. Virg. *G.* ii. 316, 'Borea . . . spirante'; Ovid, *F.* iv. 18, 'spirant flamina'.

15. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* vi. 4, 'sedet ante focum fumosa Neaera'.

19. Virg. *G.* iii. 642, 'lanigeras . . . pecudes'.

20. Virg. *Ecl.* iii. 5, 'alienus . . . custos'.

21. Cp. Ovid, *Tr.* v. 8, 14, 'nunc mendicato pascitur ipse cibo'.

22. Virg. *Aen.* iv. 161, 'commixta grandine nimbus'.

30-31. Virg. *Aen.* iv. 160, 'interea magno misceri murmure caelum | incipit'; *Ib.* viii. 239, 'intonat aether'; *Ib.* i. 90, 'intonuere poli'; Ovid, *M.* ii. 848, 'cui dextra trisulcis | ignibus armata est'; *Am.* ii. 5, 52, 'tela trisulca'.

34. Cp. Virg. *Aen.* iv. 132, 'odora canum vis'.

35. Virg. *Ecl.* vii. 30, 'ramosa . . . cornua cervi'.

37. Ovid, *M.* xi. 347, 'cursu festinus anhelo | advolat armenti custos'.

39-40. Cp. Virg. *G.* iii. 375, 'et magno laeti clamore reportant'.

43. Virg. *Aen.* iii. 574, 'attollitque globos flammarum et sidera lambit'.

46-48. Virg. *Aen.* i. 212, 'pars in frusta secant veribusque trementia figunt'; Id. *G.* ii. 396, 'in veribus torrebimus exta colurnis'.

55. Persius, vi. 70, 'fissa fumosum sinciput aure'.

56-57. Cp. Hor. *Sat.* ii. 6, 111, 'agit laetum convivam'.

59. Hor. *Od.* i. 7, 31, 'vino pellite curas'; *ib.* iii. 12, 2, 'mala vino lavere'.

60. Cp. Virg. *G.* ii. 186, 'cava montis convalle'.

63-64. Cp. Cic. *Fin.* ii. 32, 105, 'Vulgo enim dicitur: "Iucundi acti labores", nec male Euripides . . . *Suavis laborum est praeteritorum memoria*'.

68. Cp. Mantuan's 'ventriculus', *Ecl.* i. 165-171; also, Io. Stigelius, *Id.* i. 114, 'est mihi ventriculo duplex assuta bovino | fistula, disparibus quae murmura vocibus edit, | cum tumet et plenas uterus capit integer auras'.

75. Virg. *Mor.* 5, 'vili . . . grabato'.

76. Ovid, *F.* vi. 677, 'valido titubantia vino | membra'.

79. Hor. *Od.* iii. 6, 7, 'di . . . neglecti'.

87. **vetusto**: cp. Plaut. *Curc.* 98, 'vetusti cupida sum'.

88. Cp. Virg. *Aen.* i. 207, 'Durate, et vosmet rebus servate secundis'.

93-94. Cp. Hor. *Ep.* i. 15, 42, 'nam tuta et parvula laudo, | cum res deficiunt, satis inter vilia fortis'.

95. Virg. *Aen.* ix. 340, 'vesana fames'.

98-99. Juvenal, viii. 10, 'alea pernox'; Hor. *Ep.* i. 18, 21, 'quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat'.

103. Persius, iii. 60, 'in quod dirigis arcum'.

107. **solā**. For the lengthening of the final *a* of the nom. sing., cp. Virg. *Aen.* xii. 648, 'sancta ad vos anim*a* atque istius inscia culpae'.

109. Virg. *Aen.* i. 374, 'clauso . . . Olympo'; Id. *G.* i. 461, 'quid Vesper serus vehat'; Persius, vi. 12, 'securus . . . quid praeparet Auster'.

112-14. Juvenal, viii. 165-6, 'breve sit quod turpiter audes; | quaedam cum prima resecentur crimina barba'.

118. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* ii. 105, 'ignes qui nec aquis perimi potuere nec umbris | diminui neque graminibus magicisve susurris'.

119. Cp. Ovid, *M.* vi. 455, 'non secus exarsit conspecta virgine Tereus, | quam si quis canis ignem supponat aristis'; *Ib.* i. 492, 'utque leves stipulae demptis adolentur aristis; . . . sic deus in flammas abiit'.

121. Virg. *Aen.* v. 520, 'aerias . . . in auras'; *Ecl.* ix. 29, 'sublime ferent ad sidera'; Lucr. i. 771, 'aerias auras'.

124. Cp. Ovid, *M.* i. 379, 'damnum reparabile'.

125. Cp. Virg. *Aen.* i. 237, 'quae te, genitor, sententia vertit?'

130-132. Ovid, *A. A.* ii. 113, 'forma bonum fragile est . . . et riget amissa spina relicta rosa'; Nemes. iv. 21, 'perdit spina rosas, . . . donum forma breve est'; Theocr. xxiii. 28.

131. **croceo . . . mane**: cp. *Anth. Lat.* 646, 2, 'croceo mane revecta dies'; W. B. Yeats, *Wanderings of Oisin*, 'Men's hearts of old were drops of flame | That from the saffron morning came'.

133-134. Cp. Tibullus, i. 2, 39-40, 'is sanguine natam, | is Venerem e rapido sentiet esse mari'. On this passage K. F. Smith quotes Sedley, 'Love still has something of the sea | From whence his mother rose'.

135-43. Cp. E. K.'s comment on Spenser's *Shepheards Calender*, iii. 79: "For so is he described of the Poetes to be a boye, s. alwayes freshe and lustie; blindfolded, because he maketh no difference of personages: wyth divers coloured winges, s. ful of flying fancies: with bowe and arrow, that is, with glaunce of beautye, which pryceketh as a forked arrowe. He is sayd also to have shafts, some leaden, some golden: that is, both pleasure for the gracious and loved, and sorow for the lover that is disdayned or forsaken. But who liste more at large to behold Cupids colours and furniture, let him reade ether Propertius, or Moschus his Idyllion of *wandring love*, being now most excellently translated into Latine, by the singuler learned man Angelus Politianus." The passage of Propertius referred to is iii. 12, 1, 'Quicumque ille fuit puerum qui pinxit Amorem, | nonne putas miras hunc habuisse manus?' Some early Italian discussions of the attributes of Cupid (by Guitton di Arezzo, Pier Hedo, etc.) are reported in the first book of Mario Equicola's *Libro di Natura d'Amore*.

137. Cp. Ovid, *Her.* iv. 154, 'quid deceat, non videt ullus amans'.

141. Ovid, *Her.* vi. 109, 'vernaque incertior aura'.

142. Cp. Ovid, *M.* i. 526, 'verba imperfecta reliquit'; Id. *Tr.* i. 3, 69, 'verba imperfecta relinquo'.

149-50. Cp. the Italian proverb, 'A porco pigro non toccò mai pera mezza' (where 'mezza' seems to be derived from the Latin 'mitis'). ['Pera mezza' is a pear which is over-ripe and beginning to decay, a 'sleepy' pear (like 'dozed', or 'dozy', timber). Petròcchi quotes the expression 'aver la pera mezza' ('esser in buona fortuna').] In Pescetti's *Prov. ital. e lat.* the proverb runs, 'Porco pigro non mangia pere mizze'; 'Absens haeres non erit'.

151-53. Horace, *Sat.* i. 1, 33, 'parvula—nam exemplo est—magni formica laboris . . . non incauta futuri'. Cp. Bapt. Mant. *Ecl.* v. 36-38, 'en formica, brevis sed provida bestia, condit | in brumam nova farra cavis aestate latebris, | neve renascantur fruges secat ore sepultas'—a bit of natural history which may come from Plutarch (*De Solert. Animal.* xi. 6).

153. Virg. *Aen.* vi. 276, 'turpis Egestas'.

155. Juv. vii. 35, 'nuda senectus'; Virg. *Aen.* vi. 275, 'tristisque Senectus'.

156. Cp. Hor. *Sat.* i. 2, 62, 'rem patris oblimare'.

157. Virg. *Ecl.* x. 44, 'insanus amor'; *Aen.* ii. 343, 'insano . . . amore'.

161. Ovid, *Am.* iii. 3, 5, 'roseo suffusa rubore'.

162. Catull. 64, 72, 'spinosas Erycina serens in pectore curas'.

163-165. Virg. *G.* i. 152, 'subit aspera silva, | lappaeque tribolique, interque nitentia culta', etc.; *Ib.* i. 195, 'siliquis fallacibus'.

167. Cp. Hor. *Ep.* i. 7, 85, ‘immoritur studiis’; Virg. *G.* i. 92, ‘ne frigus adurat’.

168. Virg. *G.* i. 449, ‘horrida grando’.

169. Virg. *G.* i. 23, ‘largum caelo demittitis imbrem’; *ib.* i. 462, ‘umidus Auster’.

172. Cp. Ovid, *Tr.* i. 9, 7, ‘aspicis, ut veniant ad candida tecta columbae’.

176. Virg. *Aen.* viii. 442, ‘arte magistra’.

179. Cp. Hor. *Sat.* i. 4, 81, ‘absentem qui rodit amicum’.

184. Proverbial. Cp. Guazzo, *Civil Conversatione*, lib. ii, ‘Il bue fiacco stampa più fortemente il piè in terra’. Wander gives Latin, German, English and Spanish versions.

185. Cp. Virg. *G.* iii. 53, ‘et crurum tenus a mento palearia pendent’.

187. Cp. Virg. *Aen.* vi. 293, ‘cava sub imagine formae’. For the use of *sub,* cp. *Ecl.* iii. 46, vi. 10, vii. 43.

190. Apparently this refers to some special favor, or some special bounty, given to Andrelinus by Queen Anne — something connected with his title ‘poeta regineus’.

193. Ovid, *M.* ix. 91, ‘praedivite cornu’.

196. Virg. *Mor.* 2, ‘excubitorque diem cantu praedixerat ales’.

197. Virg. *Aen.* iii. 176, ‘corripio e stratis corpus’; Auson. *Ephem.* 19, ‘rape membra molli, | Parmeno, lecto’.

201. Auson. *Ephem.* 5, ‘dormiunt glires hiemem perennem’.

204. Cp. Ovid, *Tr.* iv. 8, 1, ‘Iam mea cycneas imitantur tempora plumas’.

206-9. Cp. Seneca, *Ep.* 51, 10, ‘Nullum laborem recusant manus, quae ad arma ab aratro transferuntur; in primo deficit pulvere ille unctus et nitidus. Severior loci disciplina firmat ingenium aptumque magnis conatibus reddit’; Columella, *Praef.* 17.

208. **incalluit.** Corradini cites Vulg. (ed. A. Mai) *Deut.* viii. 4, ‘pedes tui non incallaverunt’. Cp., perhaps, the Italian verb *incallire* (‘diventar calloso’).

210. The years are counted by Decembers, as in Horace, *Epod.* xi. 5, *Ep.* i. 20, 27.

211. Cp. Virg. *G.* ii. 272, ‘adeo in teneris consuescere multum est’.

213. Virg. *G.* i. 145, ‘labor . . . improbus’.

214. Virg. *Aen.* iii. 444, ‘digerit in numerum’.

216. Juv. x. 250, ‘quique novum totiens mustum bibit’.

218. Ovid, *Ibis,* 1, ‘lustris bis iam mihi quinque peractis’.

220. Virg. *Aen.* vi. 304, ‘cruda . . . senectus’.

223. Hor. *A. P.* 173, ‘laudator temporis acti | se puero’.

226. Cp. *Ecl.* ii. 85, ‘sudata peculia’.

232. Ovid, *Her.* iv. 89, ‘quod caret alterna requie durabile non est’. Cp. 240-1. Spenser, *S. C.* ix. 240, ‘Whatever thing lacketh chaungeable rest, | Mought needes decay, when it is at best’.

234-241. Cp. Ovid, *A. A.* iii. 82, ‘continua messe senescit ager’; Lucret. v. 826, ‘sed quia finem aliquam pariendi debet habere, | destitit, ut mulier spatio defessa vetusto’; Seneca, *Tranq.* 15, ‘danda remissio animis; meliores acrioresque erunt post quietem. ut agris non est imperandum singulis annis frumentum, cito enim exhauriet

illos numquam intermissa fecunditas, ita animorum impetum frangit assiduus labor'; Statius, *Silv.* iv. 4, 33, 'vires instigat alitque | tempestiva quies; maior post otia virtus'.

238. Virg. *Aen.* iv. 528, 'corda oblita laborum'.

240. Cp. Calpurn. i. 27, 'procerumque dedit mater non invida corpus'.

260. Virg. *Aen.* i. 379, 'fama super aethera notus'; *Ecl.* v. 43, 'Daphnis ego in silvis, hinc usque ad sidera notus'.

265-6. Cp. Calpurn. iv. 153, 'si quando montibus istis | dicar habere Larem, si quando nostra videre | pascua contingat'. If this Eclogue was written earlier than 1505, the passage probably reflects the poet's hope of being made a canon. See *Ecl.* x. 127-130.

272. Cp. Ovid, *M.* i. 219, 'traherent cum sera crepuscula noctem'.

273. Cp. Hor. *Od.* ii. 2, 13, 'crescit indulgens sibi dirus hydrops'.

274. Cp. Hor. *Sat.* i. 1, 55, 'magno de flumine mallem | quam ex hoc fonticulo tantundem sumere'.

278-80. Cp. Hor. *Sat.* i. 1, 92, 'denique sit finis quaerendi'; *ib.* 106, 'sunt certi denique fines'; Persius, v. 65, 'finem animo certum'; Virg. *Aen.* viii. 327, 'amor . . . habendi'.

287. Cp. Hor. *Ep.* i. 18, 71, 'irrevocabile verbum'.

288. Juvenal, vii. 202, 'felix ille tamen corvo quoque rarior albo'.

290. Virg. *Aen.* i. 292, 'cana Fides'.

292. Virg. *Aen.* vi. 856, 'viros supereminet omnes'.

297-300. Cp. Ovid, *Tr.* i. 8, 1, 'in caput alta suum labentur ab aequore retro | flumina'; Id. *Pont.* iv. 5, 43, 'fluminaque in fontes cursu reditura supino | gratia quam meriti possit abire tui'. Cp. also, Virg. *Ecl.* i. 60-64, and Nemes. *Ecl.* i. 75-80.

300. **isto:** for *hoc*. Cp. *Ecl.* ix. 8, *ista*.

301. Cp. *Ecl.* x. 58-59, 'triplex . . . numen'.

IOANNIS ARNOLLETI NIVERNENSIS

BUCOLICA

ECLOGA I. *FIDES.*

Vera fides regimenque gregis reserantur abunde.
Atque Nivernus iens arva Niverna petit.

PAN. NIVERNUS. FISCALIS.

Pan.

Eia age, sollerter mea percipe sensa, Niverne.
Haec olim siquidem non te meminisse pigebit.
Qui tueor constanter oves oviumque magistros
Te doceam qua lege regas teneras animantes
Quaque prius pulchre doctus bene vivere possis.
Ad Christum, lumen pastorum, ianua prima est
Vera fides, qua tu recte sentire iuberis
De Christo, non ore tenus sed pectore toto.
Volvas sacra novae veterisque volumina legis;
Illa fidem reddunt firmam pariuntque salutem.
Non te commoveat fluxo sic vivere mundo
Complures, usquam constent quasi non loca poenae
Tartara, nec sanctis caelestia regna supersint.
Indubie veniet quod praedixere futurum
Fata; Deum sic te veracem credere par est.
Tam verum nihil est quam quod dixere prophetae:
De Christo dictum quid quod non videris ipse
Impletum? Christus verum dixisse putetur
Esse gehennalis dicens tormenta ruinae
Claraque promittens fulgentis gaudia caeli.
Sed quanam par sit modereris ovilia lege
Accipe. Sole recens orto per pascua mitte
Omne pecus, dum constiterit tinnire volucres.
Sed non ante greges clausos emitte per arva
Quam fuerint celebrata pio sollemnia ritu.
Imprimis venerare Deum, tum faustiter educ
A caulis pecudes, ut carpant gramina labris.
Verum quando sitim Solis gravis afferet ardor,

Tunc nemori committe greges. tum protinus imum
Ad fontem deduc, nec non sine protegat illos
Interea quae frondicomae patet arboris umbra.
Ipse ubi declivi per prata tepescere Sole
Senseris, artatas pecudes emitte per agros.
Nocturni quotiens instabit temporis hora,
Cunctanter saturas pecudes ad ovilia trude.
  At capias qua sint quaerenda viatica canis.
Est deus, o pastor, toto venerandus in orbe
Cognomen fecit cui candida Musa Parentis,
Quippe parens vatum, cuique est custodia fontis
Castalii. Niveris quoque cui moderamen inhaeret.
Eius vernanti praecingens tempora Phoebus
Fronde dedit citharam. nervos et eburnea plectra.
Hic Mavors cunctos tantum supereminet armis
Quantum praecellit radianti lumine Titan;
Tum summo subsunt huic rura Nivernica iure.
Excipit hic grato pastores pectore doctos.
Otia donabit vitae tranquilla beatae
Optabitque tuos cantus audire theatro.
Coram ipso meditata deo modulamina panges.
Scilicet ut factis Niverim decorarit honestis.
Ut tantum mereare deum, depromo pharetra
Mnemosynum quo te nostri meminisse iuvabit.
Hac te Marte meo compacta dono cicuta
Qua dimulcebis doctas concentibus aures
Ac tua fagineis sub frondibus otia ludes.
Hunc extolle deum cantu, dum rana paludis
Vivet aqua, dum tollentur lampyrides alis.
Proximus huic prudens Guido Bourgoinus veneratur
A cunctis; est qui te dexteritate levabit
Ille, nepos clarus celebrati quippe Parentis.
Primum consilio pollet pietatis honore,
Illustris patriae pater est et doxa Niverni,
Auxilio relevat, sorti succurrit acerbae;
Virtutum magnus cumulus, celeberrima gesta.
Dotibus exundans scatet hic Bolacrius alveus
Iura tenens docti fusa sub pectoris arca;
Urbem consilio moderatur rite Nivernam.
Hic medica doctor praefulget clericus arte
Cuius praesidio morbo plerique levantur;

Borbonatus celebris tota diffunditur urbe;
Non fuit insigni maior quisquam pietate.
Causas contrectans promotor Sylvius astat
Aequali librat iuris qui singula lance.

Nivernus.

O quantas par est tibi me persolvere grates,
Ut qui tam magna me dexteritate bearis;
Tantisper sacra constituam sollemnia templo
Ob nomen laudesque tuas, dum vita manebit.
Interea comitis satago veneranda subire
Ora, rei quo participem nunc reddere possim.
Gloria pastorum nullis lapsura diebus,
Digressus nostri venio laturus honores.
Mens mea fert Panos mandatis luce sequenti
Attentare vias, ut fertiliora subintrem
Pascua quae vernant dextra melioribus herbis.

Fiscalis.

Care Niverne, volans propero discedere gressu,
Quo moliris iter? nec non quo protenus agnas
Trudis lanigeras, ac quaenam pascua quaeris?
Tene aliquantisper iuvat hac consistere terra?
Huius quippe scatent agri praedulcibus herbis,
Hic meditatur avis tenues componere nidos,
Squamosi sicco saliunt in litore pisces,
Pinguia perceleres hic agnae gramina tondent.

Nivernus.

Fiscalis, his meliora ferunt regione virere
Qua late campos praeclara Nivernia profert;
Nota meas pecudes illuc per pascua trudo.

Fiscalis.

Sicine communes aedes et iugera linquis?
Ah coeptam dimitte viam, ne Musula nostra
Te fleat, et monstrent hic infortunia fontes.
Nostri pastores ob te suspiria fundent.

Nivernus.

Haec habitata diu dolor est, heu, linquere rura.
Sed celebris Panos me illuc mandata remittunt.

Fiscalis.

Paulisper (rogito) libeat requiescere mecum
Atque referre tuam quaenam sententia mentem
Verterit, ac quaenam mutarit murmure Pallas.

Nivernus.

Dum canerem gaudens his Fiscaliensibus agris,
Ad meliora vocans me pastorum deus aurem
Vellit; quas ob res huius mandata capesso.

Fiscalis.

O quam dira moves, qui te committere sorti
Ausus sis, quoniam Rhamnusia singula torquet.
Forte cades, nec te quisquam pietate levabit.

Nivernus.

Nanciscar fatis divum cui candida virtus
Ridet, pastores qui dexteritate levassit.
Nos huius clarum tollemus carmine nomen.

Fiscalis.

Aequa refers; hoc multa manent te commoda ritu.
Verum paulisper nos ad tua carbasa vertas
Nec non (si qua tui comitis te cura remordet)
Tam facili carmen nobis modulere cicuta;
Molle quidem fuerit molli quoque dulcius aura.

Nivernus.

'Alme deus noster, precibus si flecteris ullis,
Aspice nos ac da sacrati numinis aura
Posse frui, tutasque velis nos carpere sedes.
Qui geris eloquium pueris concinnaque verba,
Mulcenti perfunde (precor) mea guttura rore,
Excute torpenti squalens a mente veternum;

Non me segnities lentum damnosa moretur,
Nec latices sacros temnam lymphasque perennes
Fontis inexhausti ; nam Trina Potentia pigrum
Odit, mortales hunc atra bile sequuntur,
Hunc premit (ut liquido constat) crudelis egestas.
Quapropter faveas praesenti numine votis,
Quippe favere potes (te freti solvimus oram
Litoream) navemque regas flatusque secundes.
Ante tuas aras pingues mactabimus agnos
Atque tibi semper laetum paeana canemus '.

Fiscalis.

Omnis Musa thymo tua fit mihi dulcior Hyblae.

Nivernus.

Dum loquimur (capio) labuntur tempora sensim.
Hinc abeam par est, cum crastina fulserit aura ;
Care, vale, noster congerro, Nestora vince.

Fiscalis.

Felices iam carpe vias sedesque beatas ;
Dilige me, carum redimens ut Castora Pollux.

ECLOGA II, *SPES.*

Venturi praeclara boni mens spe relevatur ;
Fiscalis ob socium sic quoque maestus agit.

FISCALIS. FRANCUS.

Fiscalis.

O Sors infelix quae versas singula nutu,
Sicine pastores gaudes vexare dolore,
Ut socium cogas nostra discedere terra?
Heu quis solamen tribuet, quis tristia dictis
Fata suis mulcens depellet corde dolorem?
Heu crucior, vexor, laedor, sternorque, coquorque.

Francus.

Fiscalis heu noster, quid sollicitaris amare,
Quidve gemis? nec non quaenam suspiria profers?

Fiscalis.

Impia ne rerum quae sit fortuna requiras,
France, velim. nam nostrorum meminisse malorum
Maerorem dudum conceptum fortius auget.

Francus.

Anne piget viridi nunc primum degere rure?
Nonne vides Latios agris vixisse decenter?
Emunctae naris tradunt monumenta virorum
Dulcius esse nihil viridi quam vivere campo.
Cur igitur largo tingis tua lumina fletu?

Fiscalis.

Heu non quae credis gemebunda mente revolvo.
Verum discrucior gravioris pondere molis.

Francus.

Eia age, suspirans maestos depelle dolores.
Tam magnus nuper torquebat pectora maeror.
Sed laeto nostros solamur carmine casus.
Quare, age, festina tristes deponere luctus.

Fiscalis.

Est mihi complendus variis singultibus aer,
Est imitanda meo tristis Philomena dolore;
Tum viduae maerens comitabor turturis ora.
Insequar horrisono Phoebeas ore sorores.

Francus.

Pectora quid prodest saevo consumere luctu,
Quidve iuvat maesto planctu corrumpere vitam?
Qui sapit adversos trudit molimine casus.
Pone tuos igitur, pastor moderate, dolores.

Fiscalis.

Tantae maestitiae questus quis pellere possit?
Ah fera languescens penetrarunt vulnera corpus
Quae nec titillans celeres delphinas Arion
Delphica nec resono sanarent organa cantu.
Non igitur mirum, si tot suspiria fundam.

Francus.

Visne cadant parvi surgentia nomina vatis?
Ecce Thalia pios olim cantabat honores,
Ast ea languenti late silet acta dolore.
Quare, age, festina luctus depromere causas.

Fiscalis.

Cum vacet et cupias nostros audire dolores,
Infandi causas crudeles accipe luctus.
Venerat in sedes has pastor ab orbe Niverno,
Nuper amicitia mihi qui nexatus abivit;
Internis animis sane nos ipse colebat.
Quas ob res, hunc ut comitem convisere possim,
Qua vergit Niveris statui convertere gressus.
Me dominus deus aspiciet maestumque levabit.

ECLOGA III, *CHARIS.*

Erga pastores charis est celebrata Parentis,
Cuius inextinctum nomen ad astra volat.

NIVERNUS. FISCALIS.

Nivernus.

Fiscalis anne venis, noster congerro benigne?
Quidnam te nostros cogit penetrare recessus?
Gratulor auspiciis huc te venisse secundis;
Temporis auspicio melioris adesse nequibas.
Hic Pan multiiuges modulatur arundine cantus,
Casta Diana choros agit hic; comitantur eandem
Sacrae Vestales alia cum caelibe turba.

Hic concinna novem depromunt dicta Sorores,
In medio quarum cantat Patareus Apollo
Dulcisonamque chelyn stridente pectine pulsat.

Fiscalis.

Non tam ferventi fessis ardore, Niverne,
Grata quies, celsae si contigit arboris umbra,
Quam tuus adventus, facies, manus oraque nobis.
Communes simul ac consultus liqueris agros,
Deprompsi questus duros noctesque diesque.
Saepe meus clamor pastorum cessit ad aures,
Cum te digressum per silvas voce sonarem.
Ecce etiam praedura lues invadit ovile;
Futtilibus sane contrivi tempus apinis,
Nulla labore meo tum commoda digna fuere.
Propterea maestus te terque quaterque vocavi
Felicem, miseris procul his qui cladibus esses.
At gravior de te questus mihi mole malorum.
Quapropter misere concussus sorte sinistra
Oppida frugiferum spectare Nivernica duxi.
En te convenio trusus tellure marique.
Istud saepe malum monuit nos ante cavere
Fatidicus corvus, si mens non laeva fuisset.

Nivernus.

Ista tibi dudum dixi praesagia rure,
Cum pridem canerem tenui dictamina culmo.

Fiscalis.

Hasce tuas crebro memini te ferre loquelas.
Praesentis Panos vox haec increbruit auri:
'Pastor, ad illustres (ne cesses) tende Nivernos;
Te deus aspiciet praesens inopemque levabit.'
Quas ob res istaec tacita dum mente revolvi,
Clara Nivernorum decrevi tecta subire.
Molior ipse viam, supero vallemque iugumque;
Offert se tandem praeclara Nivernia nobis.
Porro pergenti subsunt mihi pinguia prata;
Illic occurrunt agnae per rura vagantes,
Hic pecus admiror nullo custode teneri.

O quam fausta, Niverne, dedit tibi sidera numen.
Ad tam felices quondam divertere campos.

Nivernus.

Est mihi promissus qui tot miracula vincit.
Ille deus merito cui rura Nivernica subsunt
Quique pias Clarii moderatur Apollinis aedes
Pastorumque parens merito cognomine fertur.
Nempe favens doctis chelas pastoribus offert;
Quaerit ab exceptis non quis natalibus orti,
Sed qua doctrina cincti. Numeraveris omnes
Commodius spicas quam quot de sorte levarit.
Nil mortale refert, ut fortia gesta recludunt.
Prae cunctis amat hic Christum Christi quoque mystas.

Fiscalis.

O felix numen tanto candore refulgens,
Cui data divino sunt rura Nivernica nutu.

Nivernus.

Hunc decorat celebris Fabii prudentia Marci,
Non fuit Augustus donis fecundior illo.

Fiscalis.

Tu propere nostros ad numen dirige gressus,
Illius ut laeti nos dexteritate fruamur.

Nivernus.

Eia age, congerro, captans veneranda subire
Tecta pium numen demulce poplite flexo,
Atque dato dono Persarum more saluta,
Et gratus sistro Panos modulere sonoro.

Fiscalis.

'Salve, percelebris clarorum doxa deorum,
Sacrae qui ferris paediae dulce levamen,
In quo praesidium virtus sibi clara locavit.
Exige florescens Pylii tria saecula regis,
Inter protectos abs te me scribe clientes'.

ECLOGA IV. *THRENODIA.*

Lugubri fletur Clivensis carmine pastor,
Ferturque ut probris vita beata vacet.

NIVERNUS. FRANCUS. PAN.

Nivernus.

Ergone praesenti potuit Mors improba mundo
Tam saevum patrare nefas et crimen amarum,
Pastorem ut tulerit Clivensem funere acerbo?
Heu, magnum diro pastorem sustulit ictu
Monstrum terrificum quod demetit omnia falce
Quodque labris frendens commiscet sacra profanis.
Phoebe, tuo capiti maestam compone cupressum,
Candida, Pieriae, vos lilia ferte, sorores,
Tritonis prudens Peithoque, accedite; vester
Fulgor erat, nomen vestrum hoc effertur in auras.
Percelebres lugete viri, lugete cohortes
Magnatum, vestrum pastorem flete sepultum.
O Mors Gorgoniis circum stipata colubris,
Cur das ut tales depromam voce querelas?

Francus.

Quid luges, nostrum specimen, generose Niverne?
Anne doles hoc te natali degere campo?
Indubie has sedes nequaquam habitare Thalia
Erubuisset ovans, nec ovantum turba sororum.
Sed quid de Fabiis dicam aut Pisonibus ipsis
Ac aliis quibus imposuit res rustica nomen?
His certe campis cupiissent ducere vitam,
Si datus iis rerum delectus rite fuisset.
Fertilius pratum nusquam, nec mollior herba.
Erumpunt rigui hic fontes et flumina molles
Vivificant herbas, facilis quoque singula terra
Parturit ad victum, qua non est pinguior ulla.
Felix prole virum, nec non fecunda metallis.
India lanigeris lucis se tollit ad astra
Iactat eburque suum, nec non Panchaia harenas,
Effert Aegyptus sese ob septem ostia Nili,

Africa plus pavone sibi placet ubere glaebae.
Suavia gaudentes mittunt sua tura Sabaei;
Ast haec indubie tacto omni munere gaudet,
Dicitur has ob res fortunatissima tellus.
Haec tua rite valet miracula temnere, Memphi.
Illi Francorum regni pulcherrima pars est,
Hic Clivense decus superat miracula mundi.
Si te infelici volvit Fortuna rotatu,
Aequa fac mente hanc sortem patiaris iniquam.
Magnaque si tu sis passus discrimina rerum,
Non tamen est fortis tantos depromere questus
Nec fragilem diro vitam consumere luctu.
Magnanimi est semper duris obsistere rebus.

Nivernus.

Si hic esses, aliter ferres incommoda nostra.
Heu nimis urgentum praegrandi pondere rerum
Opprimor, et damnum nullo reparabile saeclo
Ipse equidem doleo ac crebris deploro querelis.

Francus.

Eia age, luctificos educ de corde dolores;
Dic age tantisper, dum nostra armenta vagantur.

Nivernus.

Ne cogas quae sit rerum sors ferre mearum,
France, velim, nec me iubeas revocare dolorem.
Dum longam meditor seriem meminisse malorum,
Nostra recrudescunt maiori vulnera morbo.
O te quam faustum, cui nullus pectore maeror.
Pro dolor, excruciat me Mors haec invida nostris
Temporibus, solita est hominum quae parcere nulli.
Haec (hei) commiscet clarum cum paupere regem
Nec sane quemquam magnum diadema tuetur;
Atque id contingit, quod sit Mors omnibus aequa.
Mortales nos ista docent monumenta virorum;
Haec telo truncat quidquid Natura creavit.
O utinam tam dira foret demersa sub undis
Bellua Tartareis et nigro carcere clausa,
Quo minus ad fatum mortales praecipitaret.

Primiparae o damnum, cuncto lacrimabile saeclo!
Cum vetitos palmis ausa est decerpere fructus
Prima parens, nostrum tunc Mors accessit in orbem.
Tunc celeres diris armis innexuit alas
Gestans tela manu Lernaeo tincta veneno;
Inde per hunc orbem miserum furibunda cucurrit.
Iam vero terras omnes omnesque pererrat
Pagos, et crepitans claras circumvolat urbes.
Indubie non est homini sollertia cuiquam
Quae durae valeat praecludere limina Morti.
Horrida Mors veniam non dat virtutis alumnis;
Quid facient igitur laeti peccamine solo,
Talia cum tolerent mortis discrimina iusti?
Quid, quaeso, faciet qui se effert more leonis?
Infelix quid aget terrestris vermibus esca?
O quantum studuisse volet molimine toto
Menti, quam vellet pulsos de pectore fastus!
Et qui tot missis iactatur faenore nummis
Dives, qui tot habet camporum iugera quique
Non numerare potest aurum tellure repostum,
Heu quam divitias cupiet tempsisse fluentes!
Formidatne suae tempus lacrimabile mortis
Quem spurcae Veneris titillat saeva libido?
Dentatum labris mordere edentulus ardet,
Ast hic Pascomidem duram teret atque lupatum.
Ventripotens molli qui nutrimenta palato
Dat, volet illecebras quantum sprevisse fugaces!
Numina qui dictis superum terrere videtur
Impatiens missas voces meminisse docebit.
O turpem quem segnities damnosa moratur,
Nonne videt vacuos semper discedere menses?
Excutiat vecors sordens a mente veternum;
Nulla dies abeat quin quid feliciter edat.
Turpe quidem molli vitam consumere somno;
Gliscet post mortem segnis tempsisse sopores.
Sed doleo, quod Mors claris non parcere norit.
Non potuit Samson, cui tanta potentia quondam
Concessa est, duras Mortis depellere vires;
Vivaces Mortis telis periere Sibyllae.
Si dives pugnet, veteres periere monarchae;
Mortuus est Xerxes, et mortuus ille Darius.

Non prodest luxus nec tam scelerata voluptas
Nec Venus aut Veneris petulans ancilla Libido.
Praemollem luxus quid iuvit Sardanapallum?
Quique tulit maestum quid profuit ille Neroni?
Quidnam nobilitas duro cum robore iuncta?
Omnes Herculeo superata fuisse labore
Plurima monstra ferunt: nam pressit flore dracones.
Dura Molorchaeum compressit clava leonem.
Compulit aeripedem cervam molimine duro.
Stymphalidas vicit volucres, extractus ab illo
Cerberus effertur metuenda ex sede Barathri.
Vis Erymanthaeum praecellens contudit aprum.
Raptis percelebres devicit Amazonas armis.
Augeae constat stabulis impensa laborum.
Expulsum magno domuit luctamine taurum.
Sunt Diomedis equi saevo cum rege perempti.
Geryonis caesi portat victoria palmam,
Hesperidum victo tulit aurea mala dracone.
Quid colubros referam Lernaeos igne necatos?
Amphitryoniades superavit magna labore
Monstra; sed haud clava praedura tale subegit
Quale per has nuper visum est discurrere terras
Monstrum terrificum: Mors ultima linea rerum.
Haec rapit ex mundo quidquid Natura creavit.
O Mors horrenti multo crudelior ursa,
Parcere quae numquam nosti virtutis alumnis.

Francus.

Siste, velim, lacrimas finemque impone dolori.
Non minus indubie tristis mea pectora maeror
Exegit, verum discussi carmine luctus.
Quare age siste, precor, fletus sermoneque deduc;
Nam sermo comis depellit corde dolores
Ac gravis anxietas alterna voce levatur.

Nivernus.

Cum satagas nostri luctus dignoscere causas,
Incipiam, ac primo planctus ducetur ab ovo.
Interea lapidis sortire sedilia mecum.

Francus.

Perplacet haec sedes; si nunc iuvet, occipe fari.

Nivernus.

Heu heu, dum volvo facinus lacrimabile, obortis
Parcere non possum lacrimis nec sistere fletus.
Ipse ego nostrates agros in pace colebam
Curabamque greges pingues, et sedibus hisce
Cottidie mulctram complebam lacte recenti.
Noster primaevo pastor tum flore nitebat.
Hic Clivensis erat Carlus, de sanguine regis
Gallorum cretus; nulli sollertia maior.
Ast horrens vultu Mors, quae secat omnia, magno
Illi pastori vitales abstulit auras.
Huius in acerbam mortem istaec carmina prompsi:
'Insignem pietate virum lugeto caterva
Pastorum; magnus Clivensis ductor obivit'.
Huius ob abscessum quam dura Nivernia passa est.

Francus.

Si foret Elysio lacrimis revocandus ab orbe,
Aspiceres lacrimis haec nostra scatentia obortis
Lumina; sed quoniam nulla est revocabilis arte,
Siste, precor, fletus; nostros simul accipe casus.

Nivernus.

Incipe, France, prius quam sol declinet Olympo.

Francus.

Ah lacrimis memoranda meis nigroque lapillo
Designanda dies, qua Mors et tristis Erinnys
Inter pastores maioris stamina vitae
Bis seni numero disruperunt Lodovici
Francorum. Cuius laudes aequare loquendo
Non opis est nostrae, si tot quot dicitur Argus
Luminibus vidisse loquar linguis. Pius ille est
Qui gregis haud haesit mortem pro pace pacisci;
Nosti rite lupos quanta virtute fugarit.

Nivernus.

Novi equidem, sed mors est dudum temporis acti.
Effera non pridem nostrum Mors abstulit orbe
Propter quem maerent pecudes pictaeque volucres.
Pastores, functo hoc incommoda quanta tulistis.
Occidit ille decor cuncto memorabilis aevo
Qui poterat nostras res nosque beare Nivernos.
Quales percelebris functi coniunx dedit ore
Fletus, pastoris dum mortem crevit acerbam,
Et quales lacrimas dedit, et qua voce piavit!
Aera nunc omnes igitur complete querelis,
Tundite nunc pectus, nunc laxos vellite crines,
Tristia nunc largis perfundite fletibus ora.
O claris inimica viris atque invida Fata,
Num facinus vobis hoc debuit esse scelestum?
Cur segnis potius plebs et ignobile vulgus
Facta feris manibus non sensit vulnera vestris?

Pan.

Ille ego qui tueor pecudes pecudumque magistros
Haec ipsis ventura cano; iuvat edere fata.
Vos Galli, vos praecipue gaudete, Niverni;
Pastores gaudete mei. Licet omne vagetur
Ipsa per arva pecus, praedator ovilibus ullas
Non feret insidias, nec laedet dente rapaci.
Scilicet ipse Deus qui librat singula lance
Adventare sinet quod constituere futurum
Fata. Novus namque ex Francis rex, qui fuget istam
Turcarum subolem, surrexit origine pulchra,
Ne sinat aerumnis mundum tabescere tantis.
Est Maria illustris princeps Carlo viduata
Qui Clivensis erat, quorum de sanguine cretus
Franciscus superat, quem caelica numina servent.
Horum annis repetet mundum squalore situque
Cana Fides posito, nexas dabit impia palmas
Post tergum Bellona suas, privataque telis
In sua torquebit male sanos viscera dentes;
Aurea cum grata remigrabunt saecula pace.

Francus.

Sublimi Panos veneremur numina voce,
Ac ea quae nobis Deus obtulit ore canenda
Promamus, gracilique sonos meditemur avena.

Nivernus.

Clara Nivernorum laetetur rite caterva,
Atque Deo missus contingat sidera clamor,
Laetaque commonstret praeclarus gaudia paean.
Nostris temporibus commigrant aurea mundo
Saecula, sortita est Pax instaurata tribunal.
Dallebreta excedat tempus cuiusque Sibyllae,
Franciscus cervi Clivensis tempora vivat.
Numina quidquid agant fortunent caelica nutu,
Meque inter parvos dignentur scribere mystas.

NOTES

ECLOGUE I.

Pan advises 'Nivernus' to leave the 'agri Fiscalienses' and return to Nevers; there he will enjoy the protection and favor of Ioannes Parens. 'Nivernus' announces his departure to his comrade 'Fiscalis', and repeats the address which he is to make to his new patron. The poem is dedicated "Ad eminentissimum virum D. Ioannem Parentem, secretarium regium". Lines 85-140 are a rather close imitation of the first Eclogue of Faustus Andrelinus.

2. Virg. *Aen.* i. 203, 'forsan et haec olim meminisse iuvabit'.

3. Calpurn. i. 33, 'qui iuga, qui silvas tueor, satus aethere Faunus'; Virg. *Ecl.* ii. 33, 'Pan curat oves oviumque magistros'.

4. Calpurn. v. 14, 'qua lege regas . . . percipe'.

21-35. Calpurn. v. 14-65, 'Sed qua lege regas et amantes lustra capellas | . . . percipe. Vere novo, cum iam tinnire volucres | incipient . . . protinus hiberno pecus omne movebis ovili. | . . . Sed non ante greges in pascua mitte reclusos, | quam fuerit placata Pales . . . Nec mora, tunc campos ovibus, dumeta capellis | orto sole dabis, . . . At cum longa dies sitientes afferet aestus, | . . . iam silvis committe greges, . . . ad fontem compelle greges, . . . sed protegat illas | interea veteres quae porrigit aesculus umbras. | Verum ubi declini iam nona tepescere sole | incipiet . . rursus pasce greges, . . . Nec prius aestivo pecus includatur ovili', etc. With line 22 cp. Virg. *G.* iii. 155, 'armentaque pasces | sole recens orto'; with line 26 cp. Virg. *G.* i. 338, 'in primis venerare deos'.

36. Andrelinus, *Ecl.* i. 43, 'quaerenda viatica canis'.

38. **Parentis:** Jean Parent. In the dedication of this Eclogue he is called 'secretarius regius'; *i. e.*, he was royal notary at Nevers. In a document of 1520 he is called 'écolâtre'; *i. e.*, he was a canon who had charge of some educational work. He had an important part in the founding of the College of Nevers, and shared the expense of establishing the school in its new quarters. "Les réparations des bâtiments furent faites par moitié entre la ville et Me. Jean Parent. Le compte de Jean de Corbigny, pour l'année 1527, dit qu'il en coûta 241 livres 14 sous pour chacune des deux portions, outre ce qui avait été déjà donné"; Parmentier, *Archives de Nevers*, i. 307-8 (Paris, 1842).

41-42. Bapt. Mant. *Ecl.* x. 11-12, 'ipse ubi fronde sua tibi tempora cinxit Apollo, | dono dedit citharam, nervos et eburnea plectra'.

43. Virg. *Aen.* vi. 856, 'viros supereminet omnes'; Andrel. *Ecl.* xii. 292, 'alios claris reges supereminet actis'; Lucret. iii. 1043, 'qui genus humanum ingenio superavit et omnis | restinxit, stellas exortus ut aetherius sol'.

47. Andrel. *Ecl.* x. 64, 'otia quis dederit vitae tranquilla beatae'.

48-50. Andrel. *Ecl.* x. 79-93, 'me voluit medio cantantem audire theatro . . . ante ipsum quaesita Iovem modulamina fundo, | scilicet ut bello claram expugnavit aperto | Parthenopen'.

52. Bapt. Mant. *Ecl.* iv. 16, 'deprome pharetra'.

54. Andrel. *Ecl.* x. 35, 'si mulces gratis raras concentibus aures'.

55. Virg. *Ecl.* i. 1, 'sub tegmine fagi'.

56-57. Cp. Andrel. *Ecl.* xii. 293-300.

57. Perotti, *Corn.*, 'cicendula a Graecis *lampyris* dicta . . . nunc pennarum hiatu refulgens, nunc compressu obumbrata'.

72. Du Cange has, "*Promotor*, Qui de delictis inquirit, et ea ut reprimantur vel puniantur promovet". Littré has, "*Promoteur*, Homme d'Église qui dans la juridiction ecclésiastique fait ce que le procureur de roi fait dans la juridiction laïque". In one of the novels of Malespini (ii. 81) a 'Promotore' is an official to whom appeal is made for the annulment of a marriage.

74. Virg. *Aen.* i. 600, 'grates persolvere dignas'.

77. Virg. *Aen.* i. 609, 'semper honos nomenque tuum laudesque manebunt'.

82. Cp. Ovid, *M.* i. 1, 'fert animus mutatas dicere formas'; Lucan, i. 67, 'fert animus causas tantarum exponere rerum'.

83. **subintrem.** For the transitive use, cp. Bapt. Mant. *Ecl.* i. 175, 'pecus vineta subintrat'; Anthol. Lat. [727] Riese, 'forte subintrarunt unica tecta simul'.

85-87. Cp. Andrel. *Ecl.* i. 1-3.

90. Calpurn. v. 64, 'nidis somnos captare volucris | cogitet'.

91. Cp. Virg. *Ecl.* i. 61, 'nudos in litore pisces'; *Aen.* iii. 510, 'in litore sicco'; Sannazaro, *Ecl.* iii. 20, 'Oceani madidas vidit refluentis harenas | et quae caeruleos procul aspicit ora Britannos, | qua (nisi vana ferunt) quoties maris unda recedit, indigenae captant nudos per litora pisces'.

93-104. Andrel. *Ecl.* i. 6-20.

97. **Musula.** This diminutive is used by Thomas Watson in his Eclogue on the death of Sir Francis Walsingham (1590).

103. Virg. *Aen.* i. 237, 'quae te, genitor, sententia vertit?'

105. **Fiscaliensibus agris:** possibly Fécamp (*Fisci campus*) — in spite of the quantity ($\breve{a}$). It seems to be some place on the seashore; cp. lines 91, 115, and 132-3, also *Ecl.* iii. 26.

106-107. Virg. *Ecl.* vi. 3, 'Cynthius aurem | vellit'.

108-34. Andrel. *Ecl.* i. 44-71.

116. Cp. Andrel. *Ecl.* vi. 27, 'ne gregis errandi te cura remordeat ulla'.

122. Cp. *Ecl.* iii. 46-47, 65.

124. Cp. Andrel. *Ecl.* v. 7, 'desidis exercet pulso torpore veterni'.

125. Virg. *Aen.* ii. 373, 'quae tam sera moratur | segnities?'

129. Val. Fl. iv. 459, 'crudelis egestas'.

135. Andrel. *Ecl.* i. 72-74. Cp. Calpurn. iv. 149, 'verum quae paribus modo concinuistis avenis | tam liquidum, tam dulce sonant ut non ego malim | quod Peligna parant examina lambere nectar'; Theocr. viii. 83.

136. Hor. *Od.* i. 11, 7, 'dum loquimur, fugerit invida | aetas'; Ovid, *Amor.* i. 11, 15, 'dum loquor, hora fugit'.

137. Andrel. *Ecl.* iii. 130, 'cum crastina fulserit hora'.
139. Andrel. *Ecl.* i. 85.
140. Virg. *Aen.* vi. 120, 'fratrem Pollux alterna morte redemit'.

ECLOGUE II.

'Fiscalis' laments the departure of 'Nivernus' (see *Ecl.* I), and decides to follow him to Nevers. The poem is an imitation of the first half of the third Eclogue of Andrelinus. It is dedicated "Ad Dominicum Phizelium, Archididascalum et Moderatorem illustrissimi Principis D. Caroli Clivensis".

1. Virg. *Ecl.* ix. 9, 'Fors omnia versat'.
9-23. Andrel. *Ecl.* iii. 4-24.
14. Hor. *Sat.* i. 4, 8, 'emunctae naris'; Virg. *Aen.* iii. 102, 'veterum monumenta virorum'.
24. **Philomena.** Du Cange cites this form from a Glossarium of the year 1348.
25. Cp. Boiardo, *Ecl.* ii. 9, 'quale sonat dulci turtur viduata marito | carmen . . . tale . . . cecinit . . . Tityrus'; Balth. Castiglione, *Alcon*, 8-9, 'ut gemit amissos fetus philomela sub umbris, | aut qualis socia viduatus compare turtur'.
40. Calpurn. vi. 58, 'et vacat et vestros cantus audire iuvabit'; P. Lotichius Secundus, *Ecl.* iv. 1, 'si vacat et dulces iuvat instaurare querelas'.
41. Cp. Virg. *Aen.* ii. 3, 'infandum . . . dolorem'.
46. **Niveris:** the river Nièvre.

ECLOGUE III.

'Fiscalis' has followed 'Nivernus' to Nevers, and is now to be introduced to Ioannes Parens. The poem is dedicated "Ad Ioannem Burgoinum, Aemilianae indolis iuvenem, Ioannis Parentis pronepotem ex sorore".

19. **apīnis.** In Martial, xiv. 1. 7, the quantity is *apĭnae.*
20. Andrel. *Ecl.* i. 40, 'nulla fuere meo compendia digna labore'.
21. Virg. *Aen.* i. 94, 'o terque quaterque beati queis', etc.
27-28. Virg. *Ecl.* i. 16, 'saepe malum hoc nobis, si mens non laeva fuisset', etc.
33-34. Cp. Andrel. *Ecl.* ii. 75-77.
41. Virg. *Aen.* iii. 221, 'nullo custode'.
47. **parens.** See *Ecl.* i. 38, and note.
48. **chela,** used of the human arm, is quoted by Du Cange, from *Abbo de obsidione Lutetiae a Normannis*, i. 273. The new Thesaurus quotes it from Mart. Cap. 9, 903.
56. **Fabii Marci.** This means Quintilian.
61. Andrel. *Ecl.* x. 90, 'poplite flexo'.
65. **ferris:** apparently the passive of *fero* (2 sing. pres. indic.). See Neue-Wagener, *Formenlehre*, iii. 617.

ECLOGUE IV.

'Nivernus' laments the death of Charles II of Nevers, or of Cleves (Aug. 27, 1521). The poem is dedicated: "Ad generosissimum Principem D. Franciscum Clivensem, Comitem Augiensem natum ac destinatum comitatui Nivernensi aliud ludicrum pastorium cui titulus est Threnodia in acerbum interitum illustrissimi Principis patris eius D. Caroli Clivensis". It borrows freely from the third Eclogue of Andrelinus. 'Dallebreta', line 213, means Marie d'Albret, the wife of Charles, and 'Franciscus', line 190, is his son, who succeeded him as Count of Nevers.

1. Andrelinus, *Ecl.* iii. 65, 'Mors improba'.
6. Cp. Hor. *Ep.* i. 16, 54, 'miscebis sacra profanis'.
19-20. 'Cicero' (*cicer*), 'Fabius' (*faba*), 'Hortensius' (*hortus*), 'Piso' (*pisum*), etc.
27. Virg. *Aen.* vi. 784, 'felix prole virum'.
28-29. Virg. *G.* ii. 116, 'sola India nigrum | fert hebenum, solis est turea virga Sabaeis'.
31. Virg. *Aen.* i. 536, 'ubere glaebae'.
39. Hor. *Od.* ii. 3, 1, 'aequam . . . mentem'.
40. Virg. *Aen.* i. 204, 'tot discrimina rerum'.
44-49. Cp. Andrelinus, *Ecl.* iii. 19-20, and 13-15; Ovid, *M.* i. 379, 'damnum reparabile'.
49. Cp. Nemes. *Ecl.* i. 6, 'incipe, dum salices haedi, dum gramina vaccae | detondent'.
50-53. Cp. Andrelinus, *Ecl.* iii. 4-6.
57. Cp. Hor. *Od.* i. 4, 13, 'Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas | regumque turris'.
69. Ovid, *M.* ix. 130, 'Lernaei . . . veneni'.
82. Cp. Hor. *A. P.* 421, 'positis in faenore nummis'.
84. Virg. *Aen.* vi. 655, 'tellure repostos'.
88-89. Cp. Arnolletus' distich *In Zoilum*, 'Dentatum labris mordere edentulus ardet, | ast hic Pascomidem mordeat atque lupos'.
94. Cp. *Ecl.* i. 125, and note.
96. Cp. *Ecl.* i. 124.
97. Cp. the line of Andrelinus, 'Nulla dies abeat, quin linea ducta supersit' (quoted in the *Menagiana*, Paris ed., 1715, ii. 398). Plin. *N. H.* xxxv. 36, 84, 'Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo numquam tam occupatum diem agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in proverbium venit'.
104-5. Cp. Lucr. iii. 1024-33.
114. Virg. *Aen.* vi. 802, 'aeripedem cervam'.
128. Hor. *Ep.* i. 16, 79, 'mors ultima linea rerum est'.
132-141. Cp. Andrel. *Ecl.* iii. 19-30.
139. Cp. Hor. *A. P.* 147, 'nec gemino bellum Troianum orditur ab ovo'; *Sat.* i. 3, 6, 'ab ovo | usque ad mala'.
142-146. Cp. Andrel. *Ecl.* iii. 72-77.
149. Cp. Andrel. Ecl. iii. 35, 'non fuit in toto maior sollertia campo'.
151. Virg. *Aen.* i. 387, 'auras vitales'.

153. Virg. *Aen.* i. 10, 'insignem pietate virum'.

153-160. Cp. Andrel. *Ecl.* iii. 62-63, and 68-72.

164. Louis XII died Jan. 1, 1515.

166. Virg. *Aen.* i. 601, 'non opis est nostrae'.

167-8. Vulg. *Ioan.* x. 11, 'bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis'.

172. Virg. *Aen.* iv. 525, 'pecudes pictaeque volucres'.

184. Virg. *Aen.* i. 149, 'ignobile vulgus'.

186. Cp. Virg. *Ecl.* ii. 33, 'oves oviumque magistros'.

186-207. Cp. Calpurn. i. 33-48 and 91-93, 'Qui iuga, qui silvas tueor, satus aethere Faunus, | haec populis ventura cano; iuvat arbore sacra | laeta patefactis incidere carmina fatis. | Vos o praecipue nemorum gaudete coloni, | vos populi gaudete mei; licet omne vagetur | securo custode pecus, . . . non tamen insidias praedator ovilibus ullas | afferet, . . . Aurea secura cum pace renascitur aetas | et redit ad terras tandem squalore situque | alma Themis posito, . . . Dum populos deus ipse reget, dabit impia vinctas | post tergum Bellona manus spoliataque telis | in sua vesanos torquebit viscera morsus, | . . . Sed bona facundi veneremur numina Fauni. | Carmina quae nobis deus obtulit ipse canenda | dicamus teretique sonum modulemur avena'.

198. Virg. *Aen.* ii. 74, 'quo sanguine cretus'.

213. Cp. Ovid, *Pont.* ii. 8, 41, 'sic pater in Pylios, Cumaeos mater in annos | vivant'.

APPENDICES

APPENDIX A.

Publii Fausti Andrelini Foroliviensis Clarissimi Poetae Laureati ad Robertum Gaguinum Divi Maturini Parisiensis Ministrum Maiorem Epistola.

Multos fore arbitror, Reverende Praesul, qui cum huius eclogae vel solum titulum legerint, quamprimum me et mordacem et invidum esse garrient. Incivilium enim ac levium hominum natura est nondum perspectam materiam in deteriorem potius quam meliorem in partem accipere. Ceterum si excurso spatio ad supremam usque metam pervenerint, hi profecto certiores erunt me ab omni tum dicacitate tum livore prorsus alienum esse. Illi mea quidem sententia damnandi sunt qui genuino dente unumquemque lacerare studeant, quandoquidem ex Theonina mordacitate nullam certe gloriam assequi possint. Quisquis praeclarum atque immortale nomen affectat, ea semper agenda putet ob quae non modo instantibus sed etiam futuris saeculis approbetur. Quocirca Dionysium tyrannum admonuit divinus ille Plato, ut insequentis temporis curam semper habendam duceret. Quantis et publicis et privatis contumeliis iam diu a maledico illo Balbo indigne oneratus fuerim, equidem nullus lippus, nullus tonsor, nullus denique cerdo est, qui satis superque compertum non habeat. Tamen nulla umquam molestia affectus sum; inconstantis enim ac stolidi hominis oblocutiones nihil omnino faciendae sunt. Quam levis, quam ineptus, quam delirus, quam insanus Balbus sit, vel ex duabus tantum rebus facile percipi potest. Cum primum in hoc tam florentissimum tamque amplissimum Gymnasium concessit, nonnulla epigrammata, partim ab Octavio Cleophilo composita, partim ex Titi Strocii elegiis excerpta, nomine suo edidit, quo inter Gallos huiusce rei ignaros subitam quandam laudem acquireret. Si qua vero industria sua, quae admodum pauca sunt, elucubravit, ea omnia vel dissona sententia vel falsis syllabis vel mendosa grammatica pueriliter claudicare nemo est certe qui nesciat. Cornix ista furtivis tandem coloribus denudata non modicos quidem risus exhibet. Si Christiano et veridico verbo adhaesisset, intellexisset profecto nihil tam occultum esse quod aliquando sole ipso clarius non elucescat. Qui semel temerario ausu alienos sibi labores ascripserit, tametsi egregium deinceps opus excudit, id numquam ex officina sua emisisse censetur. Quin immo veros artifices plerumque suspectos reddit, praesertim apud eos qui, cum obtusi, ignavi et barbari sint, quemvis alium ex ingenio suo iudicare solent. Deinde ex Balba nobili quidem ac illustri familia Balbum sibi ipsi cognomentum usurpavit, cum ex domo Accelina et obscuris abiectisque parentibus ortum esse constet. Inertis hercle et insipientis animi est parentum quantumvis ignobilium pudere. In-

terim publicum profitendae poeticae ac oratoriae artis munus suscepi, et iuveniles Amores meos a Romana censura approbatos atque publica laurea honestatos emisi. Qui tantam invidiam, tantum odium, tantam bilem improbo illi concitarunt ut, postquam una non successerat, alia statim via ad denigrandam famam meam aggressus sit. Hic enim me et a Christiana fide deviantem et hac in urbe, toto spectante populo, exustum fuisse simulavit, atque adulterinis litteris falsum mentitumque crimen per universam fere Italiam publicavit. Quae serpentina lingua, quod inauditum mendacium, quae Punica perfidia huic tam aperto mendacio conferri potest? Nihil tam flagitiosum est quod alienae laudis detractori probum esse non videatur. Ad solandos parentes meos fidissimum servum non sine maxima impensa mittersum coactus. Illi enim tam horrendo nuntio consternati ad perscrutandam veritatem citatum huncusque tabellarium permiserant, incredibili siquidem tum admiratione tum dolore non iniuria opprimebantur, me scilicet eam in haeresim impraesentiarum delapsum fuisse quam semper eiecissem, eiectam fugassem, fugatam exterminassem. Sed nullum demum scelus est quod iustus Deus vel repentino vel lento supplicio non prosequatur. Ecce nequissimus ipse Balbus in haeretica nescio qua secta et exsecrando illo vitio deprehensus est ob quod Palestinae civitates in sulphureos attritosque cineres conversae sunt. Ni velocissimam fugam in Britanniam Maiorem praecipitasset, publico incendio meritas tandem poenas persolvisset. Tam foedam, tam infamem fugam bucolico carmine praeludendam censui, ut non tam Balbinum scelus quam Faustinum candorem, falsa quidem infamia notatum, et praesentibus et posteris patefaciam. Is omnino vel excors vel immanis est qui aliqua ex parte famam suam neglegere videatur. Nasutos istos rhinocerotas facile contempserim, Reverende Praesul, si hanc meam lucubratiunculam abs te approbatam esse sensero, quem quidem tanti facio quanti Platonem Amphimacus (*Antimachus*), cui unus ille instar Atheniensium omnium fuit, facere consueverat.* Vale.

APPENDIX B.

Robertus Gaguinus Fausto Poetae Laureato S.

Quod sit meum de tua in Hieronymum Balbum ecloga iudicium, clarissime vates, exploras. Poteras alios multo me ad hanc rem peritissimos adsciscere, qui et orationem Latinam callent et Balbi apud Parisios conversationem experti sunt. Sed ne tibi absconditum faciam quod sentio, si legem sequimur Christianam, proximo maledicere prohibemur, nec lacessitis licet convicio referre convicium. Patientia enim sola est in qua vera animi possessio reponitur. 'In patientia', inquit Christus, 'vestra possidebitis animas vestras'. Verum quia sanctissimis interdum viris bilem incanduisse certum est, non negaverim virtutis esse detegere latentem facinorosi cuiuspiam hominis

* Cicero, *Brutus*, 191, 'Plato enim mihi unus instar est centum milium'.

perfidiam, ut adversus eum qui nos mendacio inquinavit nostram tueamur puritatem, et alios moneamus huiusmodi improborum communione abstinere, maxime si nullo vindictae ardore flagramus. Quo te vitio facile, Fauste, absolverim, quem mansuetum semper esse modestumque cognovi. Et quidem ita iudico, dum adversus Balbum tueris innocentiam, multorum simul te integritatem defendere. Itaque postquam ille Parisios adivit, blanditiis primum et simulata mansuetudine in plurimorum amicitiam surrepens poematis opinione se notum extulit. Sed ut adulterini mores non diu se continent, ita ille simulatissimus amicitiae cultor veros mox patefaciens mores erupit. Enimvero neminem non labefactavit opprobriis, etiam eorum qui sibi beneficentissimi exstiterant. Tantaque invidia aestuavit ut aliorum reprehensione famam auspicatus omnium se eruditorem putari laboriosissime insudavit. Nam qui poesim antea Musasque tantum initio professus fuisset, omnem ferme parvo post tempore disciplinam se interpretaturum iactavit, quippe qui et Iustiniani Digesti et non nullorum ex iure pontificio enucleationem audacissime magis quam prudenter assumpserit. Nec a sphaerae explanatione fidens sibi interpres temperavit; adeo impudentissimus erat ignotarum sibi artium usurpator. Addidit quoque huic odiosae ambitioni inquinatissimum (si famae creditur) scelus, cuius ne dignam incideret poenam, festinatissima Anglos fuga petivisse vulgatum est. Quae omnia cum teneas memoriter et narres eleganter, nihil amplificationis ad tua scripta subiciam, quae, non modo haec de Balbo sed quaecumque te elucubrasse hactenus legi, talia sunt quae doctissimus quisque non iniuria probet. Vale. Ex aedibus nostris Parisiacis, xvi Septembris, MCCCCLXXXXIIII.*

APPENDIX C.

Invectiva in Faustum Balbi Calumniatorem: I. M. adversus Faustum Calumniatorem impudentissimum pro Praeceptore suo Hieronymo Balbo Defensio ad Scholasticos Parisienses. The date of this 'defensio' seems to be about 1495. The following extracts are taken from G. C. Knod, op. cit. 97-101.

. . . Omne autem propositum operis a nobis destinati eo spectabit, ut Fausti, impudentissimi calumniatoris, vanitates refellamus. . . . Equidem haec numquam scripsissem, si isti larvato hac in urbe ubi contemnitur, irridetur, exsibilatur ab omnibus, verbis satis esset calumniari; sed cum eo usque dementiae progressum viderem inverecundissimum hominem, ut has suas cavillationes tam insignes chalcographis dedisset exarandas, veritus ne ad alios hae forte pervenientes, quibus minus Fausti mores innotescunt, aliquid imminuerent de Balbi integritate, hoc onus licet laboriosum pro praeceptore subire non re-

* This is the date of Gaguin's letter as it is printed in an edition of the *De Fuga Balbi*, Paris, 1494. In a later edition, Paris, 1496, the letter is dated 16 Sept. 1496.

cusavi, quod commune, Scholastici Parisienses, mihi vobiscum esse debet. . . .

His duobus annis larvatus ille calumniator improbus (cui contraria interpretatione nomen obvenit) inter offendendum gloriolas suas, quibus miseros auditores solet singulis onerare lectionibus, absentem Balbum lacessere maledictis non satis arbitratus, falsam quin etiam (ut dicimus) subducens rationem, obscenam, contumeliosam, arrogantiae calumniaeque plenam eclogam quomodocumque composuit cui De Fuga Balbi indidit epigramma. Hoc vanum imprimis mendaxque esse facile monstrabimus. . . .

Atque in initio Balbi discessum, quem tu maledica consuetudine 'fugam' nuncupasti, paucis aperiam. . . . Hieronymus Balbus in hoc praeclarissimo totius orbis terrarum Gymnasio feliciter per septennium ferme poeticen, rhetoricen, astrologiam philosophiamque professus, rem atque famam sibi comparuit (*comparavit?*) fructumque effecit non modicum (quod et hoc Gymnasium pro sua humanitate libentissime fatetur) tum docendo tum praestigiosa grammatistarum interpretamenta eliminando. . . . Eius praeterea ita se mores habebant ut minime multos laederet, omnium bonorum obsequeretur studiis; omnibus mitis, omnibus erat affabilis; his rebus in nobilissimorum virorum magna virtute magnaque praeditorum doctrina (quos suo deinceps honestavit carmine) amicitiam ultro ascitus, . . . scholasticorum insuper benevolentia maxima complexus, ac brevi veluti communis animorum parens carissimus habitus.

Quare Invidia, alterius semper bono acrior, Balbum crebro multisque aggressa machinamentis deicere a loco suo tentavit; quam ille repellens animose firmus locum sua virtute paratum obtinuit. Cuius rei ipse locupletissimus es testis, quem abhinc annos quattuor se lacessere conantem ita primo prostravit congressu, ut fuga praecipiti ab illius te subtraxeris occursu, peragratisque Pictorum Tolosanorumque finibus quoniam ubique contemptui ludibrioque fuisses, Parisios iterum, hoc illius tibi suggerente benignitate, esuriens advolaveris.

Balbus septennali functus interpretatione ratusque iuventuti abunde satisfactum, ad litterarum otium regredi in patriamque disponit repedare; quod percipientes malevoli lividique homines, summo confecti dolore inimicum tanta cum gloria abire, invidiae aculeis noctes diesque stimulabantur, ut aliquam veluti labeculam integerrimo viro aspergerent, quo eius omnia praeclarissima anteacta sedarentur. Pluribus in hac deliberatione frustra consumptis diebus, inventi tandem perditi profligatique homines (quorum nomen professionis veneratione, quae tamen in me adhuc, latebit) cum Balbo quamquam indigni, aliqua tamen, quod essent conterranei, familiaritate devincti, intus rei familiaris maxima oppressi penuria, foris alieno aere obstricti, ob idque ad quodlibet facinus quantumvis sceleratum mercede proposita expeditissimi; hi praeclari facinoris quod nunc audietis sese pollicentur auctores, fiduciam ex mutua familiaritate Balbique facilitate captantes; illum improvisum impurissimi homines verbis prope istis adoriuntur apud latrunculatorem (quem dicunt locumtenentem criminalem) de nefandissimis flagitiis, quae ex suo fingebant commodo in eam quam quaestionem exerceri mentiuntur; itaque illi, si sibi optime

consultum esse velit, fugam suadent adornare. Ille, utpote quem huiuscemodi sceleris nulla obligaret conscientia, rem tam turpem haudquaquam admissurum sese affirmat, ut scilicet abeat priusquam extremum vale viris de se optime meritis dixerit; illi instant conglutinatam inimicorum factionem cui sit resistere perdifficile; quam tametsi perfregerit, non futuram absque sui infamia victoriam; ad hoc quaestionis exercitationem mores patrios infamare, eum quoque iam pridem discedere omnino decrevisse. Haec et huiuscemodi alia in hanc sententiam dixere; quibus vir humanissimus atque piissimus commotus maluit Ciceronis exemplo inimicorum cedere furori quam teterrimae, ut sibi fuerat persuasum, multis infamiae tantarumque turbationum causam exsistere. . . .

His paucis Balbi discessum, quem isti 'fugam' vocitarunt, perstrinxi, stultum fortasse, at certe non improbum. Hinc illae vanitates a malevolis hoc biennio in vulgus dispersae, hinc nostro poetae, qui ardentes faces furiis aliorum subministrat, delirandi et calumniandi materia; qui, quo animi sui celaret invidiam, Balbum comminiscitur de se in Italia (sane suis moribus aptissima) quaedam protulisse quae Faustinum candorem denigraverint: . . .

Balbus hinc descendens abiit in Britanniam; inde in Teutoniam traiecit, in Germaniam postremo Boemiamque delatus, ubi ad hoc usque tempus permansit maximis ubique propter eius suavissimos et optimos mores praestantissimumque ingenium muneribus certatim atque honoribus ornatus; quamobrem (ut sentio) tam invidus repente insurgis, quod illi urbem egresso secus ac tibi successerit, quem scholastici Pictavienses, et laureatum poetam et iuris pontificii doctorem, Iustiniani Pandectarum aggressum interpretationem tam cupidis benevolisque animis excepere, ut tertia lectione saxis caesum non sine maximo risu exploderent.

Balbus te publico Universitatis Parisiensis decreto ab interpretatione submotum gymnasiarchas abiendo (*adeundo?*) apud singulos modo, modo in contione quoque de te magnifica luculenter dicendo, in pristinam docendi facultatem restituit. Idem te a Pictaviensibus Tolosanisque finibus famelicum omnique ope destitutum redeuntem in publicis laudavit lectionibus, scholasticos aridam ieiunamque tuam respuentes interpretationem sectari adhortatus. . . .

Balbum (ait Faustus) urere parabant, ni propere fugam arripuisset. . . . Primum hoc mihi respondeas volo: quis accusavit? immo cogitavit praeter te tuosque? quis quaesitor, cui tantorum facinorum commissa disquisitio? . . .

Ab epistola ad eclogam me conferam, in qua illud se imprimis offert expugnandum, quod et in epistola inculcarat: Balbus (ait) aut Cleophili aut Strocii carmina pro suis edidit, aut si quae ex officina sua emanarunt, ea sunt aut falsis syllabis aut inepta grammatica aut dissona connexa sententia. Quis tuam, impudentissime calumniator, non videt tergiversationem? Tu, quo nos fallas licentius, viros nominas quorum vix audiverimus nomina, opera certe numquam viderimus; quae si quandoque ad nostras manus pervenerint, non hic ac alibi te videri veraciorem confido; quod mihi fit veri simillimum ex eo Balbi epigrammate quod est in fronte libelli ab eo postremo editi positum, ubi de Tito Strocio ita ait: "Hic queritur Titus lento con-

sumptus amore Tristia dilectae", etc., etc. Huius certe numquam mentionem fecisset, si quae praedicas vera forent; quin illius nomen peroptasset perpetuis obrui tenebris. Percipio (ni fallor) cur tu ex omni inimicorum turba hoc primus excogitaveris; illius ingenium ex tuo spectasti, qui Augustini Dati eloquentiae praecepta veluti tuo labore hinc et illinc conquisita dictabas scholasticis, ratus (ni fallor) nos illius libellum desiderare, quoad iuvenis quidam his tibi aurem vulserit: "Frustra, Fauste, ea nobis dictas praecepta quae ipsi habemus exarata, quaeque a praeceptoribus nostris iam pridem didicimus." Mox Calpurnii eclogas, quas certe tum paucissimi viderant, sicuti tuam elucubrationem privatim plurimis exhibuisti, eas (qua es impudentia) tuo nomine editurus, ni Cornelius Vitellius huic tuo temerario ausui obstitisset. Et quoniam tuorum furtorum nos subiit recordatio, recensebimus nonnulla quibus nuper in Virgiliana interpretatione nimium tibi placuisti. Nam cum ad ea carmina devenisses quae sunt ab Angelo Politiano in Miscellaneis, nec non a Beroaldo in suis Observationibus perquam diligenter enarrata, tum tu homo ad inanem doctrinae iactantiam, quam nullam habes comparatam, illorum sententiam ac verba recitas; nec tamen indicas unde ea acceperis, ut inventorum gloriam et doctrinae laudem doctissimis hominibus praeripias. . . .

Balbus (ait) in Balborum nobilem prosapiam se ascripsit, oriundus ex obscura Accelinorum familia. Errorem ab aliis sequitur suscitatum vir dementissimus, tanto invidiae imbutus veneno ut illam Ovidianam Medeam secutus 'meliora videat, deteriora sequatur'; equidem deierare auderem quod sum dicturus melius Faustum me pernovisse. Balbus genus paternum, sicuti ipse narrare solebat et a viris fide dignis accepimus, ex Accelinorum familia deducit, ex Balborum maternum; quae familiae veteresne an novae sint non satis compertum habeo, nec ad rem facit; . . . potuit igitur Balbus hoc sibi nomen assumere. Quin ostendamus quod et iure potuit et debuit. Balbus a materno avo post immaturum patris obitum adoptatur; huic Balbus cognomen fuit, quod noster Balbus sibi assumpsit; neque id egit, ut delirus iste vociferat, quod eum suae puderet originis, cum id cognomen non ab extraneis mutuaverit, sed veluti hereditarium suo sibi iure vindicarit. . . .

Balbus (inquit) alea vinoque integras noctes consumebat. Balbum ludentem quisquam aut ebrium ex eo scholasticorum numero qui tum virum colebant vidit umquam? quis eius modestiam temperantiamque non laudavit? Admirati saepe fuimus tenuissimum victum parcissimamque relaxationem tantis posse sufficere laboribus. . . .

Si omnia Balbus profudisset, unde illi quam habebat plurimam munda supellex, unde pro dignitate vestitus, unde victus, unde refertissima libris bibliotheca, in qua viri luxuria aleaque quas hic nugator exprobrat versabantur? . . . Nec tu, Fauste, illum es imitatus, qui cum primum ad has regiones appulisti rubello amictu conspicuus nitido atque peruncto comitatus catamito, vix iam attrita conducticiaque lacerna squalida membra operis fana atque profana solus territusque pererrans. . . .

"Fodiebat", ait Faustus, "ephebos vulnere postico", et paullo post "fellantique ore subibat"; addit subinde, "scilicet in sacro

nullum libamine Christum ". O rem nefandam, o impudentiam impudicam, . . . in qua tandem te orbe vivere arbitraris? an Tarenti vel Mileti? . . . Credis nos latere quid appetas, cum astantium tibi iuvenum manus contrectes et colla demulceas? . . .

Agedum, Scholastici Parisienses, hunc nebulonem vestri praeceptoris amantissimi cavillatorem improbissimum expellite, exterminate, eicite. . . . Nimium diu viri insolentiam temeritatemque tolerastis; . . . Vobiscum eius (Balbi) erga vos grata officia recolite: ut vos modo ad rhetorices capessenda rudimenta iucunda invitabat oratione, modo ad mansuetiores Musas deducendo fessum reficiebat dulci reque (*requie?*) ingenium. Quid, nonne mathematicarum disciplinarum cognitionem paene iam obsoletarum reseravit scientiaeque sideralis rationem explicans eruditissime 'defectus solis varios lunaeque labores'* edocuit? cuius dictata excipientes nonnulli ad hunc graculum deferentes continuo sphaerae aggressum interpretationem Balbi glossis confisum, quas cum durum caput nonnumquam male acciperet, in quos (bone deus) errores dilapsus quantoque ab omnibus, cognita hominis vanitate et ignorantia, risu exceptus. At hic Thrasone dementior cum irridetur maxime, tum se credit plurimum laudari. Sed ut ad rem redeam. Quis Balbo melius praeceptis institutisque philosophiae iuvenum animos erudivit? quis subtilius iuris nodos et legum dissolvit aenigmata? . . .

APPENDIX D.

Faustus Petro Coardo Primario Franciae Praesidi S.

Maiorem in modum admirarer, eminentissime Praeses, si unus ego reperirer in quem grassari nuper inciperet invidus oblocutor. Sed cum nullus potissimum litteratus aut fuerit aut sit qui huiusce vitae curricula potuerit absque morsu latrantium hominum pertransire, non modo non admiror sed penitus contemno emissam in me invectivam, spurcam sane et ab omni prorsus veritate alienam. Ut autem liberius apertiusque mentiretur auctor nescio quis, ne nomen quidem suum inserere est ausus. In tutando extollendoque Balbo et in me deprimendo ita legitimum excedit modum, ut et extollendo deprimat et deprimendo extollat, cum omnino celanda sit ars, ne nimia vel benevolentia vel malevolentia detegatur. Scripsi ego in Balbum, et invitus quidem, ut eum stilo repellerem qui me prius gladio petierat; si culpa fuit scripsisse, multo maior fuit (ut Hieronymi verbis utar) provocasse. Sed qui defendi potest quem vel sola fuga condemnat? Di boni, quantas nugas effutit incognitus iste anonymus. Nititur enim ampullatis sesquipedalibusque verbis persuadere quod eram scilicet Calpurnii poetae bucolica et isagogicum Augustini Dati libellum sub nomine meo editurus, nisi Cornelius Vitellus occultum furtum prodidisset. Quasi concurrenti et inimico meo adhibenda sit fides! Quonam pacto potuissem ego vel Calpurnium vel Datum mihi ipsi ascribere, cum iam diu impressi divulgatique habeantur? Sicuti hoc, ita et

---

* Virgil, *Geor.* ii. 478.

illud puerile commentum est, quod de Tolosano Pictaviensi Parisiensique Gymnasio blaterat, quandoquidem omnibus hisce in locis ita me honorifice gesserim ut, te auctore, regio stipendio donatus fuerim. Reliqua deliramenta praetereunda censeo, ne gravis lector in legenti aut cachinno aut fastidio afficiatur. Ridicula quippe monstra videntur quae a verisimili figmento discrepent. Sed sinamus miseros invidos aliena (ut solent) felicitate torqueri; satis superque fecisse duxero, si tu, qui iudicium habes examussim factum, meum, meum, meum, nunquam, bucolicum carmen, Roberto Brisoneto iam diu (ut scis) dedicatum approbaveris. Non enim quod edax lividus evomat, sed quod excellens consummatusque vir sentiat, curandum est. Vale.

ADDENDA

P. 12, n. 7. Sannazaro made the acquaintance of Andrelinus during his sojourn in France, between 1501 and 1504: "Sannazarii . . . cujus diutissima consuetudine superioribus annis et Faustum . . .et Jacobum Fabrum Stapulensem ac Paulum Aemylium . . . usos fuisse nemini non est in ore" (Jacques Toussaint, pref. to *Pia et emuncta opera*, Paris, 1513, quoted by A. Renaudet, *Préréforme et Humanisme à Paris, 1494-1517*, Paris, 1916, p. 475.

P. 14, n. 13. Cp. a mention of the very successful lectures of Girolamo Aleandro at Paris: "conclamantque ut Fausto: vivat, vivat" (Letter of Joannes Kyrherus to Michael Hummelberger, 4 Aug., 1511, quoted by A. Renaudet, op. cit. 612).

P. 15, n. 17. Cp. Guillaume de la Mare, letter to Andrelinus (between 1494 and 1497): "Petrus Cohardus, primarius Parlamenteae pariseorum curiae praesidens, a Christianissima Majestate accepit, gravi ad se querimonia, maxime theologi Standonis, deferri te festis diebus, quibus horis sacrarum litterarum interpretes concionari solent, tuis discipulis lascivorum poetarum nodos enucleare; hortatus post haec idipsum ne facias" (quoted by A. Renaudet, op. cit. 277).

P. 19, n. 33. "L'auteur de cette invective . . . est très probablement Jacques Merlin, de Saint-Victurnien en Limousin, qui, avant la fin du siècle, publia . . . les *Questions* de Pierre d'Ailly sur les Sentences, et donna, en 1512, une importante édition d'Origène" (A. Renaudet, op. cit. 124).

INDEX

The references in Arabic numerals are to the pages of this book. Such references as v. 14 *mean the number and line of one of the* ***Eclogues.***